

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΚΔΟΣΗ 2010

ISBN ΣΕΙΡΑΣ: 978-9963-0-9115-7

ISBN: 978-9963-0-9125-6

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα που έχει διαμορφωθεί κατά τις τελευταίες δύο εικοσαετίες, μέσα από την κυριαρχία των νέων τεχνολογιών, χαρακτηρίζεται από σημαντικές αλλαγές στους τρόπους με τους οποίους παράγουμε, προσεγγίζουμε και διανέμουμε τη γνώση. Η ευρύτατη χρήση του διαδικτύου συνέβαλε στη διαμόρφωση ενός νέου επικοινωνιακού τοπίου, που συνενώνει τα άτομα με τρόπους που καταργούν τα σύνορα των εθνών, των οικονομιών και της τυπικών μορφών κοινωνικής οργάνωσης. Η επικοινωνία μέσα από τη σταδιακή υποβάθμιση της κυριαρχίας του έντυπου λόγου (σε ορισμένες τουλάχιστον κοινότητες), η διαπλοκή του δημόσιου και του ιδιωτικού βίου στα ηλεκτρονικά μέσα καθώς και η διαμόρφωση ταυτοτήτων μέσα από τις εικονικές πραγματικότητες (που δεν στηρίζονται στο φύλο, την εθνικότητα κλπ.) έχουν οδηγήσει σε νέους τρόπους προσδιορισμού της έννοιας του εγγράμματος ατόμου. Οι νέες μορφές (ψηφιακού, εικονιστικού, πολυτροπικού) γραμματισμού που κυριαρχούν στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινότητες απαιτούν την εξοικείωση των ατόμων με νέες κειμενικές πρακτικές (δηλαδή τρόπους παραγωγής και αλληλεπίδρασης με τα κείμενα). Αυτές δεν αφορούν πλέον στη χρήση γραμμικών τρόπων ανάγνωσης και αναπαραγωγής των νοημάτων της έντυπης επικοινωνίας σε σχετικά ομοιογενείς κουλτούρες. Τα άτομα αλληλεπιδρούν με ποικίλους σημειωτικούς τρόπους (γλώσσα, εικόνα, ήχο) σε ένα σύνθετο σύμπαν που συντίθεται τόσο από τα τυπικά κείμενα όσο και από έντονα προσωπικά κείμενα (blogs), που γράφονται από το ίδιο ή τους αναγνώστες-χρήστες στην παγκόσμια αγγλική, στις τοπικές γλώσσες, αλλά και σε υβριδικές γλώσσες. Επιπλέον, η ανάγνωση και η παραγωγή των κειμένων αυτών απαιτούν την ανάπτυξη νέων στρατηγικών πλοήγησης σε υπερκειμενικές και πολιτισμικά ποικίλες εικονικές κοινότητες. Μολονότι μπορεί να υποστηριχθεί ότι η πρόσβαση στα ποικίλα νοήματα που, μέσα από τη χρήση του διαδικτύου, διαχέονται σε μια παγκοσμιοποιημένη κοινωνία συμβάλλει στη συγκρότηση περισσότερο δημοκρατικών διαδικασιών πρόσβασης στη γνώση, νέες μορφές ανισοτήτων δομούνται μέσα από τις νέες υβριδικές μορφές κειμένων που χρησιμοποιούνται για την επικοινωνία στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

Με δεδομένο το δυναμικό και μεταβαλλόμενο αυτό πολυσημειωτικό κοινωνικό τοπίο, το οποίο, με τη σειρά του, συμβάλλει στην ανάδειξη νέων μορφών κοινωνικού αποκλεισμού, θεωρούμε ότι ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερος σημαντικός. Το σχολείο στη σύγχρονη πραγματικότητα καλείται να διαμορφώσει ενεργούς πολίτες που να λειτουργούν με ισονομία και να διεκδικούν με δημοκρατικό τρόπο τα δικαιώματά τους και να πολεμούν κάθε μορφής κοινωνικό αποκλεισμό. Δεδομένου ότι η γνώση είναι κοινωνικά διανεμημένη, οι πολίτες, ενώ αλληλεπιδρούν με το σύγχρονο κοσμοπολίτικο παγκόσμιο περιβάλλον, καλούνται να αναπτύξουν κριτική αντίσταση σε νοήματα, επιβαλλόμενες πιέσεις και προτάσεις που στοχεύουν στο να περιορίσουν τη δημοκρατική και ισόνομη πρόσβαση των ατόμων στη γνώση.

Η καλλιέργεια των παραπάνω στόχων μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την παιδαγωγική του *κριτικού γραμματισμού*. Βασική επιδίωξη του προγράμματος αυτού είναι η συστηματική καλλιέργεια της γλωσσικής και μεταγλωσσικής ενημερότητας ως προς τη λειτουργία της γλώσσας για τη δόμηση ποικίλων νοημάτων, ιδεολογιών, ταυτοτήτων και ποικίλων μορφών γραμματισμού. Στόχος μας είναι να οδηγηθούμε στο χτίσιμο ενός σχολείου που, αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες, διευρύνει την

έννοια του σχολικού γραμματισμού, διασφαλίζει την ισότητα συμμετοχής των μαθητών/-τριών σε ευκαιρίες μάθησης με τρόπους που αξιοποιούν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία των παιδιών, που σέβεται τις μητρικές γλώσσες των παιδιών και αναγνωρίζει το γλωσσικό τους πλούτο. Στόχος μας είναι η δημιουργία ενός ανθρώπινου σχολείου που σέβεται την παιδική ηλικία, που αξιοποιεί και διευρύνει με παιχνιδώδη τρόπο τα βιώματα και τις εμπειρίες των παιδιών, εισάγοντας παράλληλα πρακτικές που οδηγούν σταδιακά σε κοινωνικές αλλαγές.

Η παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού δεν αντιμετωπίζει τη γλώσσα ως ένα αφηρημένο σύστημα που αναπαριστά μια δεδομένη «εξωτερική πραγματικότητα», ή ως ένα αποπλαισιωμένο σύστημα που κωδικοποιεί τη «γνώση» (ως μια στατική και άχρονη οντότητα που ενυπάρχει σε 'πρότυπα' κείμενα) ή μετατρέπει τη «σκέψη» των ατόμων σε κείμενα. Αντίθετα, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην καλλιέργεια του τρόπου που η γλώσσα δομεί ποικίλα κείμενα αλλά και στην ανάδειξη νέων κειμενικών (αναγνωστικών και συγγραφικών) πρακτικών, δηλαδή νέων τρόπων διαπραγμάτευσης των κειμένων που τα παιδιά παράγουν ή επεξεργάζονται στο σχολικό περιβάλλον. Μέσα από τη συνεργασία τους στην οικοδόμηση κειμένων αλλά και (αναγνωστικών-συγγραφικών) πρακτικών γύρω από τα κείμενα αυτά, μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικοί κατασκευάζουν την κοινωνική τους πραγματικότητα, διαπραγματεύονται τις γνώσεις τους, δομούν τις ταυτότητές τους (που αφορούν στο τι είδους αναγνώστες και συγγραφείς είναι), ασκούν κριτική σε διάφορες κοινωνικές πραγματικότητες (σε στάσεις, αντιλήψεις, κοινωνικές δομές) με τις οποίες η σχολική κοινότητα συνδιαλέγεται - διαμορφώνονται εν τέλει ως εγγράμματα υποκείμενα.

Για να επιτευχθούν τα παραπάνω, στόχος μας δεν είναι η απλή παροχή πρόσβασης των μαθητών και μαθητριών (και κυρίως αυτών από διάφορα πολιτισμικά υπόβαθρα) σε αποπλαισιωμένες δεξιότητες γραμματισμού, οι οποίες θα ενισχύονται και θα αναπαράγονται άκριτα στο πλαίσιο παραδοσιακών διδακτικών προσεγγίσεων. Στόχος μας είναι η συνεργασία όλων των μελών της σχολικής κοινότητας στην παραγωγή και τη διαπραγμάτευση νοημάτων που τους/τις αφορούν. Αναπόσπαστο μέρος του παρόντος προγράμματος είναι, επομένως, η ενδυνάμωση όχι μόνο των μαθητών-τριών αλλά και των ίδιων των εκπαιδευτικών, δηλαδή η καλλιέργεια της ικανότητας κριτικής αποτίμησης του τρόπου με τον οποίο τα κείμενα που εκπαιδευτικός και μαθητές/-τριες χρησιμοποιούν και οι πρακτικές ανάγνωσης και παραγωγής κειμένων που δομούν συμβάλλουν στο να αναδειχθούν συγκεκριμένα νοήματα ως σημαντικά, ενώ άλλα να υποβαθμιστούν. Ως εκ τούτου, δίδεται έμφαση στην ικανότητα σύνθεσης των νοημάτων και των πρακτικών γραμματισμού που όλα τα παιδιά (από κυρίαρχα και μη κυρίαρχα κοινωνικοπολιτισμικά στρώματα) συνεισφέρουν στη μαθησιακή διαδικασία.

2. 1.ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ

2.1. Ειδικοί στόχοι

Η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας αποτελούσε πάντα τον κύριο σκοπό του σχολείου, αλλά με μία έννοια στενότερη από αυτήν που έχει αποκτήσει σήμερα. Στην πλειονότητά τους, με την έννοια της γλωσσικής διδασκαλίας τα εκπαιδευτικά συστήματα σε πολιτισμικά ομοιογενείς κοινωνίες εννοούσαν έως πρόσφατα -και ορισμένα εννοούν και σήμερα- την εκμάθηση της δομής της γλώσσας αλλά και της γραφής, της ανάγνωσης και μιας γραμματικής μεταγλώσσας.

Η διδακτική της γλώσσας κατά τα τελευταία χρόνια έχει καταδείξει ότι το αντικείμενο της γλωσσικής διδασκαλίας δεν μπορεί να περιορίζεται στη στενή έννοια της γλωσσικής καλλιέργειας αλλά οφείλει να επεκταθεί στην καλλιέργεια των

πολυγραμματισμών που προσδιορίζουν την επικοινωνία σε ποικίλες εξωσχολικές κοινότητες. Σε αντίθεση, λοιπόν, με προσεγγίσεις που δίνουν έμφαση σε αποπλαισιωμένες δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής (στα πλαίσια του *αυτόνομου μοντέλου γραμματισμού*), σήμερα είναι απόλυτα παραδεκτό ότι η γλώσσα δεν είναι το ουδέτερο όχημα της σκέψης των ατόμων, αλλά το μέσο για την παραγωγή κειμένων τα οποία απηχούν ποικίλες και πολλές φορές αντιτιθέμενες ιδεολογίες. .

Στο παρόν πρόγραμμα, επομένως, που αξιοποιεί τις θέσεις αυτές, το γλωσσικό μάθημα επαναπροσδιορίζεται ως μάθημα γραμματισμού. Το γλωσσικό μάθημα επιδιώκει την καλλιέργεια της συνειδητής επίγνωσης του τρόπου που η γλώσσα (ανεξάρτητα αλλά και σε αλληλεπίδραση με άλλους σημειωτικούς κώδικες, όπως της εικόνας) λειτουργεί μέσα σε συγκεκριμένα κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα χρήσης και κοινότητες πρακτικής. Η κριτική επίγνωση δεν νοείται ανεξάρτητα από την επίγνωση της *κοινωνικής-σημειωτικής* λειτουργίας της γλώσσας σε όλα της τα επίπεδα (*φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, λεξιλόγιο, κειμενικά είδη* και τρόποι οργάνωσής τους, *υφολογικές επιλογές, γλωσσική ποικιλότητα, πολυγλωσσικές και πολυτροπικές δομές*): τα γλωσσικά στοιχεία αντιμετωπίζονται ως φορείς έκφρασης νοημάτων που είναι κοινωνικά εντοπισμένα και πολιτισμικά, πολιτικά φορτισμένα.

Στο πλαίσιο αυτό, τομείς όπως ανάγνωση, γραφή, λεξιλόγιο, γραμματική, που παραδοσιακά συναρτώνται με τη γλωσσική διδασκαλία, επαναπροσδιορίζονται πλέον ως δραστηριότητες με κοινωνικοπολιτισμικά μηνύματα, τα οποία σε τελευταία ανάλυση είναι πολιτικά. Άρα, αυτό που χρειάζεται να δοθεί στους μαθητές και τις μαθήτριες δεν είναι μόνο η απλή επαφή με ορισμένα κείμενα ούτε η εκμάθηση μιας μεταγλώσσας, με την οποία τα διάφορα κείμενα ταξινομούνται σε κειμενικά είδη/τύπους, νοούμενα ως κλειστές και σταθερές κατηγορίες, αλλά ο τρόπος με τον οποίο η γλώσσα, η εικόνα και οι ποικίλοι συνδυασμοί αυτών κατασκευάζουν εκδοχές της πραγματικότητας, αναδεικνύουν συγκεκριμένες οπτικές και τρόπους θέασης του κόσμου.

Επομένως, στο παρόν πρόγραμμα, η διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής δεν επικεντρώνεται απλώς στην ανάπτυξη γενικών κομβικών γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων που αφορούν στην παραγωγή και κατανόηση γλωσσικών μόνο κειμένων, αλλά αποσκοπεί στη μεταφορά και στην κριτική εφαρμογή των δεξιοτήτων αυτών στα νέα, ρευστά είδη των κειμένων που συγκροτούν την επικοινωνία στη σύγχρονη πραγματικότητα. Έμφαση δε δίδεται πλέον στην ανάγνωση και τη γραφή ως διαδικασιών με στατικό περιεχόμενο αλλά στο είδος των αναγνωστικών και συγγραφικών πρακτικών στις οποίες τα άτομα εμπλέκονται. Οι πρακτικές αυτές γύρω από την ανάγνωση και τη συγγραφή κειμένων που τα άτομα υιοθετούν τόσο στις σχολικές κοινότητες όσο και στις τοπικές τους κοινωνίες (και αφορούν στο πώς διαβάζουν τα άτομα, στο τι διαβάζουν και γράφουν, στις αξίες που προσδίδουν στην ανάγνωση και τη γραφή) συνιστούν βαθύτατα πολιτικές διαδικασίες. Στόχος μας είναι:

- η ανάπτυξη από μέρους των μαθητών/-τριών ποικίλων αναγνωστικών πρακτικών που οδηγούν στην κριτική επίγνωση του κόσμου,
- η κατανόηση του τρόπου που γλωσσικές και κειμενικές επιλογές παραπέμπουν σε ποικίλες κοινωνικές συνθήκες και ιδεολογικά μορφώματα· η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα διάφορα κειμενικά είδη λειτουργούν στο πλαίσιο ποικίλων της σχολικής κοινότητας αλλά και άλλων *κοινοτήτων* για τη διαπραγμάτευση ή τον έλεγχο συγκεκριμένων ιδεολογιών,
- η διεύρυνση της δημιουργικότητας των μαθητών/-τριών μέσα από την εμπάπτισή τους σε ποικίλες συγγραφικές πρακτικές. Η δημιουργικότητα ορίζεται ως η ικανότητα των μαθητών/-τριών από ποικίλα πολιτισμικά

υπόβαθρα να εκφράζουν μέσα από τα γραπτά τους κείμενα ποικίλες κοινωνικές σχέσεις με τους συνομιλητές/τριές τους αλλά και να δομούν τρόπους αντίστασης απέναντι σε τυποποιημένες δομές,

- η καλλιέργεια του κριτικού αναστοχασμού μέσω της γραφής, του τρόπου με τον οποίο τα άτομα μέσα από το γραπτό τους λόγο μπορούν να ελέγχουν το περιβάλλον τους και να παρεμβαίνουν σ' αυτό· να διερευνούν πώς οι κειμενικές τους επιλογές συμβάλλουν στο να παραχθούν ή να αποδομηθούν ισχύουσες κοινωνικές ανισότητες και ηγεμονικές σχέσεις..

2.2 Σκοποί

Απώτερος σκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας είναι η συνδιαμόρφωση των μαθητών/-τριών σε κριτικά υποκείμενα, σε άτομα που μπορούν να διαπραγματεύονται κριτικά τον κόσμο τους αλλά και τον κόσμο γενικότερα μέσα από τα κείμενα που παράγουν ή καλούνται να επεξεργαστούν, με τελικό σκοπό τη συγκρότησή τους ως ενεργών πολιτών.

Εκκινούμε από τη θέση ότι το σχολείο είναι μια κοινότητα γραμματισμού, όπου τα άτομα, μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικός, μέσα από τη συμμετοχή τους σε συγκεκριμένες πρακτικές μαθαίνουν πώς να συνδιαλέγονται με ποικίλες φωνές (που προέρχονται από τις κοινότητες των παιδιών αλλά και την «επίσημη φωνή»). Έχοντας ως στόχο τη δημιουργία ενός δημοκρατικού σχολείου – ενός σχολείου που σέβεται όλες τις φωνές, το παρόν πρόγραμμα υποστηρίζει ότι η γλωσσική καλλιέργεια στο σύγχρονο πολυπολιτισμικό σχολείο πρέπει να έχει ως βασικούς σκοπούς:

- την καλλιέργεια της ικανότητας των μαθητών/-τριών να κατανοούν και να αποδέχονται τα ποικίλα και διαφορετικά νοήματα που οι μαθητές/-τριες μεταφέρουν από τις τοπικές τους κοινότητες ως ισότιμα με την επίσημη (σχολική) φωνή,
- την οικοδόμηση της τάξης σε κοινότητα κριτικού γραμματισμού, όπου όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως φύλου, πολιτισμικού και κοινωνικού υπόβαθρου και μορφών αναπηρίας έχουν ισότιμη πρόσβαση σε μαθησιακές δραστηριότητες και οι συνεισφορές τους γίνονται αποδεκτές.

Το παρόν πρόγραμμα σπουδών δεν αντιλαμβάνεται τον κριτικό γραμματισμό ως την αναπαραγωγή μέσω σχολικών πρακτικών μιας συγκεκριμένης στάσης (στάσης κριτικής επίγνωσης) απέναντι στα κείμενα. Στόχος είναι η ενσωμάτωση της στάσης αυτής με τις αναγνωστικές και συγγραφικές πρακτικές των παιδιών. Ο κριτικός γραμματισμός αναδύεται μέσα από τον διάλογο εκπαιδευτικών και μαθητών/-τριών, τον διάλογο μεταξύ των διαφόρων νοημάτων (όπως αυτά κωδικοποιούνται στα «επίσημα» κείμενα, δηλαδή στα κείμενα που επιχειρούν να δομήσουν ηγεμονικό λόγο) με τις πολιτισμικές εμπειρίες των παιδιών που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικά και γλωσσικά υπόβαθρα, τα κείμενα της καθημερινής τους εμπειρίας, τις διαφορετικές διαλέκτους και τα επίπεδα ύφους. Ο κριτικά εγγράμματος και ικανός χρήστης της γλώσσας οφείλει να είναι σε θέση να κατανοεί και να στέκεται κριτικά απέναντι στο ρόλο της γλώσσας που οι άλλοι χρησιμοποιούν ως φορέα συγκεκριμένων κοινωνικοπολιτικών μηνυμάτων αλλά και των κειμενικών πρακτικών που ο ίδιος ή η ίδια συνικοδομεί και μέσα από τις οποίες ο ίδιος/ ίδια συμμετέχει στον έλεγχο των άλλων ατόμων.

Τέλος, στόχος είναι και η ενδυνάμωση των ίδιων των εκπαιδευτικών στο να αποτιμούν τον τρόπο που η γλώσσα δεσμεύει, ελέγχει αλλά και απελευθερώνει. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αποτιμήσουν το πώς οι αναγνωστικές και οι συγγραφικές δραστηριότητες που οργανώνουν στις σχολικές τάξεις αναπαράγουν ή αναδομούν

τους παραδοσιακούς ρόλους του εκπαιδευτικού και του μαθητή. Μέσα από την ενεργό συμμετοχή μαθητών/-τριών και εκπαιδευτικού στη συνδόμηση της σχολικής κοινότητας ως πολυφωνικής κοινότητας που δεν υποβαθμίζει καμιά φωνή, ο/η δάσκαλος/-α και οι μαθητές/-τριες αναδύονται σε κριτικά εγγράμματα υποκείμενα και κατ' επέκταση σε δημοκρατικούς και δημιουργικούς πολίτες, που μαθαίνουν να μην αποδέχονται τον κόσμο που τους περιβάλλει ως δεδομένο, αλλά ως πεδίο για τη διαπραγμάτευση ποικίλων σχέσεων εξουσίας.

2.3. Στόχοι και στρατηγικές κριτικής επίγνωσης

Είναι αυτονόητο ότι προϋπόθεση για την καλλιέργεια της κριτικής επίγνωσης είναι η γνώση της μητρικής γλώσσας τόσο της νέας ελληνικής όσο και της αξιοποίησης των μητρικών γλωσσών που τα παιδιά από πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα φέρουν στη σχολική τάξη. Η νέα ελληνική όμως δεν νοιάται ως ένα στατικό σύστημα που ταυτίζεται με την *πρότυπη* γλώσσα, αλλά ως ένας δυναμικός οργανισμός που ενέχει ποικιλότητα, τόσο γεωγραφική όσο και κοινωνιογλωσσική και υφολογική, και που χρησιμοποιείται με ευέλικτο τρόπο για να κωδικοποιήσει κοινωνικά και πολιτισμικά νοήματα. Μέρος της γλωσσικής καλλιέργειας επιπλέον θεωρείται και η ικανότητα δημιουργικής αξιοποίησης της ποικιλότητας εντός της μητρικής γλώσσας αλλά και η ικανότητα συγκριτικής αποτίμησης των ρόλων και των λειτουργιών της μητρικής ποικιλίας σε σχέση με άλλες γλώσσες ή ποικιλίες που μπορεί να συνυπάρχουν στη σχολική κοινότητα αλλά και σε άλλες εξωσχολικές κοινότητες.

Το παρόν πρόγραμμα δε στηρίζεται στη σαφή διαφοροποίηση μεταξύ του προφορικού και του γραπτού λόγου, της ανάγνωσης και της γραφής ως ευδιάκριτων αυτόνομων δεξιοτήτων αλλά αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα διαπραγματεύονται και δομούν κείμενα μέσα σε ένα σύμπαν νοημάτων. Το σύμπαν αυτό αποτελείται από απλές ή πιο σύνθετες δραστηριότητες λόγου, από απλά ή πιο σύνθετα γραπτά κείμενα.

Επειδή ο όρος *προφορικός λόγος* περιγράφει μια εξαιρετικά σύνθετη ποικιλία κειμενικών χρήσεων, αντικαθίσταται με τον όρο *επικοινωνιακά γεγονότα*, μέσα από τα οποία πραγματώνονται διάφορες *γλωσσικές λειτουργίες* (περιγραφική, κατευθυντική, βιωματική κτλ.)

Η κοινωνική πλαίσισση της γλώσσας μπορεί να συνοψιστεί θεωρητικά κάτω από το σχήμα του Halliday (1991), σύμφωνα με το οποίο το επικοινωνιακό γεγονός:

A. Πραγματώνεται μέσα σε συγκεκριμένο *πεδίο* (field), δηλαδή στο πλαίσιο κοινωνικά θεσμοθετημένης και αναγνωρίσιμης δραστηριότητας.

B. Διακρίνεται από συγκεκριμένο *τόνο* (tenor), δηλαδή από συγκεκριμένη κοινωνική σχέση/σχέση εξουσίας μεταξύ πομπού και αποδέκτη (συμμετρική ή αντισυμμετρική).

Γ. Διακρίνεται από συγκεκριμένο *τρόπο* (mode), δηλαδή από συγκεκριμένο ρόλο της γλώσσας, επιλογή συγκεκριμένου κειμενικού είδους με συγκεκριμένη οργάνωση, δομή και κατανομή της πληροφορίας, συγκεκριμένο δίαυλο επικοινωνίας (προφορικό, γραπτό, ψηφιακό κτλ.), συγκεκριμένες υφολογικές επιλογές (γλώσσα, ποικιλία, επίπεδο ύφους) κτλ.

Στο πλαίσιο αυτό η επιλογή γλώσσας/ποικιλίας/επιπέδου ύφους και οι γλωσσικές λειτουργίες που εμπεριέχουν αντιμετωπίζονται ως *ενδείκτες* που παραπέμπουν σε συγκεκριμένα πεδία και τόνους.

Στο πλαίσιο των επικοινωνιακών γεγονότων δομούνται συγκεκριμένες, κοινωνικά αναγνωρίσιμες δραστηριότητες λόγου (συνέντευξη, συζήτηση με το γιατρό κλπ.) με στρατηγικές που χαρακτηρίζουν τον προφορικό λόγο (παύσεις, εναλλαγές

συνομιλητών, διαδοχική διαπραγμάτευση ρόλων, απλή, χαλαρή σύνταξη, επαναδιατυπώσεις κλπ.). Μέσα στις δραστηριότητες αυτές εντάσσονται κειμενικά είδη, όπως (απλή ή εκτεταμένη) αφήγηση, (απλή η σύνθετη) επιχειρηματολογία κλπ. που οικοδομούνται μέσα από τη συνεργασία των συνομιλητών/-τριών. Οι δραστηριότητες λόγου, τα κειμενικά είδη και η γλωσσική τους επένδυση/μορφή επομένως δεν είναι αυτόνομες, στατικές και αμετάβλητες οντότητες αλλά είναι παράγωγα του πεδίου και του τόνου της επικοινωνιακής πράξης. Κατά συνέπεια, τα κειμενικά είδη είναι δυναμικές οντότητες, εφόσον μεταβάλλονται σε συνάρτηση με αλλαγές στο πεδίο και τον τόνο. Αντίστροφα, κατανόηση των ιδιοτήτων ενός κειμενικού είδους (π.χ. της κειμενικής οργάνωσης, του ύφους, των γλωσσικών λειτουργιών που επιτελεί) σημαίνει κατ' ουσίαν κατανόηση του τρόπου που οι συνομιλητές/-τριες διαπραγματεύονται το πεδίο και τον τόνο της επικοινωνίας. Η σημασία της μελέτης των δραστηριοτήτων λόγου και των κειμενικών ειδών που εμπεριέχουν για την κατάκτηση του κριτικού γραμματισμού επομένως έγκειται όχι στη στενή και αποπλαισιωμένη διερεύνηση και κατανόηση της πληροφορίας που περιέχουν, της δομής και του ύφους τους (και μάλιστα με βάση στερεοτυπικές κειμενοκεντρικού τύπου μεθόδους, όπως τα «επτά ερωτήματα» της ρητορικής, *ποιος, που, ποτε, πώς, γιατί;* ή ακόμα και η αποπλαισιωμένη διερεύνηση των μηχανισμών *συνοχής, συνεκτικότητας, πληροφορητικότητας* κτλ.) αλλά στη διερεύνηση των εξωκειμενικών παραμέτρων (πεδίο, τόνος) που κάνουν τα κείμενα να παίρνουν συγκεκριμένη μορφή και να επιτελούν συγκεκριμένες λειτουργίες.

Παράλληλα, η καλλιέργεια του γραπτού λόγου δεν αφορά μόνο στο τελικό προϊόν, αλλά και στις διαδικασίες και συγγραφικές πρακτικές μέσα από τις οποίες παράγονται κείμενα και αναδύονται οι μαθητές/-τριες ως δημιουργικοί/-ές συγγραφείς. Το παρόν πρόγραμμα δεν ενθαρρύνει παραδοσιακές διδακτικές πρακτικές που στηρίζονται στην αναπαραγωγή μιας σειράς δεδομένων κειμενικών ειδών ή αυτόνομων δεξιοτήτων γραφής. Τα κειμενικά είδη προφανώς συνιστούν ένα πλαίσιο για τη γλωσσική χρήση και την οργάνωση πληροφοριών σε κείμενα. Τα κειμενικά είδη συνιστούν τόσο γνωστικές κατηγορίες (ένα σύνολο προσδοκιών για τον τρόπο παραγωγής και ερμηνείας νοημάτων που διευρύνεται καθώς τα άτομα μελετούν όλο και περισσότερα κείμενα) όσο και κοινωνικές κατηγορίες (τρόπους κοινωνικής δράσης). Με βάση τα παραπάνω, καθίσταται φανερό ότι μια στατική τυπολογική προσέγγιση που αναδεικνύει ως σταθερό, συμπαγές και ομοιόμορφο το δυναμικό των γλωσσικών επιλογών και των σχημάτων πληροφοριακής οργάνωσης που ένας/μία συγγραφέας έχει στη διάθεσή του/της είναι ιδιαίτερα περιοριστική, εφόσον δεν αναγνωρίζει τη δημιουργικότητα των ατόμων - το πώς οι επιλογές αυτές αξιοποιούνται από τα άτομα και συγκροτούν τρόπους κοινωνικής δράσης, δηλαδή τρόπους με τους οποίους το άτομο απαντά στις απαιτήσεις μιας συγκεκριμένης επικοινωνιακής περιστασης.

Οι απόψεις αυτές επαναπροσδιορίζουν τους επιμέρους στόχους που οδηγούν στην συνοικοδόμηση του βασικού σκοπού, της κριτικής επίγνωσης. Πρώτον, η διεύρυνση της επικοινωνιακής ή συνομιλιακής ικανότητας επιτυγχάνεται μέσα από τα ποικίλα πλαίσια στα οποία εμπλέκεται ένα άτομο και τα οποία επιδρούν στη σταδιακή της συνδιαμόρφωση κάποιων πτυχών της. Η έμφαση δίνεται στην ευαισθητοποίηση του τρόπου με τον οποίο το εκάστοτε πλαίσιο επικοινωνίας δομείται και αλλάζει μέσα από τις επιλογές των ίδιων των συνομιλητών/-τριών. Η *κοινωνική-σημειωτική* διάσταση της γλώσσας, όπως την ορίζει η προσέγγιση του Halliday, έγκειται ακριβώς στη δυνατότητα των γλωσσικών κωδίκων να κωδικοποιούν και να παραπέμπουν σε συγκεκριμένου τύπου κοινωνικές σχέσεις. Κατά συνέπεια, ο προφορικός, όπως και ο γραπτός, λόγος δεν μπορούν να αναλυθούν με στενά γραμματικοσυντακτικά κριτήρια.

Το βασικό στοιχείο που προσδιορίζει την επάρκεια στην προφορική επικοινωνία είναι η ενεργός συμμετοχή του ομιλητή και του αποδέκτη στη συνδιαμόρφωση ποικίλων δραστηριοτήτων λόγου. Ένα επικοινωνιακό γεγονός, μολονότι απηχεί κάποιες προσδοκίες (ως προς το ύφος που θα επιλεγεί ή στο πώς θα οργανωθούν οι πληροφορίες), αναδύεται και διαμορφώνεται μέσα από τη συνεργασία του ομιλητή με τους υπόλοιπους συνομιλητές/-τριες καθώς συνδομούν και αναδομούν τις προσδοκίες τους για τη γλωσσική και επικοινωνιακή χρήση. Οι στρατηγικές αυτές, ωστόσο, δεν μεταφέρονται άκριτα αλλά αναπλασιάζονται καθώς τα άρομα μεταβαίνουν από το ένα επικοινωνιακό γεγονός στο άλλο.

Το κάθε γραπτό κείμενο με τη σειρά του δομεί ή αναπλασιάζει μέσα από απλές ή πιο σύνθετες γλωσσικές επιλογές αξίες του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος, δηλαδή της κοινότητας μέσα στην οποία εντάσσεται. Υπό αυτό το πρίσμα, για την καλλιέργεια της κειμενικής ικανότητας (την παραγωγή και την επεξεργασία γραπτών και συνεχών προφορικών κειμένων) οι σχετικές διδακτικές πρακτικές οφείλουν να καλλιεργήσουν την ευαισθησία των μαθητών/-τριών στις δυνατότητες που η γλώσσα, η εικόνα, τα διαγράμματα (λειτουργώντας ανεξάρτητα ή σε συνδυασμό) παρέχουν για τη δόμηση αφηγήσεων, επιχειρημάτων, πληροφοριακών κειμένων κλπ. Από τη στιγμή που ορίζουμε το κείμενο ως μια πολυσημειωτική οντότητα, η καλλιέργεια της κειμενικής ικανότητας οφείλει να επαναπροσδιοριστεί ως καλλιέργεια της ικανότητας των παιδιών να συνδυάζουν τις γλωσσικές (λεξιλογικές, συντακτικές, κειμενικές) επιλογές και άλλα σημειωτικά μέσα για την δόμηση επικοινωνιακά κατάλληλων κειμένων.

Με βάση όλα τα παραπάνω θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες στο τέλος της φοίτησής τους στα σχολεία της κυπριακής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι σε θέση:

α') Να κατανοούν ως μια δυναμική δομή το πλαίσιο επικοινωνίας μέσα στο οποίο παράγονται ή συνδομούνται κείμενα καθημερινής χρήσης

β') Να είναι σε θέση να κατανοήσουν τις ρητές και υπόρρητες πληροφορίες ενός σύνθετου κειμένου: να αξιοποιούν ή να ανατρέχουν στην προϋπάρχουσα γνώση τους, σε κοινωνικούς παράγοντες ή σε μη λεκτικά στοιχεία, για να κατανοήσουν τα μηνύματα που παράγονται μέσω του προφορικού και του γραπτού λόγου, αλλά και τα μηνύματα που παράγονται μέσα από συνεχή λόγο στο πλαίσιο συγκεκριμένων επικοινωνιακών συνθηκών (ομιλίες για θέματα μη γνωστά, δημοσιογραφικός λόγος διαφόρων ειδών, διαλέξεις, προφορικές ανακοινώσεις κτλ.).

γ') Να παράγουν ποικίλα είδη προφορικού λόγου, από τυποποιημένο προφορικό λόγο, από σύντομο μέχρι εκτενή και από σχεδιασμένο μέχρι απροσχεδίαστο, όχι μόνο για να επιλύουν επικοινωνιακά προβλήματα στην καθημερινή τους ζωή (αγοραπωλησία, έκφραση αιτήματος, υποστήριξη άποψης κτλ.), αλλά και για να διαπραγματεύονται απόψεις, ταυτότητες, να απευθύνονται σε αποδέκτες με γνώση ή έλλειψη γνώσης του θέματος, ή σε συνεχή λόγο κάποιας διάρκειας (ομιλία σε κοινό για θέμα οικείο, επεξηγήσεις λειτουργίας μηχανήματος, περιγραφή συμβάντος για κάποιο στόχο κτλ.)

δ') Να αξιοποιούν την κειμενική δομή για να εντοπίζουν την οργάνωση των πληροφοριών ή να για να διερευνούν τον τρόπο με τον οποίο τα κείμενα αναπαράγουν τον κόσμο ή εισάγουν τομές στην υπάρχουσα πραγματικότητα

ε') Να αναζητούν ποικίλες πηγές για την κατανόηση εκτεταμένων γραπτών κειμένων που παράγονται όχι μόνο από τα Μ.Μ.Ε. και δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς (ειδήσεις, ρεπορτάζ, χρονογραφήματα, σχόλια, νόμοι, εγκύκλιοι, ανακοινώσεις, ειδοποιήσεις, προσφορές, αναλύσεις, οδηγίες κτλ.), αλλά και να σχολιάζουν τις ερμηνείες που αποκομίζουν από γραπτά κείμενα που προέρχονται από

τη λογοτεχνία (διηγήματα, μυθιστορήματα, κόμικς, θεατρικά έργα κτλ.) και τον επιστημονικό λόγο (εκλαϊκευμένα επιστημονικά άρθρα και βιβλία κτλ.).

στ') Να παράγουν όχι μόνο γραπτά κείμενα με τυποποιημένη δομή που απευθύνονται σε κοινό και σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς (ανακοινώσεις, ειδοποιήσεις, επιστολές, αναφορές, τυπικές επιστολές, αιτήσεις, ευχαριστήρια, διαμαρτυρίες κτλ.), αλλά να είναι σε θέση να πλοηγούν σε έντυπες και ηλεκτρονικές πηγές για να δομήσουν ένα κείμενο μεγαλύτερης έκτασης που απευθύνεται είτε στο κοινό είτε σε διάφορους φορείς (σχολιασμός επικαιρότητας, υπόμνημα, επιστολή διαμαρτυρίας, γραπτή εργασία για ένα ερευνητικό θέμα κτλ.).

ζ') Να διαβάζουν κριτικά και να κατανοούν κείμενα μικρής και μεγάλης έκτασης (έντυπες και ηλεκτρονικές διαφημίσεις, συνθήματα, γκράφιτι, blogs κτλ.) που λειτουργούν ως ενδείκτες σε μια πραγματικότητα που δομούν συγκεκριμένες ομάδες (νέοι, εικονιστικές κοινότητες κλπ.) καθώς και τα ιδιαίτερα *υπονοήματα* που φέρνουν μαζί τους αυτά.

στ') Να συζητούν πολύ βασικά θέματα της δομής της νέας ελληνικής (μεταγλωσσική ορολογία, ορθογραφία, δομή πρότασης κτλ) αλλά πάντα σε σχέση με την επικοινωνιακή τους λειτουργία ως φορέων ύφους και ως ενδεικτών κοινωνικοπολιτισμικών σχέσεων και συμβάσεων).

2.4. Περιεχόμενο και 'βασικές' δεξιότητες

Με βάση τα παραπάνω, το περιεχόμενο στο μάθημα της διδασκαλίας της νέας ελληνικής δεν μπορεί να οριοθετηθεί με αυστηρά κριτήρια. Το περιεχόμενο συνήθως απαρτίζεται από προφορικά, γραπτά και ψηφιακά κείμενα, τα οποία χρησιμοποιούνται από τα μέλη μιας κειμενικής κοινότητας για τη μεταξύ τους επικοινωνία. Με αφορμή τα κείμενα αυτά, οι μαθητές και οι μαθήτριες δομούν ένα σύμπαν νοημάτων και πρακτικών χρήσης της γλώσσας μέσω των οποίων οι ίδιοι και οι ίδιες αναδύονται σε συγκεκριμένης μορφής εγγράμματα υποκείμενα. Η έμφαση επομένως, δεν επικεντρώνεται σε μια σειρά από προφορικά και γραπτά κείμενα που οι μαθητές/-τριες καλούνται να επεξεργαστούν ή να (ανα)παραγάγουν σε σχολικές κοινότητες αλλά και στο πώς αυτά διαπλέκονται και συνδυάζονται για να δομήσουν μια κριτική στάση απέναντι στη γλώσσα, τη γνώση και τον κόσμο. Το προτεινόμενο περιεχόμενο οφείλει να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο η σχολική κοινότητα συνομιλεί ή αλληλεπιδρά με άλλες κοινότητες. Μέσα από τη διαπλοκή των κειμένων που χρησιμοποιούνται και των πολλαπλών κοινοτήτων και ιδεολογικών νοημάτων στα οποία παραπέμπουν, θεωρούμε ότι μπορούμε να δούμε πώς το σχολείο καταγράφει ή βλέπει με κριτικό τρόπο την επικοινωνία σε άλλες κοινότητες ή δανείζεται στρατηγικές και σημειωτικούς πόρους για να δομήσει νέα κειμενικά είδη που μπορούν να αξιοποιηθούν στο σχολικό περιβάλλον για την επικοινωνία των μελών του.

Όσον αφορά τη διαθεματικότητα και τη σχέση της με τον γραμματισμό, το περιεχόμενο της γλωσσικής διδασκαλίας και μάθησης οφείλει να επικεντρώνεται στους τρόπους που διαφορετικές γνωστικές περιοχές και αντικείμενα (π.χ. μαθηματικά, ιστορία, φυσική) αναπτύσσουν διαφορετικές κειμενικές στρατηγικές για την κωδικοποίηση και έκφραση του γνωστικού/θεματικού περιεχομένου τους. Αξιοποιούνται έτσι τα κείμενα που παράγονται στους τομείς αυτούς όχι ως γνωστικό περιεχόμενο αλλά ως διαφορετικές πρακτικές σχολικού/επιστημονικού γραμματισμού (εξετάζεται, π.χ. το ιστοριογραφικό κείμενο ως κειμενικό είδος, ως σύνολο συγκεκριμένων αφηγηματικών στρατηγικών, αναλύεται κριτικά ο τρόπος αξιοποίησης και παρουσίασης των πηγών, κτλ.).

Για μεθοδολογικούς καθαρά λόγους θεωρούμε ότι το περιεχόμενο θα επικεντρώνεται γύρω από: α') *χρηστικά* αλλά και *λογοτεχνικά* κείμενα β') θέματα της δομής της νέας ελληνικής και των ποικιλιών της.

Στον τομέα των *χρηστικών* κειμένων μπορεί να περιληφθεί ένας μεγάλος αριθμός κειμένων για τη νέα ελληνική, όπως: αιτήσεις, προσκλήσεις, τιμολόγια ΑΗΚ, ΑΤΗΚ κτλ., ευχετήριες κάρτες, ειδήσεις από τις εφημερίδες και την τηλεόραση, προφορικές αφηγήσεις, υπομνήματα, αναφορές, νομοθετικά κείμενα, έντυπα προς συμπλήρωση, τρίπτυχα κοινωφελών οργανισμών, διαφημίσεις, πινακίδες διάφορες, προφορικές μαγνητοφωνημένες συζητήσεις, κόμικς, θεατρικά έργα, συμβόλαια, οδηγίες χρήσης, επιστολές, βιογραφικό σημείωμα, διάλεξη, αυτοπαρουσίαση, ετικέτες προϊόντων, σελίδες από το Διαδίκτυο κτλ. Εξυπακούεται ότι η επεξεργασία και η παραγωγή *χρηστικών* κειμένων δεν νοείται αποκομμένη από τα περιβάλλοντα χρήσης τους.

Τα *λογοτεχνικά* κείμενα έχουν διττό σκοπό: α') την εξοικείωση με την ελληνική και την παγκόσμια *λογοτεχνική* παραγωγή· β') την καλλιέργεια κριτικής μεταγλωσσικής ενημερότητας ως προς τους τρόπους με τους οποίους οι γλωσσικές, δομικές και υφολογικές επιλογές οδηγούν σε συγκεκριμένα αισθητικά αποτελέσματα· γ') την καλλιέργεια της ικανότητας κριτικής διερεύνησης των ιστορικών, ιδεολογικών και κοινωνικοπολιτισμικών συνθηκών που οδηγούν σε διαφορετικές προσλήψεις του «νοήματος» των *λογοτεχνικών* κειμένων και σε διαφορετικές αποτιμήσεις της αξίας τους. Από την άποψη αυτή, η επεξεργασία των *χρηστικών* κειμένων με άμεση αναφορά στα περιβάλλοντα χρήσης τους και η βασική αρχή ότι ένα κειμενικό είδος, η δομή του, η γλώσσα και το ύφος του κωδικοποιεί κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες και σχέσεις μπορεί να επεκταθεί αβίαστα και στην επεξεργασία των *λογοτεχνικών* ειδών.

Ως προς τη διδασκαλία της δομής της γλώσσας προτεραιότητα δίνεται (α') στη συγχρονική γραμματική περιγραφή, που αποφεύγει παραδοσιακή, παροδηγητική και σημασιολογικά αδιαφανή ορολογία, (β') σε *περιγραφικές* και όχι ρυθμιστικές προσεγγίσεις, όπου *περιγραφικές* νοούνται οι προσεγγίσεις που όχι μόνο σέβονται αλλά και αξιοποιούν κριτικά τη γεωγραφική, κοινωνιογλωσσική και υφολογική ποικιλότητα ως μηχανισμούς γραμματισμού, (γ') στη λειτουργική διάσταση της γραμματικής.

Εξυπακούεται ότι οι δραστηριότητες επεξεργασίας της δομής της γλώσσας δεν γίνονται αποκομμένες από τα κείμενα και τα περιβάλλοντα χρήσης των δομών. Αντίθετα, δίνεται έμφαση στη λειτουργικότητα φωνολογικών, μορφολογικών, συντακτικών και λεξιλογικών/σημασιολογικών επιλογών ως μηχανισμών ύφους, τόσο στα *χρηστικά* όσο και στα *λογοτεχνικά* κείμενα.

Με βάση τις παραπάνω αρχές είναι αυτονόητο ότι σε διαλεκτόφωνες κοινότητες όπως η ελληνοκυπριακή, η διάλεκτος πρέπει να ενταχθεί δυναμικά και να αξιοποιηθεί στη γλωσσική διδασκαλία. Οι λόγοι είναι, συνοπτικά, οι εξής:

α') Σε οποιοδήποτε παιδαγωγικό μοντέλο που ασπάζεται αρχές του εποικοδομισμού, δηλαδή, συνοπτικά, την αρχή ότι η επόμενη γνώση οικοδομείται πάνω σε προηγούμενη, ή ότι η γνώση οικοδομείται συλλογικά/κοινωνικά, η προϋπάρχουσα γνώση οφείλει να αξιοποιείται. Στην περίπτωση του γλωσσικού μαθήματος, η προϋπάρχουσα γνώση της διαλέκτου οφείλει να γίνει όργανο οικοδόμησης της γνώσης της Κοινής Νέας Ελληνικής. Αυτό συνεπάγεται αντιπαραβολική διδασκαλία της κυπριακής και της Κοινής Νέας Ελληνικής, όπου η επικοινωνιακή περίσταση και το κειμενικό είδος το απαιτεί, προκειμένου να καταστούν συνειδητές στους μαθητές και στις μαθήτριες οι ομοιότητες και οι διαφορές τους, ως μηχανισμός όξυνσης της μεταγλωσσικής τους ενημερότητας.

β') Στην παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού παίζει τεράστιο ρόλο η επίγνωση της λειτουργίας της γλωσσικής ποικιλότητας ως ενδείκτη και φορέα κοινωνικών/πολιτισμικών νοημάτων. Αν πρόκειται να διδαχθεί λειτουργικά ή κοινωνιογλωσσική/υφολογική διαφοροποίηση ανάλογα με το κειμενικό είδος και την κατάσταση μέσα στην οποία γεννάται, καθώς και οι τρόποι με τους οποίους η γλωσσική διαφοροποίηση κωδικοποιεί κοινωνικές σχέσεις και πολιτισμικές πρακτικές, αυτό δεν μπορεί να γίνει εν κενώ και ερήμην της γλωσσικής πραγματικότητας των μαθητών και των μαθητριών.

Προτείνεται επομένως η ένταξη στο γλωσσικό μάθημα δραστηριοτήτων επεξεργασίας και παραγωγής τόσο προφορικού όσο και γραπτού λόγου στην κυπριακή διάλεκτο σε *συστηματική αντιπαραβολή* με την Κοινή Νέα Ελληνική. Οι δραστηριότητες αυτές εντάσσονται με φυσικό τρόπο στο πλαίσιο κειμενικών ειδών που, σύμφωνα με τις υπάρχουσες κοινωνικοπολιτισμικές πρακτικές στην Κύπρο, μπορούν να παραχθούν είτε στην τοπική ποικιλία είτε στην Κοινή Νέα Ελληνική, είτε σε ενδιάμεσες, μεικτές μορφές (π.χ. ανέκδοτο, συνταγή, συνομιλία μεταξύ οικείων, αφήγηση προσωπικής ιστορίας, ρεπορτάζ, συνέντευξη, ηλεκτρονικό μήνυμα κτλ.). Οι δραστηριότητες αυτές έχουν πολλαπλή χρησιμότητα και συνάδουν απόλυτα με τους γενικούς στόχους και τη φιλοσοφία του Προγράμματος Σπουδών, καθώς:

- απενοχοποιείται η χρήση της διαλέκτου, όχι λόγω ατεκμηρίωτων αξιολογικών τοποθετήσεων σχετικά με την αισθητική ή τη συναισθηματική της αξία, αλλά μέσα από την μεταγλωσσική επίγνωση ότι η διάλεκτος είναι ποικιλία με δομή και συστηματικότητα τόσο στη φωνολογία όσο και στη μορφολογία και τη σύνταξη (π.χ., τα ουρανικά σ /τς/τζ εμφανίζονται μόνο πριν από τα φωνήεντα [i] και [e], η ρηματική αύξηση είναι πάντα εξωτερική/συλλαβική, οι αδύνατοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας εμφανίζονται σταθερά στη δεύτερη θέση στην πρόταση κτλ.) και ότι το λεξιλόγιο της διαλέκτου έχει συγκεκριμένες δηλώσεις και συνυποδηλώσεις που μπορεί να διαφέρουν από αυτές της Κοινής Νέας Ελληνικής (π.χ. *παραιτώ*).
- αξιολογείται συστηματικά η προϋπάρχουσα στους μαθητές και στις μαθήτριες επίγνωση ότι η «διάλεκτος» δεν είναι ένας μονοδιάστατος και στατικός γλωσσικός κώδικας, αλλά εμφανίζει εσωτερική διαφοροποίηση, τόσο γεωγραφική όσο και, κυρίως, κοινωνιογλωσσική/υφολογική· διαφορετικά *επίπεδα ύφους* της διαλέκτου χρησιμοποιούνται σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας και σε διαφορετικά κειμενικά είδη· επίσης, σε συνάρτηση πάντα με το κειμενικό είδος, τον σκοπό της επικοινωνίας και την κοινωνική ταυτότητα του πομπού και του αποδέκτη, μπορεί να εμφανιστούν και να αξιοποιηθούν λειτουργικά υβριδικές μορφές λόγου, με μείξεις κυπριακής και Κοινής Νέας Ελληνικής. Η αξιοποίηση των παραπάνω ως μέρους της μεταγλωσσικής ενημερότητας των μαθητών και των μαθητριών αποτελεί τη βάση για την πληρέστερη και αποτελεσματικότερη εκμάθηση της Κοινής Νέας Ελληνικής και των αντίστοιχων διαφοροποιήσεων που εμφανίζει ανάλογα με το κειμενικό είδος και την επικοινωνιακή κατάσταση.
- η προσέγγιση αυτή διασφαλίζει την αποφυγή συμβατικών πρακτικών σχολικού γραμματισμού, καθώς για την υλοποίησή της απαιτούνται ερευνητικές δραστηριότητες εθνογραφικού/κοινωνιογλωσσικού τύπου· οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να συλλέξουν και να αξιοποιήσουν γλωσσικά δεδομένα από πολλαπλές κοινότητες γλωσσικής πρακτικής στις οποίες μετέχουν οι ίδιες/οι ίδιοι (ενδοομάδες, ψηφιακές κοινότητες, όμιλοι, ομάδες του δημόσιου πεδίου κτλ.), δηλαδή, ως ερευνητές και ερευνήτριες της γλωσσικής ποικιλότητας μέσα σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα χρήσης

αποκτούν δυναμική πρόσβαση σε πρακτικές γραμματισμού εκτός σχολικής νόρμας.

Θεματολογικά, το περιεχόμενο των μαθημάτων μπορεί να κινηθεί γύρω από διάφορους άξονες και θέματα που έχουν νόημα για τους μαθητές και τις μαθήτριες.

Η οργάνωση του περιεχομένου σε θεματικούς άξονες είναι σημαντική για τον εξής λόγο: η ενότητα του «θέματος» επιτρέπει τη δυναμική σύγκριση και τη συστηματική αντιπαραβολική διερεύνηση κειμενικών ειδών και μορφών γλώσσας που αναδύονται με κοινό άξονα την ίδια θεματική περιοχή. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να γίνουν τα συγκεκριμένα θέματα αυτοσκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας, με κίνδυνο να καταλήξει το μάθημα της γλώσσας μάθημα ιστορίας, γεωγραφίας, κτλ.

Ενδεικτικά δίνονται παρακάτω ορισμένοι άξονες και θέματα που θα μπορούσαν να γίνουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης της σχολικής με τις άλλες κοινότητες στο γλωσσικό μάθημα και προτείνονται ενδεικτικά κείμενα. Τα κείμενα αυτά δεν πρέπει να νοηθούν αποκομμένα αλλά ως συστατικά που αποκτούν νόημα συσχετιστικά, όταν ενταχθούν σε ένα σύμπαν σχέσεων και νοημάτων που τα παιδιά και ο/η εκπαιδευτικός θα συνεισφέρουν και θα διερευνήσουν μέσα σε πραγματικές σχολικές τάξεις.

I. ΟΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ (ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΚΙ ΕΓΩ)

Χρηστικά κείμενα	Γλωσσικές Δομές, Κειμενική οργάνωση και η λειτουργική αξία τους.
-αυτοβιογραφικό -βιογραφικό -αυτοπαρουσίαση -συνέντευξη -αίτηση για εργασία -τρίπτυχα κοινωφελών οργανισμών -συστατικές επιστολές -συμπλήρωση διαφόρων εντύπων -ζώδια -κουτσομπολιό, παραπολιτικός λόγος -σκανδαλοθηρικά κείμενα -επιστολή	-μορφολογία ρήματος και επιθέτου Λειτουργική-υφολογική διαφορά περιγραφικού επιθέτου και επιθέτου που ενέχει υποκειμενικό σχολιασμό (π.χ. διεθνής vs. υπέροχος) -ορθογραφικοί κανόνες -εναλλαγή επικοινωνιακών συνεισφορών - δομή ερωτήσεων ως δείκτη της ασυμμετρίας σχέσεων, - Χρήση (ρητορικών) ερωτήσεων ανάλογα με το κειμενικό είδος και το ύφος. -δομή βιογραφικού: διαφορά αυτοβιογραφίας από σύντομο βιογραφικό σημείωμα ενός συγγραφέα ή καλλιτέχνη και από το επαγγελματικό βιογραφικό σημείωμα.

II. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Χρηστικά κείμενα	Γλωσσικές Δομές, Κειμενική οργάνωση και η λειτουργική αξία τους.
-νόμοι -εγκύκλιοι -δικανικός λόγος	-ενεργητική-παθητική φωνή: διαφορά ως προς το επίπεδο επισημότητας. -Υποτακτική, προστακτική, οριστική

-αιτήσεις -προσκλήσεις -διαμαρτυρίες -διαφημίσεις -κείμενα ψυχαγωγικού περιεχομένου	και οι λεκτικές πράξεις που επιτελούν ανάλογα με το ύφος/το κειμενικό είδος - οργάνωση πληροφοριών μέσα από τη διάταξη γλωσσικών και εικονιστικών τρόπων
---	---

III. ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Κειμενικές κοινότητες και κείμενα	Γλωσσικές Δομές, Κειμενική οργάνωση και η λειτουργική αξία τους.
-Κείμενα ταξιδιωτικά για διάφορους τόπους - κείμενα για τη θάλασσα, το βουνό κτλ. -Σεισμοί -Ρεπορτάζ για κλιματολογικές αλλαγές -επιστημονικά και εκλαικευμένα κείμενα - άρθρα εφημερίδων Εκδηλώσεις -Κείμενα οργανώσεων για την προστασία του περιβάλλοντος	-Ουσιαστικά και μεταβατικά ρήματα που δίνουν έμφαση στο δράστη - ονοματικές και ρηματικές φράσεις που δηλώνουν απαλοιφή του δράστη -Ιστορικός ενεστώτας -Εγκλίσεις και η λειτουργική τους αξία, οι λεκτικές πράξεις που επιτελούν ανάλογα με το ύφος/το κειμενικό είδος -είδη αφηγήσεων και αναπλαισίωσή των νοημάτων τους στο δημοσιογραφικό ρεπορτάζ

IV. ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

Κειμενικές κοινότητες και ενδεικτικά χρηστικά κείμενα	Γλωσσικές Δομές, Κειμενική οργάνωση και η λειτουργική αξία τους.
-συνταγές -ρεπορτάζ για τρόφιμα -περιγραφές τροφίμων - επιπτώσεις της μη υγιεινής διατροφής -ετικέτες τσιγάρων -ετικέτες τροφίμων -ετικέτες κρασιών -ετικέτες φαρμάκων	-προστακτική -β' πρόσωπο

V. ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ

Χρηστικά κείμενα	Γλωσσικές Δομές, Κειμενική οργάνωση και η λειτουργική αξία τους.
-ιστορικά κείμενα -προσωπικότητες της ελληνικής και παγκόσμιας ιστορίας -πίνακες με ιστορικούς σταθμούς -συγκριτικοί πίνακες γεγονότων	-χρόνοι του ρήματος -έκφραση παρελθόντος

-χρονολόγια -ημερολόγια -βιογραφίες - τοπική ιστορία -προσωπικές αφηγήσεις	
--	--

VI. 'ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ'

Χρηστικά κείμενα	Γλωσσικές Δομές, Κειμενική οργάνωση και η λειτουργική αξία τους.
-κείμενα επιστημονικής φαντασίας -επιστημονικά κείμενα για το διάστημα --τηλεφωνικοί κατάλογοι -οδηγίες χρήσης ηλεκτρονικών μηχανημάτων -ωροσκόπια	-χρόνοι του ρήματος -η έκφραση του μέλλοντος -τρόποι έκφρασης του ενδεχόμενου και πιθανού

VII. 'ΤΑ ΜΜΕ'

Χρηστικά κείμενα	Γλωσσικές Δομές, Κειμενική οργάνωση και η λειτουργική αξία τους.
-ειδήσεις -λεζάντες -σχόλια -τίτλοι -χρονογραφήματα -κείμενα θεατρικού λόγου -διαφημίσεις -κόμικς	-ορθογραφία λέξεων -δομή διαλόγου -δομή ειδήσεων -μεταφορικός λόγος τίτλων -προφορικότητα θεατρικού λόγου -επιχειρηματικός λόγος -δομή λεζάντας -μορφολογία επιθέτου

VIII. 'ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ'

Χρηστικά κείμενα	Δομή
-τουριστικοί οδηγοί --περιγραφές τόπων -ευχετήριες κάρτες -τουριστικές κάρτες -αλληλογραφία -προγράμματα ταξιδιών -διαφημίσεις	-μορφολογία ουσιαστικών -κεφαλαία-πεζά

VIII. 'Η ΤΕΧΝΗ'

Χρηστικά κείμενα	Δομή
-λογοτεχνικά κείμενα -βιβλιοπαρουσιάσεις -διαφημίσεις λογοτεχνικών βιβλίων	-ύφος

ΙΧ. Η ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ

Χρηστικά κείμενα	Γλωσσικές Δομές, Κειμενική οργάνωση και η λειτουργική αξία τους.
-αφηγηματικά κείμενα -δημοσιογραφικός λόγος -λογοτεχνικά βιβλία -προφορικές μαρτυρίες μεταναστών - ρεπορτάζ	- αόριστες αναφορές - γενικευμένοι χαρακτηρισμοί - αντίθεση ‘εμείς’ – ‘αυτοί’ ως οργανωτικού σχήματος παρουσίασης των ατόμων και ομάδων -τρόποι επιχειρηματολογίας

Οι παραπάνω θεματικοί άξονες και τα συναφή κειμενικά είδη και γλωσσικές δομές είναι ενδεικτικοί τρόποι οργάνωσης του περιεχομένου, ή, αλλιώς, του σώματος *δηλωτικών γνώσεων* που καλούνται οι μαθητές και οι μαθήτριες να αναπτύξουν μέσα από την επεξεργασία αυθεντικών κειμένων. Το υλικό αυτό συνιστά το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναδύονται/ εντάσσονται δραστηριότητες παραγωγής και επεξεργασίας των γραπτών κειμένων που τα παιδιά παράγουν και οι οποίες συνδομούνται σε συγκεκριμένες κοινότητες. Όσον αφορά τις διαδικαστικές *γνώσεις/δεξιότητες* που καλλιεργούνται στο γλωσσικό μάθημα κριτικού γραμματισμού, προτείνουμε το εξής σχήμα:

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

1. Δεξιότητες βασικής πρόσληψης: Αναγνώριση της επικοινωνιακής περιστασης, του σκοπού της επικοινωνίας, του κειμενικού είδους που ο/η συγγραφέας χρησιμοποιεί, των διαφορετικών κειμενικών ειδών που ο συγγραφέας μπορεί να αναμιγνύει, των κοινωνικών χαρακτηριστικών του πομπού και του αποδέκτη.
2. Δεξιότητες κατανόησης: Επεξεργασία πληροφοριών μέσα στο γλωσσικό και εξωγλωσσικό τους συγκείμενο, επεξεργασία λεκτικών και μη λεκτικών ενδεικτών που παραπέμπουν στο συγκείμενο, κατανόηση του γενικού περιεχομένου, της δομής και της οργάνωσης του λόγου, των μηχανισμών συνοχής και συνεκτικότητας, διάκριση πληροφορίας από σχόλιο, κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το γλωσσικό και εικονιστικό μέρος σε ένα πολυτροπικό κείμενο αλληλεπιδρούν για τη μετάδοση διαφορετικών ή την επικύρωση παρόμοιων πληροφοριών κτλ.
3. Δεξιότητες ερμηνείας: Ερμηνεία της λειτουργικότητας των υφολογικών, δομικών και άλλων επιλογών του κειμένου, της ρητορικής οργάνωσής του, των ρατσιστικών και σεξιστικών ιδεολογιών που δηλώνονται ή υπονοούνται μέσα από λεξιλογικές, συντακτικές και κειμενικές επιλογές, των νοημάτων που αποσιωπούνται μέσα από λεξιλογικές, συντακτικές επιλογές ή και τρόπους οργάνωσης πληροφοριών, της οπτικής γωνίας του συγγραφέα κτλ.
4. Δεξιότητες αξιολόγησης: Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του λόγου σε σχέση με τους αποδέκτες του, και αξιολόγηση των πολλαπλών προσλήψεων/ερμηνειών που τα άτομα συνεισφέρουν σε ένα κείμενο.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

1. Δεξιότητες επιλογής: Επιλογή τρόπων οργάνωσης του περιεχομένου ενός κειμένου (μέσα από τη χρήση κωδικοποιημένων σχημάτων ή σχημάτων που

στηρίζονται/αξιοποιούν ή διαπλέκουν ποικίλα κειμενικά είδη) και μορφής γλώσσας ανάλογα με την επικοινωνιακή περίσταση, το σκοπό της επικοινωνίας και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του πομπού και του αποδέκτη.

2. Δεξιότητες σχεδιασμού: Σχεδιασμός (άμεσα ή έμμεσα διαλογικός) του κειμένου, αποφάσεις σχετικά με την κειμενική δομή, την κατανομή γνωστών και νέων πληροφοριών, το λεξιλόγιο, το ύφος, τη γλωσσική ποικιλία που θα χρησιμοποιηθεί.

3. Αναθεώρηση των διαφορετικών εκδοχών ενός κειμένου είτε σε ομαδοσυνεργατικό πλαίσιο ή και ατομικά.

4. Αξιολόγηση και αναθεώρηση του παραχθέντος κειμένου σε σχέση με τις προδιαγραφές που θέτει το στενό πλαίσιο ή σε σχέση με τις πρακτικές της κοινότητας μέσα στην οποία θα λειτουργήσει, την πρόσληψή του από διαφορετικούς ακροατές/αναγνώστες, τις κοινωνικές σχέσεις και ταυτότητες που επιδιώκει να αναδείξει.

Οι παραπάνω δεξιότητες, πρώτον, είναι γενικές και αφορούν όλες τις ηλικιακές ομάδες. Ωστόσο, είναι κλιμακωμένες με ενδεικτικό βαθμό δυσκολίας, ώστε να αποτελούν μια γενική κατευθυντήρια γραμμή για τη διδασκαλία και την αξιολόγηση σε τάξεις μικτής ικανότητας.

Δεύτερον, μολονότι οι δεξιότητες αυτές παρουσιάζονται παραπάνω ως αυτόνομες (ως να αφορούν μόνο την ανάγνωση ή τη γραφή, τον προφορικό ή το γραπτό λόγο), το παρόν πρόγραμμα υποστηρίζει ότι αναδύονται στο πλαίσιο ποικίλων αναγνωστικών και συγγραφικών πρακτικών που συγκροτούν μια θεματική ενότητα. Διακρίνουμε τις εξής βασικές αναγνωστικές πρακτικές.

Κατά τις αλληλεπιδράσεις μαθητών/-τριών γύρω από κείμενα, το κείμενο

- αντιμετωπίζεται ως γλωσσική δομή (έμφαση στη συνοχή, τη συνεκτικότητα ως αυτοσκοπών)
- ως νόημα που πρέπει να κατανοηθεί (έμφαση στην κατάκτηση δεξιοτήτων αποκωδικοποίησης 'του' νοήματος' ως οντότητας που ενυπάρχει στο κείμενο,
- ως φορέας ιδεολογικών και κοινωνικοπολιτισμών νοημάτων που δομούνται σε αλληλεπίδραση με άλλα κείμενα και προυπάρχοντα νοήματα.

Ενδεικτικές συγγραφικές πρακτικές. Η γραφή μελετάται

- ως παραγωγή μιας γλωσσικής δομής (έμφαση στη δόμηση προτάσεων, στην επιλογή λέξεων, στην καλλιέργεια της συνοχής κλπ.)
- η γραφή ως επικοινωνία με έναν αποδέκτη (έμφαση στον τρόπο που ο αποδέκτης ή το πλαίσιο επικοινωνίας επηρεάζουν τη γλώσσα του κειμένου),
- η γραφή ως μέσο για τη διαπραγμάτευση τυποποιημένων νοημάτων και ταυτοτήτων και ως μέσο παρέμβασης στην κοινωνική πραγματικότητα της σχολικής τάξης ή άλλων κοινοτήτων.

Ανάλογα με το είδος των συγγραφικών πρακτικών που ένα πρόγραμμα προτείνει, συγκεκριμένες δεξιότητες αναπτύσσονται ή καλλιεργούνται περισσότερο ή λιγότερο. Διαφορετικές δεξιότητες αναδύονται, λόγου χάρη, μέσα από συγγραφικές πρακτικές που θεωρούν ότι η παραγωγή γραπτού λόγου είναι μια ατομική διαδικασία εν αντιθέσει με εκείνες που υποστηρίζουν ότι είναι μια διαλογική διαδικασία, από συγγραφικές πρακτικές που εκλαμβάνουν την παραγωγή κειμένου ως μια γραμμική ή ως μια κυκλική διαδικασία, από πρακτικές που θεωρούν ότι η ολοκλήρωση του κειμένου γίνεται σε συγκεκριμένο χρόνο από εκείνες που ενθαρρύνουν τη χρήση μη τελικών κειμένων και την διαρκή επαναφορά σ' αυτά για τη βελτίωσή τους.

Μολονότι τα ισχύοντα προγράμματα έδιναν έμφαση στις δύο πρώτες υποκατηγορίες, το παρόν πρόγραμμα αναπλαισιώνει την κατάκτησή τους με στόχο να οδηγηθούμε στην κριτική επίγνωση της γλώσσας.

Η κατάκτηση δεξιοτήτων όπως ‘αξιοποίηση της θεματικής δομής’, η ‘παραγωγή περίληψης’, η ‘αξιολόγηση δεδομένων από προτάσεις που δηλώνουν μη δεδομένα’ συνιστούν το μέσον για την κατανόηση του τρόπου που το συγκεκριμένο κείμενο μέσα από τις γλωσσικές και κειμενικές του επιλογές κατασκευάζει μια κοινωνική πραγματικότητα, αναδεικνύοντας συγκεκριμένες όψεις αυτής εις βάρος άλλων ή αναδεικνύει συγκεκριμένες κοινωνικές σχέσεις με τον αναγνώστη σε βάρος άλλων. Στο παρόν πρόγραμμα, στόχος είναι η εξοικείωση των μαθητών/-τριών με ποικίλους τρόπους αλληλεπίδρασης με τα κείμενα και εναλλαγή των τρόπων αυτών για να επιτύχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα.

3. Μεθοδολογία

Το μεθοδολογικό πλαίσιο που το παρόν πρόγραμμα προτείνει συνδυάζει ένα πλαίσιο αρχών που συναρτούν την κριτική διερεύνηση των πολυγραμματισμών με την κοινωνικοπολιτισμική προσέγγιση της μάθησης. Σύμφωνα με την οπτική αυτή, η μάθηση εκλαμβάνεται ως μια διαδικασία που οικοδομείται επικοινωνιακά, καθώς μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικός συνεργάζονται για τη δόμηση κειμένων, δραστηριοτήτων – και πρακτικών γραμματισμού. Τα κείμενα που χρησιμοποιούνται είναι τα κείμενα που έχουν σχέση με τη ζωή και ενδιαφέρουν τους μαθητές και τις μαθήτριες, τα κείμενα που έχουν νόημα γι’ αυτούς/-ές. Τα κείμενα αποτελούν τρόπους διερεύνησης διαφορετικών πραγματικοτήτων ή παρεμβάσεις στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Πιο συγκεκριμένα, η μεθοδολογία στηρίζεται στις εξής αρχές:

α’) η μορφή, ο ρυθμός και η διαδικασία της διδασκαλίας προσαρμόζεται και αξιοποιεί στοιχεία από το επίπεδο του γλωσσικού και πολυτροπικού γραμματισμού των μαθητών και των μαθητριών,

β’) τα θέματα με τα οποία ασχολείται η τάξη προέρχονται από διάφορες πηγές έντυπου, ηλεκτρονικού και προφορικού λόγου που παράγεται σε ποικίλες επικοινωνιακές συνθήκες. Δίνεται η δυνατότητα τα θέματα είτε να επιλέγονται από ένα ευρύ αρχικό σώμα παιδαγωγικού υλικού στο οποίο οι εκπαιδευτικοί έχουν πρόσβαση και το οποίο μπορούν να εμπλουτίσουν ανάλογα με την επικαιρότητα, τον σκοπό της διδασκαλίας κτλ. είτε να συναποφασίζεται από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες στη διδασκαλία.

γ’) δίνεται η δυνατότητα παραγωγής διαφόρων ειδών προφορικού και γραπτού λόγου από όλους/-ες τους μαθητές και τις μαθήτριες που απευθύνεται σε κάποιον πραγματικό αποδέκτη,

δ’) ο/η διδάσκων/-ουσα έχει ρόλο συντονιστή και ισότιμου συνομιλητή κατά τη διδασκαλία και τη διεκπεραίωση των διάφορων γλωσσικών δραστηριοτήτων,

ε’) οι ενότητες που σχεδιάζονται για την καλλιέργεια του γραμματισμού έχουν τη μορφή σχεδίων δράσης (project) που στηρίζονται, αξιοποιούν και εμπλουτίζουν τις γνώσεις γραμματισμού των μαθητών/-τριών,

στ’) οι διδάσκοντες/-ουσες έχουν στη διάθεσή τους, εκτός από ένα κείμενο όπου αναφέρονται αναλυτικά η φιλοσοφία και οι αρχές της διδασκαλίας της νέας ελληνικής γλώσσας σύμφωνα με την προτεινόμενη μεθοδολογία, έναν μικρό αριθμό δραστηριοτήτων για τις διάφορες βαθμίδες και ηλικιακές ομάδες μαθητών και μαθητριών. Οι δραστηριότητες αυτές δεν συνιστούν πρότυπες δραστηριότητες προς μίμηση αλλά επιδιώκουν να καταδείξουν τους τρόπους με τους οποίους ο/η

εκπαιδευτικός και τα παιδιά σε μια σχολική κοινότητα μπορούν να διαπλέξουν διάφορα προφορικά και γραπτά κείμενα και να αξιοποιήσουν τις εμπειρίες των παιδιών για την καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού,

ζ') η διδασκαλία της δομής της νέας ελληνικής γίνεται με σκοπό την εμπέδωση και την κατανόηση της κειμενικής και υφολογικής λειτουργίας των φωνολογικών, μορφολογικών και συντακτικών φαινομένων. Για το λόγο αυτό, δίνεται έμφαση όχι μόνο στη μικροδομή, αλλά πολύ περισσότερο στη μακροδομή. Τα γραμματικά στοιχεία ερμηνεύονται ως μέρος ενός συστήματος σημειωτικών πόρων για τη δημιουργία ενός κειμένου ως κοινωνικής πράξης.

η') η παραγωγή προφορικού, γραπτού λόγου και οι ποικίλες επαναδιατυπώσεις τους γίνονται στο πλαίσιο ομάδων,

θ') γίνεται αντικείμενο αξιοποίησης η πολυγλωσσία της τάξης, τόσο από δομική σκοπιά (κατανόηση βασικών δομικών διαφορών μεταξύ των γλωσσών της τάξης) όσο και από τη σκοπιά των πολλαπλών πρακτικών γραμματισμού (αξιοποίηση εναλλακτικών πρακτικών γραμματισμού που μπορεί να φέρουν στην τάξη μαθητές/μαθήτριες που είναι φυσικοί ομιλητές/ομιλήτριες άλλων γλωσσών),

ι') ο χρόνος διεκπεραίωσης των γλωσσικών δραστηριοτήτων και η ολοκλήρωση μιας θεματικής ενότητας εξαρτώνται από το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των μαθητών και των μαθητριών,

Πρακτικά, όλες αυτές οι αρχές υλοποιούνται με τους εξής τρόπους:

α') με δραστηριότητες που επικεντρώνονται στην κατανόηση, παραγωγή και κριτική επεξεργασία αυθεντικών, προφορικών και γραπτών κειμένων,

Πρόκειται για δραστηριότητες που αποσκοπούν στην καλλιέργεια ποικίλων γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών και των μαθητριών με απώτερο σκοπό να αποκτήσουν όσο το δυνατό μεγαλύτερο βαθμό επικοινωνιακής ικανότητας και γλωσσικού- κριτικού γραμματισμού. Τα μαθήματα αυτά είναι έτσι σχεδιασμένα, ώστε λαμβάνουν υπόψη τα εξής: α') το γλωσσικό επίπεδο των μαθητών και των μαθητριών, β') οι γλωσσικές ανάγκες τους και γ') τα ενδιαφέροντά τους. Επίσης είναι συγκροτημένα με τέτοιο τρόπο ώστε εναλλάσσονται διάφορες μορφές λόγου (προφορικού και γραπτού) και δίνεται η ευκαιρία να έρχονται οι μαθητές και οι μαθήτριες σε επαφή με διάφορα είδη αυθεντικών κειμένων, ώστε να χρησιμοποιούν τη γλώσσα σε διάφορες περιστάσεις και για ποικίλους επικοινωνιακούς στόχους. Τα μαθήματα αυτά δεν περιορίζονται σε μια ή δύο διδακτικές ώρες, αλλά μπορούν να επεκτείνονται χρονικά όσο οι μαθητές και οι μαθήτριες δείχνουν ενδιαφέρον και φαίνεται ότι η γλωσσική καλλιέργεια είναι αποτελεσματική. Πιο συγκεκριμένα, με τις δραστηριότητες αυτές οι μαθητές και οι μαθήτριες έρχονται σε επαφή με διάφορα είδη προφορικών και γραπτών κειμένων της καθημερινής ζωής, τα οποία έχουν νόημα σε ορισμένες περιστάσεις επικοινωνίας, επιχειρούν, με τη βοήθεια του/της διδάσκοντα/-σας, να κατανοήσουν τις πρακτικές γραμματισμού που υποδηλώνουν, αλλά και να παραγάγουν κείμενα εντάσσοντάς τα μέσα σε πραγματικές συνθήκες, ώστε να έχουν νόημα και να περιέχουν τον απαραίτητο γλωσσικό γραμματισμό που απαιτείται. Είναι ευρύτατα αποδεκτό ότι το νόημα ενός κειμένου συγκροτείται συσχετιστικά. Ως εκ τούτου, οι όροι 'κατανόηση κειμένου' και 'παραγωγή κειμένων' δεν νοούνται ως ατομικές διαδικασίες προσδιορισμού στατικών νοημάτων που ενυπάρχουν στα κείμενα αλλά ως διαδικασίες διαπραγμάτευσης των ποικίλων νοημάτων που τα άτομα σε μια σχολική κοινότητα προσδίδουν σε ένα κείμενο. Οι παραπάνω στόχοι δεν νοούνται, επομένως, ως αποπλαισιωμένοι στόχοι αλλά ως στόχοι που αναδύονται μέσα από μια διακειμενική διαδικασία. Το νόημα ενός κειμένου, λόγου χάρη, αναδύεται μέσα από το διάλογο που μια κοινότητα αναγνωστών/-στριών διεξάγει όταν ένα υπό μελέτη κείμενο

συσχετιστεί με ένα όσο το δυνατόν πιο σύνθετο και ποικίλο σύνολο κειμένων και κειμενικών ειδών και νοημάτων που τα άτομα από διάφορα πολυπολιτισμικά υπόβαθρα συνεισφέρουν με στόχο τη σύνθεση του νοήματος του κειμένου αυτού ως πολυφωνικής οντότητας. Κατά παρόμοιο τρόπο, ο όρος 'παραγωγή κειμένου' δεν νοείται ως μια ατομική και μοναχική διαδικασία αλλά ως μια διαλογική διαδικασία που αναδύεται μέσα από την ενεργό εμπλοκή των μαθητών και μαθητριών με άλλα κείμενα μέσα από διαδικασίες συλλογής πληροφοριών, σύγκρισης, καταγραφής και αξιολόγησής τους καθώς και με την κριτική διερεύνηση της γλωσσικής τους διατύπωσης.

Οι δραστηριότητες αυτές έχουν κοινωνικοκεντρικό χαρακτήρα, αφού ασχολούνται οι μαθητές και οι μαθήτριες με θέματα σύγχρονα και επίκαιρα, που έχουν σχέση με την κοινωνία στην οποία ζουν, οδηγούνται στη διενέργεια ερευνών για θέματα που απασχολούν το άμεσο περιβάλλον τους και την κοινωνία, παίρνουν συνεντεύξεις από συνομηλίκους τους και μεγαλύτερους, αναγκάζονται να παρακολουθούν την επικαιρότητα και συμμετέχουν σε συζητήσεις μέσα στην τάξη. Σε τελευταία ανάλυση το μάθημα της διδασκαλίας της νέας ελληνικής συνδέεται άμεσα με την κοινωνία και τα κοινωνικά τεκταινόμενα. Τονίζουμε όμως ότι και πάλι στο κέντρο των δραστηριοτήτων αυτών είναι η γλώσσα, ότι σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να γίνουν τα συγκεκριμένα θέματα αυτοσκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας, με κίνδυνο να καταλήξει το μάθημα της γλώσσας μάθημα ιστορίας, γεωγραφίας κτλ.

Εννοείται ότι στο πλαίσιο αυτών των αρχών και αυτών των μεθοδολογικών οδηγιών και με γνώμονα πάντα τις επιδιώξεις οι διδάσκοντες/-σες χρησιμοποιούν κάθε πρόσφορο μέσο, όπως συνεργασία με άλλα σχολεία, με άλλους εκπαιδευτικούς οργανισμούς και τοπικούς φορείς, με άλλους εκπαιδευτές, επισκέψεις σε διάφορους χώρους κτλ.

β') με δραστηριότητες παραγωγής και επεξεργασίας κειμένων με σκοπό την κατανόηση της λειτουργίας του μηχανισμού της γλώσσας σε επίπεδο μικροδομής και μακροδομής

Πρόκειται για δραστηριότητες με τις οποίες επιδιώκεται να γίνει κατανοητός ο μηχανισμός και η δομή της νέας ελληνικής γλώσσας. Δεν αντιμετωπίζονται όμως οι δομές ως αφηρημένες κατασκευές, αλλά ως λειτουργικά εργαλεία, η γνώση και η συνειδητοποίηση των οποίων επιτρέπει την παραγωγή κατάλληλων για τους σκοπούς της επικοινωνίας φωνολογικά και μορφοσυντακτικά προτάσεων· δεν περιορίζεται δηλαδή η διδασκαλία στην απομνημόνευση του κλιτικού συστήματος ή της μορφολογίας ή των κανόνων που διέπουν το σύστημα αλλά επιχειρείται να γίνει κατανοητή η λειτουργία του κάθε γλωσσικού στοιχείου σε σχέση με τα άλλα γλωσσικά στοιχεία που έχουν διαφορετική λειτουργία. Για την επίτευξη του στόχου αυτού χρησιμοποιούνται τεχνικές δανεισμένες από την επιστήμη της Γλωσσολογίας, όπως αντικαταστάσεις, αφαιρέσεις, μετασχηματισμοί, αλλαγές θέσεων των γλωσσικών στοιχείων που έχουν την ίδια λειτουργία κτλ. Αξιοποιούνται οι έννοιες της *γλωσσικής λειτουργίας στο πλαίσιο λεκτικών πράξεων, δραστηριοτήτων λόγου και κειμένων*.

γ') με συνεδρίες γραπτού λόγου, δηλαδή με δραστηριότητες που επικεντρώνονται στη σταδιακή παραγωγή και επαναδιατύπωση των κειμένων των μαθητών και των μαθητριών που μπορεί να γίνουν είτε στην ολομέλεια της τάξης είτε στο πλαίσιο ομάδων με σκοπό τη βελτίωση της επικοινωνιακής τους επάρκειας. Ο όρος 'παραγωγή κειμένου' δεν νοείται ως μια ατομική και μοναχική διαδικασία αλλά

ως μια έντονα διαλογική διαδικασία που αναδύεται μέσα από την ενεργό εμπλοκή των μαθητών και μαθητριών με διαδικασίες συλλογής, σύγκρισης, καταγραφής και αναθεώρησης περιεχομένου και της γλωσσικής του διατύπωσης.

Η αναθεώρηση επίσης ερμηνεύεται ως μια συνεργασιακή διαδικασία που μπορεί να επιτευχθεί με ποικίλους τρόπους. Πρόκειται για μια διαδικασία με την οποία επιδιώκεται να επιλέξουν μαθητές και οι μαθήτριες τις στρατηγικές εκείνες που θα τους/τις επιτρέπουν να παράγουν λόγο γραπτό και προφορικό, προσαρμοσμένο στο κατάλληλο είδος λόγου και στο κατάλληλο επίπεδο ύφους. Η διαδικασία αυτή μπορεί, λόγου χάρη, να διενεργείται με πρωτοβουλία του/της διδάσκοντα/-σας και με συμμετοχή όλων των μαθητών και μαθητριών σε διάφορους κύκλους αλληλεπίδρασής τους με τα παραγόμενα κείμενα. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τον γραπτό λόγο, επιλέγεται ένα ή περισσότερα κείμενα από αυτά που έχουν γράψει οι μαθητές/-τριες με διαφορετικά επίπεδα κειμενικής ικανότητας, ο δάσκαλος/η δασκάλα διαβάζει ολόκληρο το κείμενο στην τάξη και στη συνέχεια αντιγράφει στον πίνακα ή, αν υπάρχει δυνατότητα φωτοτυπικής αναπαραγωγής, το δίνει στους/στις μαθητές/-τριες του/της φωτοτυπημένο. Μετά την παρουσίαση του κειμένου τους/τις καλεί να επισημάνουν τυχόν ορθογραφικά, εκφραστικά λάθη ή ανεπιτυχείς επιλογές και να προτείνουν τροποποιήσεις και αλλαγές του κειμένου, ώστε να γίνει πιο κατάλληλο και πιο αποτελεσματικό για την περίσταση επικοινωνίας. Με τη διαδικασία αυτή δίνεται η ευκαιρία να γίνει αναφορά σε ορθογραφικούς κανόνες και να γίνουν παρατηρήσεις και επισημάνσεις υφολογικής υφής και άλλες που σχετίζονται με τη γλωσσική ικανότητα και την επικοινωνιακή ικανότητα. Μετά τη διαδικασία αυτή γίνεται σύγκριση των δύο κειμένων (αρχικού και τελικού) και αξιολογείται το αποτέλεσμα.

Η διαδικασία του *εργαστηρίου συγγραφέων* εφαρμόζεται επίσης συστηματικά. Πρόκειται για εξέλιξη της παραπάνω διαδικασίας, με τη διαφορά ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι υπεύθυνοι /-ες τόσο για την επιλογή των κειμένων που θα συγγράψουν/θα παραγάγουν προφορικά, όσο και για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την τελική αξιολόγηση της καταλληλότητας και της αποτελεσματικότητάς τους σε σχέση με πραγματικούς ή πιθανούς αποδέκτες. Η μέθοδος αυτή δίνει έμφαση όχι στο τελικό προϊόν αλλά στη ίδια τη διαδικασία, ως τρόπο καλλιέργειας γλωσσικών δεξιοτήτων/διαδικαστικών γνώσεων, και διαρκεί όσο είναι απαραίτητο προκειμένου οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι ικανοποιημένοι/-ες με τη δουλειά τους. Ο/η εκπαιδευτικός παίζει το ρόλο του/της συντονιστή/-τριας.

Όσον αφορά τη διαδικασία επαναδιατύπωσης συνεχούς προφορικού λόγου, αυτή μπορεί να γίνει σε κάποιες περιπτώσεις με τη βοήθεια του μαγνητοφώνου. Ο λόγος μαγνητοφωνείται και στη συνέχεια τίθενται σε ακρόαση τα σημεία εκείνα, όπου ο λόγος παρουσιάζει κάποιες επικοινωνιακές δυσχέρειες (εκφράσεις που μπορούν να παραπέμπουν σε διαφορετικά νοήματα, ασάφειες κλπ.) και γίνεται με συμμετοχή όλων των μαθητών και μαθητριών προσπάθεια βελτίωσης της επικοινωνιακής του αποτελεσματικότητας.

Σε περιπτώσεις διαλογικά δομούμενων κειμένων (συνομιλίες, διεπιδράσεις κλπ.) τα ακόλουθα μπορεί να διατυπωθούν. Το βασικό στοιχείο που προσδιορίζει τις δραστηριότητες λόγου είναι η ενεργός συμμετοχή του ομιλητή και του αποδέκτη στη συνδιαμόρφωση ενός μηνύματος. Το στοιχείο που πρέπει να καλλιεργηθεί είναι όχι η αντιμετώπιση του προφορικού λόγου με αυστηρά γραμματικοσυντακτικά κριτήρια αλλά με κριτήριο την καλλιέργεια της ικανότητας των ατόμων να προβαίνουν σε διαπραγμάτευση του περιεχομένου ενός κειμένου καθώς αυτό εκφωνείται, όπως συμβαίνει σε όλες τις περιπτώσεις προφορικών διεπιδράσεων.

7. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση ως έννοια και ως πρακτική διαδικασία εμπεριέχεται ούτως ή άλλως σε μια εκπαιδευτική διαδικασία ανεξάρτητα από τη μορφή που έχει αυτή και τη φιλοσοφία από την οποία διέπεται. Εφόσον υπάρχουν διδάσκοντες/-σες και διδασκόμενοι/-ες, οι οποίοι/-ες ακολουθούν κάποιο πρόγραμμα διδασκαλίας, οι πρώτοι/-ες θα αξιολογούν τους/τις δεύτερους/-ες και οι δεύτεροι/ες τους/τις πρώτους/ες, και οι μεν και οι δε το Πρόγραμμα διδασκαλίας.

Από τη φύση του γλωσσικού μαθήματος και της γλωσσικής επικοινωνίας γενικότερα, προκύπτει ότι η γλωσσομάθεια/ο γραμματισμός δεν αξιολογείται ως ένα πεπερασμένο σύνολο δηλωτικών γνώσεων γραμματικής, λεξιλογίου και κειμενικών ειδών, που κατακτάται γραμμικά και σταδιακά. Η πεπερασμένη και εγγενής πλευρά της γλώσσας (φωνολογία, μορφοσύνταξη και μέρος του λεξιλογίου/τα σημασιολογίας) κατακτάται ούτως ή άλλως φυσικά και αβίαστα μέχρι το τέλος της προσχολικής ηλικίας, ενώ η πολιτισμικά και κοινωνικά εξαρτημένη πλευρά της γλώσσας (έννοιες/σημασιολογία/λεξιλόγιο, κειμενικά είδη, επικοινωνιακές συμβάσεις) είναι ένα πολυπαραγοντικό και μη μετρήσιμο αντικείμενο, το οποίο καλλιεργείται και μετασχηματίζεται διαρκώς κατά τη διάρκεια της (κοινωνικής) ζωής ενός ατόμου. Η αξιολόγηση, επομένως, δε μπορεί να αφορά μόνο την επιτυχή εκμάθηση ενός σώματος πυρηνικών γνώσεων για τη γλώσσα, εφόσον αυτό είναι εξ ορισμού δύσκολο να οριστεί στατικά. Αντίθετα, η αξιολόγηση αφορά κυρίως την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων, δηλαδή δεξιοτήτων διαχείρισης της γλωσσικής επικοινωνίας με αποτελεσματικό και κριτικό τρόπο, πράγμα που αντανακλάται στην προτεινόμενη οργάνωση του περιεχομένου/της ύλης/της στοχοθεσίας στις προηγούμενες ενότητες. Αξιολογούνται, επομένως, κυρίως δεξιότητες που αφορούν την οργάνωση και κατανόηση του περιεχομένου και την καταλληλότητα των γλωσσικών επιλογών σε σχέση με τον στόχο της επικοινωνίας, καθώς και η δεξιότητα κριτικής αξιολόγησης των παραπάνω, που οδηγεί τους μαθητές και τις μαθήτριες σε διαρκώς αυξανόμενη αυτονομία όσον αφορά τη συνέχιση της γλωσσικής τους καλλιέργειας και την ανάπτυξη του κριτικού γραμματισμού μετά το σχολείο.

Η αξιολόγηση των μαθητών και των μαθητριών είναι κυρίως ανατροφοδοτική. Οι διδάσκοντες/-σες, δηλαδή, έχουν ως υπόψη τους πάντα τους επιδιωκόμενους στόχους, παρατηρούν και ενισχύουν τους μαθητές και τις μαθήτριες που υστερούν σε έναν ή περισσότερους τομείς των στόχων. Εννοείται ότι η αξιολόγηση θα πρέπει να είναι ανάλογη των σκοπών και της μεθοδολογίας που διέπουν το γνωστικό αντικείμενο, όπως αναλύθηκαν προηγουμένως. Έτσι, μια τελική αξιολόγηση δε θα αξιολογεί τόσο το τελικό προϊόν αλλά τη βελτίωση και την πρόοδο που παρουσίασε ο κάθε μαθητής και η κάθε μαθήτρια.

Τα παραπάνω συνεπάγονται την ενεργό εφαρμογή μορφών συντρέχουσας διαγνωστικής αξιολόγησης πέρα από τα συμβατικά διαγωνίσματα, όπως τη δημιουργία φακέλων (portfolios), τη συλλογή αναστοχαστικών σχολίων, την εγκαθίδρυση και ενίσχυση πρακτικών αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης (συνεντεύξεις, αναστοχαστικά αυτοσχόλια), τόσο στο πλαίσιο της τάξης όσο και εκτός αυτής, με εμπλοκή της ευρύτερης μαθητικής/μαθησιακής κοινότητας.

ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ Α΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

- Οι δεξιότητες για τη βαθμίδα αυτή ακολουθούν πιστά τη γενική φιλοσοφία του προγράμματος, στόχος του οποίου είναι ο κριτικός γραμματισμός. Επομένως, η διδασκαλία και η εκμάθηση στην ηλικιακή αυτή ομάδα δεν αποκλίνει από τους γενικότερους στόχους, παρά την ιδιοτυπία της (εκμάθηση γραφής και ανάγνωσης).
- Οι έννοιες αναδυόμενος και αναπτυσσόμενος γραμματισμός αποτελούν ένα συνεχές ·έτσι το πρόγραμμα σπουδών δεν προβλέπει καμία ηλικιακή, χρονολογική και εξελικτική διάκριση μεταξύ των δύο. Εξυπακούεται ωστόσο ότι σημείο αφετηρίας είναι ο αναδυόμενος γραμματισμός.
- Στο πλαίσιο του αναδυόμενου γραμματισμού οι δεξιότητες που καλλιεργούνται και αξιολογούνται είναι η φωνολογική ενημερότητα και η σχέση της με τις γραφοφωνηματικές αντιστοιχίες, η μορφολογική και η συντακτική ενημερότητα και ο τρόπος που αντικατοπτρίζονται και κωδικοποιούνται στη γραφή.
- Εξυπακούεται ότι αυτές οι δεξιότητες δεν καλλιεργούνται αποκομμένες η μία από την άλλη και ούτε αποκομμένες από την κριτική προσέγγιση των κειμενικών ειδών. Αντίθετα, η κριτική επεξεργασία των κειμένων, της δομής, της οργάνωσης και του περιεχομένου τους στηρίζει με ουσιαστικό τρόπο την καλλιέργεια της γραφοφωνηματικής, μορφολογικής και συντακτικής δεξιότητας (και αντίστροφα).
- Τα παραπάνω συνεπάγονται μια πιο σφαιρική και δομημένη προσέγγιση στην οποία οι εμφάσεις στη μορφολογική, φωνολογική και συντακτική ενημερότητα αλληλεξαρτώνται και συνυπάρχουν με την επεξεργασία των κειμένων.
- Είναι αυτονόητο ότι αξιοποιείται κριτικά η γλωσσική ποικιλότητα (διάλεκτος) στην εκμάθηση της πρώτης ανάγνωσης και γραφής, τόσο γιατί αυτό προκύπτει ως λογική ανάγκη από τη γενική φιλοσοφία του προγράμματος, όσο και γιατί είναι παιδαγωγικά αποτελεσματικότερη όσον αφορά την καλλιέργεια της φωνολογικής και μορφοσυντακτικής ενημερότητας .

Α. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΑΚΡΟΑΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΑΞΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ. - - συνειδητοποίηση της στενής αλληλεξάρτησης πλαισίου και κειμένου για την κατανόηση νοημάτων και κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των συνομιλητών/-τριών - συνειδητοποίηση της δυναμικής φύσης της ακρόασης: ότι η ακρόαση γίνεται με διαφορετικούς κάθε φορά σκοπούς - -εξοικείωση των μαθητών/-τριών με την ποικιλία των σκοπών ακρόασης κειμένου/ων (π.χ. ακρόαση για πρόσκτηση πληροφοριών, επίλυση προβλήματος, άσκηση κριτικής, απόλαυση λόγου κ.ο.κ.) - - διεύρυνση της γνώσης των μαθητών/-τριών για τα επικοινωνιακά πλαίσια όπου μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορα κείμενα με τα οποία τα παιδιά είναι εξοικειωμένα ή όχι - αναγνώριση των παραμέτρων που συγκροτούν το πλαίσιο επικοινωνίας κειμένου/ων (σχέση των συνομιλητών, θέμα, σκοπός κτλ.) και επηρεάζουν τη γλωσσική χρήση. - αξιοποίηση του πλαισίου επικοινωνίας ως στρατηγικής για τη διατύπωση προκαταρκτικών υποθέσεων για το θέμα και το στόχο του υπό ακρόαση κειμένου 	<ul style="list-style-type: none"> ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών, όπως: - βιωματικές αναδιηγήσεις - προφορικές αφηγήσεις προς οικείους - καθημερινοί διάλογοι ή/και συζητήσεις μεταξύ οικείων και μη προσώπων, με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. για πρόσκληση, καθοδήγηση, προσανατολισμό, πειθώ, επεξήγηση, περιγραφή, διευκρίνιση κ.ο.κ.) - απλοί διάλογοι μεταξύ αγνώστων με συγκεκριμένο στόχο (π.χ. αφορά αντικείμενο, οδηγίες/προσανατολισμός, προφορική πρόσκληση, κανόνες παιχνιδιού κλπ.) - κειμενικά είδη του τηλεοπτικού και ραδιοφωνικού λόγου (π.χ. διαφημίσεις, παιδικές εκπομπές, δελτία καιρού, απλά κείμενα από την ειδησεογραφία, ανακοινώσεις, συνταγές κλπ.) - προφορικά παραμύθια 	<ul style="list-style-type: none"> - «παιχνίδια αναγνώρισης του διαφορετικού τρόπου που επικοινωνιακές παράμετροι κειμένων (σχέση συνομιλητών, γνώση του σκοπού, χώρου, χρόνου κτλ.) επηρεάζουν το κείμενο που παράγει ο ίδιος ομιλητής ή ομιλήτρια που απευθύνεται σε διαφορετικούς αποδέκτες - που παράγουν διαφορετικοί ομιλητές/-τριες <ul style="list-style-type: none"> - παιχνίδια ακρόασης κειμένων χωρίς υποστηρικτικό υλικό (π.χ. διαφήμιση) και ακρόαση του ίδιου κειμένου πλαισιωμένου από οπτικό υλικό (εικόνα, μαγνητοσκοπημένο υλικό) - «παιγνιώδεις δραστηριότητες» ανακάλυψης βασικών εξωγλωσσικών πληροφοριών κειμένου/ων, π.χ. «ακούω-κάνω υποθέσεις-σκέφτομαι τρόπους διερεύνησης-ανακαλύπτω, π.χ. διαφορές» - προκαταρκτική διερεύνηση πολυτροπικότητας κειμένου/ων για τον τρόπο κωδικοποίησης διαφορετικών πληροφοριών

<ul style="list-style-type: none"> - αξιοποίηση των αρχικών γλωσσικών στοιχείων (κωδικοποιημένες φράσεις έναρξης παραμυθιών και ιστοριών, λόγου χάρη) που οι μαθητές/-τριες ως ακροατές/-τριες προσλαμβάνουν για την επιβεβαίωση των αρχικών υποθέσεων που έχουν διατυπώσει για το υπό ακρόαση επικοινωνιακό γεγονός <ul style="list-style-type: none"> - ικανότητα διατύπωσης προκαταρκτικών υποθέσεων σχετικά με τις κοινωνικές σχέσεις των συνομιλητών/-τριών στο υπό ακρόαση επικοινωνιακό γεγονός (αν είναι φίλοι, γνωστοί, αν συνομιλούν για πρώτη φορά, για ένα θέμα που γνωρίζουν ή όχι) - ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ-ΑΚΡΟΑΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΣΕ ΕΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ - κατανόηση του ρόλου τους ως ακροατών/-τριών - ικανότητα να διατυπώνουν διευκρινιστικές ερωτήσεις για το είδος των πληροφοριών που δεν κατανοούν - κατανόηση του ρόλου που επιτελεί η υιοθέτηση από τον συνομιλητή της κατάλληλης «γλώσσας σώματος» για τη μετάδοση μηνυμάτων <ul style="list-style-type: none"> - αξιοποίηση των παραγλωσσικών και γλωσσικών μέσων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα παιδιά για να λειτουργήσουν ως ενεργοί ακροατές/-τριες 	<ul style="list-style-type: none"> - ποιήματα, τραγούδια, αινίγματα - πολυτροπικά κείμενα, κείμενα, δηλαδή, που συνδυάζουν προφορικό λόγο, ήχο / μουσική και εικόνα, π.χ. διαφημίσεις, συνταγές (βλ. και παραπάνω), - πολυτροπικά παραμύθια, ηλεκτρονικά παιχνίδια, πολυαισθητηριακά παιχνίδια 	
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - συνειδητοποίηση της κειμενικής διάστασης του προφορικού λόγου: συνειδητοποίηση, δηλαδή, του γεγονότος ότι ο προφορικός λόγος δεν συνιστά ένα σύνολο αποσπασματικών 	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - συνεργατικές δραστηριότητες όπου τα παιδιά (τα μέλη μιας ομάδας) ασκούνται (μέσα από την ακρόαση κειμένων που παρήγαγαν άτομα

<p>λέξεων αλλά ένα κείμενο με νόημα που δημιουργείται μέσα από τη συνεργασία ομιλητών/-τριών και ακροατών/-τριών</p> <ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση των παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων (όπως είναι ο επιτονισμός και το ύψος της φωνής, οι εκφράσεις του προσώπου, οι κινήσεις του σώματος κ.ά.) για τη μετάδοση πληροφοριών - αξιοποίηση διακειμενικών συνδέσεων (ικανότητα συσχέτισεων με την εμπειρία και την τοπική κοινότητα των παιδιών) για την κατανόηση των πληροφοριών του κειμένου - εντοπισμός και κατανόηση του λεξιλογίου που χρησιμοποιεί ο ομιλητής/η ομιλήτρια για να αναπτύξει ένα θέμα ή για να δηλώσει την εναλλαγή από θέμα σε θέμα - κατάκτηση και αξιοποίηση των ποικίλων λεξιλογικών στοιχείων που χρησιμοποιεί ο ομιλητής ή η ομιλήτρια για να δηλώσει τις σχέσεις μεταξύ των πληροφοριών του κειμένου (χρονική ακολουθία, αιτιακή σχέση, αντίθεση, σύγκριση, κλπ.) - αναγνώριση του ρόλου που οι νοηματικές ασυνέχειες (απότομες αλλαγές σε πρόσωπα, χρόνο, θέματα) παίζουν στη μείωση της νοηματικής συνεκτικότητας ενός κειμένου - κατανόηση των γλωσσικών στοιχείων που δηλώνουν τη στάση του ομιλητή απέναντι στις πληροφορίες που μεταδίδει (αμφιβολία [«αμφιβάλλω»], «φοβάμαι πως», «πιθανόν», βεβαιότητα [«χωρίς αμφιβολία», «είμαι βέβαιος/η»] θετική ή 		<p>διαφορετικών ομάδων) στη</p> <ul style="list-style-type: none"> - διατύπωση υποθέσεων σε σχέση με το περιεχόμενο/θέμα υπό ακρόαση κειμένου/ων - υποβολή διευκρινιστικών ερωτήσεων, σε σχέση με το περιεχόμενο/θέμα και τα μηνύματα/νοήματα του/των κειμένου/ων - παιχνίδια διερεύνησης, με στόχο τη διάκριση της ποιότητας πληροφοριών», τη διάκριση, δηλαδή, διάκριση πληροφοριών σε φανταστικές και πραγματικές. - χρήση παντομίμας κ.ο.κ. δραματοποιήσεων, υποδύσεις ρόλων κτλ., για διαφορετική σημειωτική απόδοση ή/και σύνοψη των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων - αφαίρεση παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά - συζητήσεις στο πλαίσιο ομάδων αλλά και μεταξύ παιδιών και εκπαιδευτικού πάνω σε προφορικά κείμενα που χαρακτηρίζονται από: <ul style="list-style-type: none"> - το διαφορετικό βαθμό με τον οποίο κάποιες πληροφορίες που αφορούν σε ένα θέμα παρουσιάζονται ως γνωστές και δεν κωδικοποιούνται και ως νέες (σύγκριση των παραλλαγών ενός παραμυθιού που κωδικοποιούν αρκετά στοιχεία για ένα θέμα σε αντίθεση με παραλλαγές ή άλλα κείμενα [βίντεο] που αφήνουν υπονοούμενες κάποιες πληροφορίες) - αφαίρεση λεπτομερειών
--	--	---

<p>αρνητική στάση [«θεωρώ σωστό / λάθος»]</p> <p>- ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΕ ΕΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ</p> <p>- Καλλιέργεια της ικανότητας των παιδιών να συνεργάζονται και να συνομιλούν με συνομιλητές/-τριες που διαθέτουν διαφορετικό βαθμό γνώσης του θέματος από τους ίδιους/-ιες.</p> <p>- Καλλιέργεια στρατηγικών για να πάρουν το λόγο και να διατυπώσουν διευκρινιστικές ερωτήσεις για πληροφορίες που δεν έχουν κατανοήσει</p> <p>- χρήση στρατηγικών για να δηλώσουν τη συμφωνία ή την αντίθεσή τους με τον ακροατή, σεβόμενοι/-ες τις θέσεις του/της.</p> <p>- Διεύρυνση της γνώσης των παιδιών για ποικίλα επικοινωνιακά γεγονότα (πρόσκληση, παράκληση, διαταγή, κλπ.)</p>		<p>και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά</p> <p>- αντιπαραβολή μονοτροπικών και πολυτροπικών κειμένου/ων</p>
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ		
<p>- επισήμανση του τρόπου που δομούνται διαφορετικοί κόσμοι (ήρωες καλοί –κακοί) μέσα από γλωσσικές επιλογές</p> <p>ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ</p> <p>- ανάπτυξη/ διαμόρφωση της στάσης του μαθητή έναντι των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων που δομούν έμφυλες ταυτότητες (πώς παρουσιάζονται τα αγόρια και</p>	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1:Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<p>- αντιπαραβολή κειμένων που ενδιατρέφουν στο ίδιο θέμα αλλά το παρουσιάζουν μέσα από διαφορετικές οπτικές (παραμύθι και κόμικς)</p> <p>- αντιπαραβολή λογοτεχνικών και χρηστικών κειμένων που ενδιατρέφουν στο ίδιο ή σε παρόμοιο θέμα αλλά παρουσιάζουν διαφορετικές ιδεολογίες περί διαφυλικών σχέσεων, ταξικών σχέσεων σε παραμύθια, λόγου χάρη)</p> <p>- διεξαγωγή συζητήσεων στο</p>

<p>τα κορίτσια από διαφορετικές κουλτούρες μέσα σε παιδικά παραμύθια, λόγου χάρη και κόμικς ή βίντεο)</p>		<p>πλαίσιο ομάδων και σύγκριση των απόψεων των ομάδων για καταγραφή και παρουσίαση των σκέψεων, διαθέσεων, προθέσεων, κρίσεων, συναισθημάτων των μαθητών/-τριών απέναντι στους ήρωες του κειμένου</p> <ul style="list-style-type: none"> - αιτιολόγηση προσωπικών θέσεων / απόψεων («συμφωνώ γιατί...», «διαφωνώ γιατί...» κτλ.)
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - αποτίμηση της αποτελεσματικότητας του/των υπό ακρόαση κειμένου/ων βάσει κάποιων απλών κριτηρίων (νοηματικής συνέχειας, λόγου χάρη) 	<p>ποικίλες πραγματώσεις κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - σχολιασμός δύο ή περισσότερων προφορικών μηνυμάτων που διαφέρουν στον τρόπο παρουσίασης πληροφοριών (παραλλαγών ενός παραμυθιού που διαφέρουν ως προς την πλοκή τους) - αντιπαραβολή/σύγκριση των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε μονοτροπικά εν αντιθέσει με πολυτροπικά, (προφορικά) κείμενα - αντιπαραβολή/σύγκριση διαφορετικών, συγκρίσιμων μεταξύ τους, πληροφοριών που μεταδίδονται από τον/την ίδιο/α πομπό/πηγή αλλά σε διαφορετικούς αποδέκτες (παιδιά νηπιαγωγείου – παιδιά των πρώτων τάξεων του δημοτικού)

B. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ-ΠΕΡΙΚΕΙΜΕΝΟ		
<ul style="list-style-type: none"> - ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΟΜΙΛΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ - Εντοπισμός παραμέτρων της περίπτωσης επικοινωνίας, όπως είναι ο επικοινωνιακός σκοπός και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του δέκτη, στον οποίο θα απευθυνθεί ο ομιλητής/ η ομιλήτρια 	<p style="text-align: center;">ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p style="text-align: center;">(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - «παιχνίδια επιλογών», όσον αφορά ορισμένα ιδιαίτερα γνωρίσματα ενός ή περισσοτέρων προφορικών κειμένων που απευθύνονται σε διαφορετικούς αποδέκτες - αντιπαραβολή προφορικών κειμένων, π.χ. οδηγιών προσανατολισμού, με ή χωρίς την παρουσία παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - καλλιέργεια της ικανότητας των παιδιών να προσεγγίζουν την παραγωγή προφορικών κειμένων όχι ως ένα σύνολο μεμονωμένων προτάσεων αλλά ως μια νοηματική ενότητα που απευθύνεται σε έναν αποδέκτη - διεύρυνση των προσδοκιών των παιδιών για τα κειμενικά σχήματα με τα οποία μπορούν να παρουσιαστούν οι πληροφορίες (αφηγήσεις, περιγραφές κλπ.) - κρίση και λήψη αποφάσεων, σε σχέση με τα παραγλωσσικά, τα εξωγλωσσικά ή/και τα πολυτροπικά στοιχεία που μπορεί να στηρίζουν τις πληροφορίες που το παιδί μεταδίδει. - σταδιακή εξοικείωση με τη χρήση γλωσσικών (κι όχι παραγλωσσικών) μηχανισμών για τη δήλωση των σχέσεων μεταξύ των πληροφοριών <p style="text-align: center;">ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΣΥΝΟΜΙΛΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ</p>	<p style="text-align: center;">ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p style="text-align: center;">(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - αντιπαραβολή προφορικών κειμένων, π.χ. οδηγιών προσανατολισμού, με ή χωρίς την παρουσία παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων - αντιπαραβολή προφορικών κειμένων, π.χ. δελτίων καιρού, με ή χωρίς την παρουσία πολυτροπικών στοιχείων - συγκέντρωση, παρουσίαση πληροφοριών, ανάλογα με τον αποδέκτη <ul style="list-style-type: none"> - σύγκριση κειμένων στα οποία οι σχέσεις μεταξύ των πληροφοριών (χρονικές, αιτιακές, κλπ.) δηλώνονται με επιτονισμό ή με γλωσσικά στοιχεία - χρήση λεξικού για τον εντοπισμό και αξιολόγηση διαφορετικών λεξιλογικών επιλογών - πειραματισμός με τη χρήση τεχνικών προσέλκυσης της προσοχής του ακροατηρίου (οι οποίες και μπορεί να

<p style="text-align: center;">ΔΟΜΗΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών/-τριών να επικοινωνούν με οικείους και μη οικείους συνομιλητές/-τριες που διαφέρουν ως προς το βαθμό γνώσης τους για το υπό συζήτηση θέμα - ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να συμμετέχουν σε συζητήσεις με πολλούς αποδέκτες για θέματα των ενδιαφερόντων τους - κατανόηση των βασικών μηχανισμών στους οποίους στηρίζεται μια συνομιλία (εναλλαγή συνομιλητών, τήρηση θέματος κλπ.) - ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να κατανοούν την απομάκρυνση από το υπό συζήτηση θέμα και να επαναφέρουν τη συζήτηση στο βασικό θέμα μετά από παρεκκλίσεις - ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να συνεργάζονται για τη δόμηση μια δραστηριότητας λόγου - κατανόηση του ρόλου των σημάτων (έκφραση απορίας, ερωτήσεις κλπ.) που παρέχουν οι συνομιλητές/-τριες κατά τη διάρκεια του επικοινωνιακού γεγονότος και αξιοποίησή τους για την παραγωγή ενός κατανοητού κειμένου διεύρυνση της ικανότητας των παιδιών να μεταβαίνουν από τη συνεργασιακή παραγωγή κειμένων στην αυτόνομη παραγωγή τους 		<p>σχετίζονται τη ροή ή/και τις παύσεις του λόγου, με τον τόνο, το ρυθμό, την ένταση της φωνής, τις εκφράσεις προσώπου, τις χειρονομίες, τις στάσεις, τις κινήσεις του σώματος, την αξιοποίηση της πολυτροπικότητας, τη χρήση των νέων τεχνολογιών κ.ο.κ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ συμμετοχή σε οργανωμένες δραστηριότητες όπου τα παιδιά καλούνται να αφηγηθούν ιστορίες στους συμμαθητές/τριές τους - παιχνίδια ρόλων όπου οι μαθητές/-τριες λειτουργούν ως βοηθητική σκαλωσιά σε έναν συμμαθητή τους, βοηθώντας τον/την να παραγάγει ένα κείμενο - παιχνίδια ρόλων όπου οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν να αξιοποιούν το βοηθητικό ιστό που ένα άλλο άτομο παρέχει σ' αυτούς και αυτές για να δομήσουν ένα κείμενο κατανοητό
---	--	---

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ: ΔΟΜΗΣΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ		
- αναγνώριση του τρόπου που οι συνομιλητές/-τριες χρησιμοποιούν την εναλλαγή των ομιλητών/-τριών, τις παύσεις, τον επιτονισμό, την διακοπές, τις επικαλύψεις για να δηλώσουν βοήθεια αλλά και σχέσεις εξουσίας	ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών (βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)	-
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ		
- κατανόηση του προφορικού λόγου ως δομής που πρέπει να έχει νόημα για τους συνομιλητές/-τριες και να λειτουργεί εντός ενός πλαισίου επικοινωνίας -	ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών (βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)	- εμπλοκή σε δραστηριότητες ετεροαξιολόγησης προφορικών κειμένων σύμφωνα με το περικείμενο - σχολιασμός διαφόρων εκδοχών κειμένου/ων που παρουσιάζονται ως προς το βαθμό που είναι κατανοητά στους αποδέκτες τους

Γ. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση του γραπτού λόγου ως φορέα μηνυμάτων που πραγματώνονται με τη μορφή κειμένων. - διεύρυνση της έννοιας του κειμένου ως πολυτροπικής δομής - προσέγγιση των γλωσσικών και οπτικών στοιχείων ενός πολυτροπικού κειμένου ως φορείς νοημάτων - κατανόηση των συστατικών που δομούν το γλωσσική διάσταση ενός κειμένου (λέξεις, γραφήματα, αντιστοιχίες φωνημάτων-γραφημάτων) - κατανόηση ότι η ανάγνωση έχει ποικίλους σκοπούς (π.χ. ανάγνωση για πρόσκτηση πληροφοριών, επισήμανση βασικών πληροφοριών ή λεπτομερειών, επίλυση προβλήματος, άσκηση κριτικής, απόλαυση λόγου κ.ο.κ.) <ul style="list-style-type: none"> - διεύρυνση και επαναπροσδιορισμός της γνώσης των μαθητών/-τριών για τις λειτουργίες που επιτελεί ο γραπτός λόγος - κατάκτηση στρατηγικών αναγνώρισης των παραμέτρων που συγκροτούν το πλαίσιο κειμένου/ων (εντοπισμός της σχέσης των συνομιλητών/-τριών, του σκοπού, χώρου, χρόνου κτλ.) - ικανότητα διατύπωσης προκαταρκτικών υποθέσεων-προβλέψεων (με βάση το πλαίσιο επικοινωνίας) για το υπό ανάγνωση κείμενο - κατάκτηση των πρώτων συσχετίσεων μεταξύ του 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών, όπως:</p> <p>αφίσες, λεζάντες, πινακίδες, σήματα, σημειώματα, προσκλήσεις, κατάλογοι, γραπτές οδηγίες/κανόνες παιχνιδιού, συνταγές γραπτές, ημερολόγιο, μικρές ιστορίες, ηλεκτρονικά μηνύματα, ευχετήριες κάρτες</p> <p>πολυτροπικά κείμενα που συνδυάζουν εικόνα με γραπτό λόγο (πολυτροπικά παραμύθια, ηλεκτρονικά παιχνίδια κτλ.)</p>	<p>συζητήσεις στο πλαίσιο ομάδων αλλά και μεταξύ παιδιών και εκπαιδευτικού και συγκριτική αντιπαραβολή γραπτών κειμένων που χαρακτηρίζονται από:</p> <ul style="list-style-type: none"> - το διαφορετικό βαθμό αξιοποίησης της πολυτροπικότητας (για διάκριση του γραπτού λόγου από τα υπόλοιπα στοιχεία) - σύγκριση κειμένων διαφορετικής μορφής / κωδικοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης πάνω σε ένα θέμα (δηλαδή κείμενα που κωδικοποιούν αρκετά στοιχεία για ένα θέμα σε αντίθεση με κείμενα [ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΚΥΛΟΣ] που αφήνουν υπονοούμενες κάποιες πληροφορίες) - «παιχνίδια αναγνώρισης του διαφορετικού τρόπου που επικοινωνιακές παράμετροι κειμένων (σχέση συνομιλητών, γνώση του σκοπού, χώρου, χρόνου κτλ.) επηρεάζουν τον τρόπο και το βαθμό κωδικοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης με τη μορφή κειμένου - παιχνίδια- δραστηριότητες προσδιορισμού πληροφοριών που στο ένα κείμενο παρουσιάζονται ως βασικές και σε άλλο ή άλλα ως μη βασικές ως απόρροια του διαφορετικού είδους της γνώσης που

<p>επικοινωνιακού πλαισίου και των διαφορετικών σημειωτικών μέσων που μπορούν να αξιοποιηθούν (παραγωγή μονοτροπικών ή πολυτροπικών κειμένων)</p> <p>-</p>		<p>εκλαμβάνεται ως γνωστή στους αποδέκτες</p> <ul style="list-style-type: none"> - συζητήσεις σε σχέση με τις προσδοκίες που διαμορφώνονται με βάση το πλαίσιο επικοινωνίας για το είδος του κειμένου, της λειτουργίας και του ύφους του κειμένου (φιλικό, επίσημο, κλπ.) – - προκαταρκτική διερεύνηση του είδους της πολυτροπικότητας που το πλαίσιο απαιτεί - παιχνίδια, συγκρίσεις κειμένων με στόχο την αξιοποίηση στοιχείων από το επικοινωνιακό πλαίσιο για την κατανόηση υπονοούμενων πληροφοριών <p>-</p>
--	--	--

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

<ul style="list-style-type: none"> - Κατάκτηση του μηχανισμού ανάγνωσης <ul style="list-style-type: none"> • εντοπισμός και βασική επεξεργασία των λέξεων κλειδιών που περιέχουν το υπό έμφαση γράμμα ή δίγραφο. • εντοπισμός του υπό έμφαση γράμματος σε διάφορες θέσεις στις λέξεις κλειδιά και αναγνώριση γραφοφωνημικής αντιστοιχίας. • αναγνώριση του υπό έμφαση γράμματος σε ποικίλα περιβάλλοντα <ul style="list-style-type: none"> • ανάγνωση μονοσύλλαβων και δισύλλαβων λέξεων που προκύπτουν από το συνδυασμό διδαχθέντων γραμμάτων 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - διατύπωση υποθέσεων, σε σχέση με το περιεχόμενο/θέμα υπό ανάγνωση κειμένου/ων - συμμετοχή σε συζητήσεις και υποβολή διευκρινιστικών ερωτήσεων, σε σχέση με τις προσδοκίες που δημιουργεί ο τίτλος ενός κειμένου για το θέμα και τα μηνύματα/νοήματα κειμένου/ων - ερμηνεία άγνωστων λέξεων, με βάση το γλωσσικό/εξωγλωσσικό περιεχόμενό τους <ul style="list-style-type: none"> - διερεύνηση των συμφραζομένων του κειμένου/ων - αντιστοίχιση λέξης – εικόνας, εντοπισμός λέξεων σε διαφορετικά περιβάλλοντα, χρήση γλωσσικών χαρτών - εντοπισμός του γράμματος σε διάφορες θέσεις του
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • ανάγνωση μικρών κειμένων. • τήρηση βασικών σημείων στίξης, όπως η τελεία, το κόμμα, το ερωτηματικό κατά την ανάγνωση • αναγνώριση μορφολογικών καταλήξεων των λέξεων (ενικός πληθυντικός ουσιαστικών, καταλήξεις ρημάτων, ουσιαστικών και επιθέτων) • καλλιέργεια βασικού λεξιλογίου σε σχέση με το κειμενικό είδος <p>- αναγνώριση του ρόλου που στοιχεία όπως τίτλος κειμένου, παράγραφοι, επιτελούν στην οργάνωση των πληροφοριών ενός κειμένου</p> <p>- διάκριση συχνόχρηστων λέξεων με τις οποίες τα παιδιά είναι εξοικειωμένα μέσα από τον περιβάλλοντα γραπτό τους λόγο και εξοικείωση με τη χρήση τους σε διαφορετικά περιβάλλοντα</p> <p>- αναγνώριση και διεύρυνση του λεξιλογίου ανάλογα με το θέμα του κειμένου</p> <p>- αναγνώριση της αξίας της συνεκτικότητας (νοηματικής συνέχειας) για την κατανόηση ενός κειμένου: εντοπισμός της αλλαγής από θέμα σε θέμα</p> <p>- επεξεργασία των πληροφοριών σε απλά αφηγηματικά κείμενα (ικανότητα διάκρισης των γεγονότων σε πραγματικά ή φανταστικά)</p>		<p>κειμένου και των λέξεων</p> <ul style="list-style-type: none"> - εντοπισμός με ποικίλους τρόπους (π.χ. υπογράμμιση, χρωμάτισμα, κιναισθητικές δραστηριότητες) και με παιγνιώδη μορφή του υπό έμφαση γράμματος - ανάγνωση ψευδολέξεων που περιέχουν τα διδαχθέντα γράμματα - σύγκριση ίδιου κειμένου με και χωρίς σημεία στίξης <ul style="list-style-type: none"> - αλλαγές συνθηκών κειμένου που να επιβάλλουν την μετατροπή ενικού-πληθυντικού, αλλαγή προσώπου κτλ - οικογένειες λέξεων και γλωσσικοί χάρτες. - «παιχνίδια διερεύνησης, με στόχο τη διάκριση ποιότητας πληροφοριών», τη διάκριση, δηλαδή, πληροφοριών σε ψευδείς («φανταστικές») και αληθείς («πραγματικές»), - χρήση παντομίμας κ.ο.κ., δραματοποιήσεις, υποδύσεις ρόλων για διαφορετική σημειωτική απόδοση ή/και σύνοψη των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων - μετασχηματισμοί νοημάτων (πύκνωση των νοημάτων ενός (κείμενα-εικόνες με τίτλους και χωρίς) <ul style="list-style-type: none"> - αντιπαραβολή μονοτροπικών και πολυτροπικών κειμένου/ων
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση της προθετικότητας του/της συγγραφέα - - διάκριση της οπτικής γωνίας 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών (βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο</p>	<ul style="list-style-type: none"> - καταγραφή/και παρουσίαση σκέψεων, διαθέσεων, κρίσεων, συναισθημάτων

<p>«θέασης του κόσμου», που υιοθετεί ο/η συγγραφέας (πώς παρουσιάζονται οι κύριοι χαρακτήρες, οι δευτεραγωνιστές κλπ.)</p> <p>- διαμόρφωση προσωπικών θέσεων/απόψεων, έναντι των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων</p>	<p>και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<p>του συγγραφέα</p> <p>- αιτιολόγηση προσωπικών θέσεων / απόψεων («συμφωνώ γιατί...», «διαφωνώ γιατί...»)</p>
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ		
<p>- αποτίμηση αποτελεσματικότητας υπό ανάγνωση κειμένου/ων, ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο του</p>	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<p>- διατύπωση αξιολογικών κρίσεων για το ρόλο των γλωσσικών, των εικονιστικών ή και άλλων σημειωτικών μέσων επικοινωνίας (οι εικόνες σε ρόλο διακοσμητικό, συμπληρωματικό κλπ.),</p> <p>- διατύπωση αξιολογικών κρίσεων για το περιεχόμενο του/των κειμένου/ων</p>

Δ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ		
<ul style="list-style-type: none"> -συνειδητοποίηση των παραμέτρων της περιστασης επικοινωνίας, όπως είναι ο επικοινωνιακός σκοπός και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του πομπού και του δέκτη - ανάδειξη του ρόλου που η πολυτροπικότητα επιτελεί σε συγκεκριμένα κείμενα κειμένου/ων, π.χ. μίας ευχετήριας κάρτας, μίας αφίσας, μίας διαφήμισης - ανάδειξη άλλων οπτικών γραφολογικών και τυπογραφικών συμβάσεων και του ρόλου τους 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών όπως</p> <p>αφίσες, λεζάντες, πινακίδες, σήματα, σημειώματα, προσκλήσεις, κατάλογοι, γραπτές οδηγίες/κανόνες παιχνιδιού, συνταγές γραπτές, ημερολόγιο, μικρές ιστορίες, ηλεκτρονικά μηνύματα, ευχετήριες κάρτες</p> <p>πολυτροπικά κείμενα που συνδυάζουν εικόνα με γραπτό λόγο (π.χ. πολυτροπικά παραμύθια)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - αντιπαραβολή γραπτών κειμένων, π.χ. παραμυθιών, δελτίων καιρού, επιτραπέζιων παιχνιδιών, με ή χωρίς την παρουσία πολυτροπικών στοιχείων που χρησιμοποιούνται σε διαφορετικά πλαίσια - αντιπαραβολή σημειωτικών μέσων, όπως είναι, για παράδειγμα, ο τύπος και το μέγεθος της γραμματοσειράς σε πολυτροπικά κείμενα
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - ανάπτυξη κιναισθητικών δεξιοτήτων με τελικό στόχο την παραγωγή γραπτού λόγου (π.χ. συντονισμό ματιού-χεριού, στάση σώματος) - γραφή γραμμάτων, συγγραφή μικρών λέξεων εντός επικοινωνιακού πλαισίου - αξιοποίηση της μορφολογικής ενημερότητας - δημιουργία σύντομων κειμένων σε διάφορα κειμενικά είδη με ποικίλες προσεγγίσεις (ομαδική- 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - πολυμεσική παραγωγή του υπό έμφαση γράμματος (ηλεκτρονικοί υπολογιστές, πλαστελίνη, ψηφίδες κλπ.) - παραγωγή πολυτροπικών κειμένων (αφηγήσεις με τη μορφή διαλόγων σε κόμικς) - συγγραφή κειμένων βάσει εικόνων που φτιάχνουν τα παιδιά - πειραματισμοί με καθοδηγημένο γράψιμο (δόμηση κειμένου/ων, με βάση εικόνες, μέσω ιδεοθύελλας κ.ο.κ.)

<p>καθοδηγούμενη, ατομική συγγραφή)</p> <ul style="list-style-type: none"> - διεύρυνση της έννοιας του κειμένου από την αποκλειστική σύνδεσή της με το γλωσσικό κανάλι για να συμπεριλάβει και πολυτροπικές δομές - διεύρυνση των κειμενικών σχημάτων (αφηγηματικών, περιγραφικών κλπ.) που οι μαθητές/-τριες κατέχουν για να οργανώσουν τις πληροφορίες τους - ικανότητα οργάνωσης των πληροφοριών ενός κειμένου σε χρονική και αιτιακή ακολουθία: 		
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - χρήση διαλέκτων σε ένα κείμενο (σε διαλόγους ηρώων κλπ.) 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	-
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - ικανότητα ανάγνωσης του κειμένου ως δομής που πρέπει να έχει νόημα για τους αποδέκτες - εκτίμηση του τρόπου που η γλώσσα και η εικόνα συλλειτουργούν σε ένα κείμενο για να γίνει κατανοητό 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ετεροαξιολόγηση γραπτών κειμένων (και εφαρμογή ανάλογων τεχνικών, όπως είναι, για παράδειγμα, ο καταρτισμός καταλόγου κριτηρίων, όπως μη επανάληψη λέξεων όπως «και μετά, και μετά», «ύστερα, ύστερα» κλπ.) - αντιπαραβολή και σχολιασμός διαφόρων εκδοχών κειμένου/ων που έχει/ουν δομηθεί και διαφέρουν ως προς το βαθμό που είναι κατανοητά.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΒΑΘΜΙΑ: τάξεις Β΄- Στ΄ Δημοτικού

Α. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΑΚΡΟΑΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΛΕΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ. - συνειδητοποίηση του σκοπού ή των σκοπών ακρόασης κειμένου/-ων (π.χ. ακρόαση για πρόσκτηση πληροφοριών, επισημάνση πληροφοριών, επίλυση προβλήματος, άσκηση κριτικής, απόλαυση λόγου κ.ο.κ.) <ul style="list-style-type: none"> - διεύρυνση και επαναπροσδιορισμός της γνώσης των μαθητών/-τριών για τα επικοινωνιακά πλαίσια όπου μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορα κείμενα - κατάκτηση στρατηγικών αναγνώρισης των παραμέτρων που συγκροτούν το πλαίσιο επικοινωνίας του κειμένου/-ων (έμφαση στη σχέση των συνομιλητών, στο θέμα, το σκοπό, το ιδιωτικό ή δημόσιο πεδίο κτλ.) και επηρεάζουν τη γλωσσική χρήση <ul style="list-style-type: none"> - επιλογή και επαναπροσδιορισμός (όταν απαιτείται) της κατάλληλης, σύστοιχης με το σκοπό της ακρόασης, ακροαματικής στρατηγικής (π.χ. προσεκτική ακρόαση, επιλεκτική ακρόαση, συν-ολική ακρόαση κ.ο.κ) 	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> - βιωματικές αναδιηγήσεις - καθημερινοί διάλογοι ή/και συζητήσεις μεταξύ οικείων και μη προσώπων, με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. για πρόσκληση, καθοδήγηση, προσανατολισμό, πειθώ, επεξήγηση, περιγραφή, διευκρίνιση κ.ο.κ.) - διαλογικοί αγώνες (όπως παραπάνω, δηλαδή με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό) - τηλεφωνικές συνδιαλέξεις (όπως παραπάνω) - σχολικές ομιλίες σε διάφορα πλαίσια επικοινωνίας (σχολικές ομιλίες, ομιλίες – διαλέξεις για ένα θέμα, ομιλίες στην τηλεόραση (όπως παραπάνω) - επίσημες ομιλίες (όπως παραπάνω) <ul style="list-style-type: none"> - συζητήσεις και συνομιλίες μεταξύ 	<p>συζητήσεις στο πλαίσιο ομάδων αλλά και μεταξύ παιδιών και εκπαιδευτικού και συγκριτική αντιπαραβολή προφορικών κειμένων που χαρακτηρίζονται από:</p> <ul style="list-style-type: none"> - το διαφορετικό βαθμό κωδικοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης πάνω σε ένα θέμα (δηλαδή κείμενα που απευθύνονται σε ένα γενικό κοινό και κωδικοποιούν αρκετά στοιχεία για ένα θέμα σε αντίθεση με κείμενα που απευθύνονται σε εξειδικευμένο κοινό και αφήνουν υπονοούμενες κάποιες πληροφορίες) - την ενεργό σε αντίθεση με τη μη ενεργό συνεργασία ομιλητή-ακροατή για να προσδιοριστεί η προϋπάρχουσα γνώση - υιοθέτηση διαφορετικής «γλώσσας σώματος», έναντι του/των ομιλητή/-ών ή/και του/των συνομιλητή-ών - «παιχνίδια αναγνώρισης» του διαφορετικού τρόπου που επικοινωνιακές παράμετροι κειμένων (σχέση συνομιλητών, γνώση του σκοπού, χώρου, χρόνου κτλ.) επηρεάζουν τον τρόπο και το βαθμό γλωσσικής κωδικοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης - «παιχνίδια/διαγωνισμοί»

<ul style="list-style-type: none"> - αξιοποίηση του κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου ως στρατηγική για τη διατύπωση προκαταρκτικών υποθέσεων για το θέμα και το στόχο του υπό ακρόαση κειμένου - αξιοποίηση των αρχικών γλωσσικών στοιχείων που οι μαθητές/-τριες ως ακροατές/-τριες προσλαμβάνουν για την επιβεβαίωση των αρχικών υποθέσεων που έχουν διατυπώσει για το υπό ακρόαση επικοινωνιακό γεγονός - ικανότητα διατύπωσης και επαναπροσδιορισμού υποθέσεων σχετικά με τις κοινωνικές σχέσεις των συνομιλητών στο υπό ακρόαση επικοινωνιακό γεγονός (αν είναι φίλοι, γνωστοί, αν συνομιλούν για πρώτη φορά, για ένα θέμα που γνωρίζουν ή όχι, αν η συνομιλία είναι ιδιωτική ή δημόσια κτλ.) - εντοπισμός και αξιολόγηση των στρατηγικών που οι συμμετέχοντες στη συνομιλία τους ο υπό ακρόαση επικοινωνιακό γεγονός - (παύσεις, εναλλαγές, κλπ.) - ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ-ΑΚΡΟΑΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΣΕ ΕΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ - ικανότητα να διατυπώνουν διευκρινιστικές ερωτήσεις για το είδος του κειμένου που ακούν - ικανότητα αναδρομής στο καταστασιακό περιβάλλον για 	<p style="text-align: center;">οικείων</p> <ul style="list-style-type: none"> - συνομιλίες με άτομα με διαφορετικές σχέσεις μεταξύ τους (φίλοι, γνωστοί, συγγενείς) - προφορικά κείμενα σε δομημένα πλαίσια (σχολείο, <ul style="list-style-type: none"> - συζητήσεις σε τηλεοπτικές εκπομπές, σειρές κλπ. - κείμενα λογοτεχνικού λόγου στα οποία υπάρχει μια συγκεκριμένη μορφή «προφορικού λόγου», π.χ. φανταστικές ιστορίες, παραμύθια [και διάλογοι σ' αυτές], ποιήματα, θρύλοι, παραδόσεις, κυπριακά θεατρικά δρώμενα («σκετς»), θεατρικά έργα (όχι αποσπάσματα) <ul style="list-style-type: none"> - κείμενα δημοσιογραφικού (ραδιοφωνικού ή/και τηλεοπτικού) λόγου, π.χ. ειδήσεις, ρεπορτάζ, διαφημίσεις, δελτία καιρού, ανακοινώσεις, συνταγές - πολυτροπικά κείμενα, κείμενα, δηλαδή, που συνδυάζουν προφορικό λόγο, ήχο / μουσική και εικόνα, π.χ. διαφημίσεις, συνταγές (βλ. και παραπάνω), πολυτροπικά παραμύθια, ηλεκτρονικά παιχνίδια, πολυαισθητηριακά παιχνίδια 	<p style="text-align: center;">προσδιορισμού</p> <p>πληροφοριών που στο ένα κείμενο παρουσιάζονται ως βασικές και σε άλλο ή άλλα ως μη βασικές ως απόρροια διαφορετικού τρόπου αξιοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης</p> <ul style="list-style-type: none"> - συζητήσεις σε σχέση με τις προβλέψεις που διαμορφώνονται με βάση το πλαίσιο επικοινωνίας για το είδος του κειμενικού σχήματος που θα επιλεγεί και του ύφους του κειμένου (φιλικό, επίσημο, κλπ.) - «παιχνίδια/διαγωνισμοί» ανακάλυψης βασικών εξωγλωσσικών πληροφοριών κειμένου/ων, π.χ. «ακούω-κάνω υποθέσεις-σκέφτομαι τρόπους διερεύνησης-ανακαλύπτω, π.χ. διαφορές» - προκαταρκτική διερεύνηση πολυτροπικότητας κειμένου/-ων για τον τρόπο κωδικοποίησης διαφορετικών πλευρών της προϋπάρχουσας γνώσης- <ul style="list-style-type: none"> - παιχνίδια, συγκρίσεις κειμένων με στόχο την αξιοποίηση στοιχείων από το επικοινωνιακό πλαίσιο για την κατανόηση υπονοούμενων πληροφοριών
--	---	---

<p>να κατανοήσουν δυσνόητα σημεία στο υπό ακρόαση κείμενο</p> <ul style="list-style-type: none"> - κατανόηση του ρόλου που επιτελεί η υιοθέτηση της κατάλληλης «γλώσσας σώματος» για τη μετάδοση μηνυμάτων - αξιοποίηση των παραγλωσσικών και γλωσσικών μέσων που μπορούν να αξιοποιηθούν για να λειτουργήσουν ως ενεργοί ακροατές/-τριες 		
---	--	--

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

<ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση των παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων (όπως είναι ο επιτονισμός και το ύψος και η ένταση της φωνής, οι εκφράσεις του προσώπου, οι κινήσεις του σώματος κ.ά.) για τη μετάδοση συγκεκριμένων πληροφοριών - ικανότητα αξιοποίησης των παραγλωσσικών μηχανισμών για την κατανόηση των πληροφοριών που είναι παρόμοιες ή διαφορετικές από εκείνες που μεταδίδει το γλωσσικό κανάλι - κατανόηση του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν τα οπτικά στοιχεία σε ένα πολυτροπικό κείμενο (εικόνες, διαγράμματα, πίνακες, βίντεο, κινούμενα σχέδια, μουσική κλπ.) για τη μετάδοση συγκεκριμένων πληροφοριών - αξιοποίηση διακειμενικών συνδέσεων (συσχετίσεων με άλλα κείμενα παρόντα ή με την εμπειρία και την τοπική κοινότητα των παιδιών) για την 	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - συνεργατικές δραστηριότητες όπου τα παιδιά (τα μέλη μιας ομάδας) ασκούνται (μέσα από την ακρόαση κειμένων που παρήγαγαν άτομα διαφορετικών ομάδων) στη <ul style="list-style-type: none"> - διατύπωση υποθέσεων σε σχέση με το περιεχόμενο/θέμα υπό ακρόαση κειμένου/-ων - υποβολή διευκρινιστικών ερωτήσεων, σε σχέση με το περιεχόμενο/θέμα και τα μηνύματα/νοήματα του/των κειμένου/ων <ul style="list-style-type: none"> - άρση νοηματικών δυσκολιών, μέσω της περικειμενικής επεξεργασίας: <ul style="list-style-type: none"> ▪ πληροφοριών ▪ γραμματοσυντακτικών δομών ▪ μηχανισμών συνοχής <ul style="list-style-type: none"> ▪ μηχανισμών συνεκτικότητας κειμένου/-ων - σχολιασμός περιεχομένου/θέματος, ύφους, δομής οργάνωσης και συνεπαγόμενων νοημάτων/μηνυμάτων
--	---	---

<p>κατανόηση των πληροφοριών του κειμένου</p> <ul style="list-style-type: none"> - κατανόηση του τρόπου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί το λεξιλόγιο για να αναπτυχθεί ένα θέμα ή για να δηλωθεί η εναλλαγή από θέμα σε θέμα - αναγνώριση και αξιολόγηση των λεξιλογικών στοιχείων που χρησιμοποιεί ο ομιλητής ή η ομιλήτρια για να δηλώσει τις σχέσεις μεταξύ των πληροφοριών του κειμένου (χρονικής ακολουθίας, αιτιακής σχέσης, αντίθεσης, σύγκρισης, κλπ.) - αναγνώριση του ρόλου των νοηματικών ασυνεχειών (αλλαγές σε πρόσωπα, χρόνο, θέματα) στη μείωση της νοηματικής συνεκτικότητας ενός κειμένου - κατανόηση των γλωσσικών στοιχείων που δηλώνουν με σαφήνεια τη στάση του ομιλητή απέναντι στις πληροφορίες που μεταδίδει (αμφιβολία [«αμφιβάλλω»], «φοβάμαι πως», «πιθανόν», βεβαιότητα [«χωρίς αμφιβολία», «είμαι βέβαιος/η»] θετική ή αρνητική στάση [«θεωρώ σωστό / λάθος»]) - κατανόηση του τρόπου που μη λεκτικοί ενδείκτες, όπως: σμίξιμο φρυδιών, αύξηση έντασης φωνής, κούνημα κεφαλιού κ.ο.κ. αξιοποιούνται από τους ομιλητές και τις ομιλήτριες για τη μετάδοση τη στάσης του ομιλητή - ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΕ ΕΝΑ 		<p>κειμένου/-ων, ανάλογα με τις εκάστοτε επικοινωνιακές παραμέτρους και τη γλωσσική ποικιλία κειμένου/-ων</p> <ul style="list-style-type: none"> - «παιχνίδια διερεύνησης, με στόχο τη διάκριση της ποιότητας πληροφοριών», τη διάκριση, δηλαδή, πληροφοριών σε ψευδείς (ή «φανταστικές») και αληθείς (ή «πραγματικές»), υποκειμενικές και αντικειμενικές - χρήση σημειώσεων, σχεδιαγραμμάτων, εννοιογραμμάτων, εικονικών αναπαραστάσεων, παντομίμας κ.ο.κ. δραματοποιήσεις, υποδύσεις ρόλων κτλ., για διαφορετική σημειωτική απόδοση ή/και σύνοψη των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων - αφαίρεση συνοχικών ή/και συνεκτικών μηχανισμών και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά - αφαίρεση λεκτικών και μη ενδεικτών και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά - αφαίρεση παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά - αφαίρεση λεπτομερειών και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά <ul style="list-style-type: none"> - αντιπαραβολή μονοτροπικών και πολυτροπικών κειμένου/-ων - μετασχηματισμός μονοτροπικών κειμένων σε πολυτροπικά, και αντίστροφα
--	--	--

<p>ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> - καλλιέργεια της ικανότητας των παιδιών να συνεργάζονται με συνομιλητές/-τριες που διαθέτουν διαφορετικό βαθμό γνώσης του θέματος - Καλλιέργεια στρατηγικών για να πάρουν το λόγο για να διατυπώσουν διευκρινιστικές ερωτήσεις για πληροφορίες που δεν έχουν κατανοήσει - χρήση στρατηγικών για να δηλώσουν την αντίθεσή τους με τον ακροατή, σεβόμενοι/-ες τις θέσεις του - χρήση στρατηγικών για την επιτέλεση απειλητικών για το πρόσωπο του συνομιλητή τους λεκτικών πράξεων, όπως παραγγελία, αίτημα, προσταγή, διαταγή κ.ο.κ.) - χρήση στρατηγικών για την εναλλαγή του τόνου (από συγκρουσιακό σε φιλικό και το αντίστροφο) 		
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση του τρόπου με τον οποίο ο ομιλητής χρησιμοποιεί τα γλωσσικά στοιχεία για να κωδικοποιήσει κοινωνικά αναγνωρισμένες (και συναρτώμενες με το επικοινωνιακό γεγονός) κοινωνικές σχέσεις ομιλητή-ακροατή - επισήμανση και κατανόηση του λειτουργικού ρόλου που επιτελούν οι παύσεις, οι διακοπές για τη δήλωση της κυριαρχίας ενός συνομιλητή στη συζήτηση - επισήμανση του τρόπου που δομούνται διαφορετικοί κόσμοι 	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - κριτική ανάλυση/επεξεργασία ύφους, κειμενικής οργάνωσης, γλωσσικών-δομικών υλικών πραγμάτωσης κειμενικού είδους (φωνολογικών, λεξιλογικών, μορφολογικών, συντακτικών) που δηλώνουν διαφορετικές ταυτότητες του συγγραφέα - αντιπαραβολή κειμένων που ενδιατρίβουν στο ίδιο θέμα αλλά το παρουσιάζουν μέσα από διαφορετικές οπτικές (προφορικό παραμύθι και μια απλή τηλεοπτική ή ραδιοφωνική

<p>(ήρωες καλοί –κακοί) μέσα από γλωσσικές επιλογές</p> <ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση της εναλλαγής προφορικών και γραπτών ποικιλιών για τη διαπραγμάτευση διαφορετικών ταυτοτήτων - επισήμανση του τρόπου που εναλλάσσονται γλωσσικές ποικιλίες και διάλεκτοι για τη δόμηση των ταυτοτήτων στο κείμενο ή στη συνομιλία - εντοπισμός τυχόν στοιχείων γραπτού λόγου στον υπό ακρόαση προφορικό λόγο και προσδιορισμός του λειτουργικού τους ρόλου - επισήμανση ιδεολογιών <p>ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ανάπτυξη/ διαμόρφωση της στάσης του μαθητή έναντι των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων 		<p>συνέντευξη για τη διατροφή)</p> <ul style="list-style-type: none"> - αντιπαραβολή προφορικών λογοτεχνικών και χρηστικών κειμένων που ενδιατρέβουν στο ίδιο ή σε παρόμοιο θέμα - αποκωδικοποίηση και καταγραφή αλληγορικών νοημάτων/μηνυμάτων - αντιπαραβολή κειμένων που χαρακτηρίζονται από εναλλακτικούς τρόπους παρουσίασης υπόρρητων νοημάτων/μηνυμάτων (νοημάτων που υποβόσκουν και δηλώνουν μια συγκεκριμένη ιδεολογία περί διαφυλικών σχέσεων, ταξικών σχέσεων σε παραμύθια, λόγου χάρη) - διεξαγωγή συζητήσεων στο πλαίσιο ομάδων και σύγκριση των απόψεων των ομάδων για καταγραφή και παρουσίαση των σκέψεων, διαθέσεων, προθέσεων, κρίσεων, συναισθημάτων των μαθητών/-τριών απέναντι τους ήρωες του κειμένου <p>αιτιολόγηση προσωπικών θέσεων / απόψεων («συμφωνώ γιατί...», «διαφωνώ γιατί...» κτλ.)</p>
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - αποτίμηση αποτελεσματικότητας υπό ακρόαση κειμένου/-ων, ανάλογα με το επικοινωνιακό και το ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο του - αξιολόγηση ποιότητας πληροφοριών κειμένου σε σχέση με το είδος του, τους αποδέκτες του κτλ. 	<p>ποικίλες πραγματώσεις κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - σχολιασμός και κριτική τοποθέτηση, έναντι ενός προφορικού μηνύματος, με κριτήρια το περιεχόμενο, τον τρόπο παρουσίασής του - συν-κριτική (συγκριτική) αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας δύο ή περισσότερων προφορικών μηνυμάτων - αντιπαραβολή/σύγκριση

<ul style="list-style-type: none"> - επίγνωση της πολλαπλότητας των ερμηνειών που μπορεί να προσλάβει ένα υπό ακρόαση κείμενο, εντός μίας κειμενικής κοινότητας - εκτίμηση / αποτίμηση της πολυμορφίας και της πολυτυπίας που χαρακτηρίζει τον προφορικό λόγο - εκτίμηση/αποτίμηση της διαφοροποιημένης κοινωνικής/πολιτισμικής λειτουργίας των διαφόρων ειδών του προφορικού λόγου 		<p>πληροφοριών που εμπεριέχονται σε διαφορετικά, συγκρίσιμα μεταξύ τους, (προφορικά) κείμενα</p> <ul style="list-style-type: none"> - αντιπαραβολή/σύγκριση διαφορετικών, συγκρίσιμων μεταξύ τους, πληροφοριών που μεταδίδονται από τον/την ίδιο/α πομπό/πηγή - αιτιολόγηση της ύπαρξης στοιχείων γραπτού λόγου σε προφορικά κείμενα - αιτιολόγηση της ύπαρξης ποικίλων πραγματώσεων προφορικών κειμενικών ειδών στη σύγχρονη κοινωνία
--	--	---

B. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ-ΠΕΡΙΚΕΙΜΕΝΟ		
<ul style="list-style-type: none"> - ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΟΜΙΛΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ - αξιολόγηση/συνειδητοποίηση η παραμέτρων της κατάστασης επικοινωνίας, όπως είναι ο κοινωνικός σκοπός και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του δέκτη, στον οποίο θα απευθυνθεί ο συγγραφέας - διεύρυνση, επαναπροσδιορισμός και αξιοποίηση των κειμενικών σχημάτων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την οργάνωση των πληροφοριών - συνειδητοποίηση των μεταβλητών του ευρύτερου κοινωνικοπολιτισμικού περιβάλλοντος για τον προκαταρκτικό σχεδιασμό του κειμένου: <ul style="list-style-type: none"> - επιλογή: <ul style="list-style-type: none"> ▪ του τρόπου οργάνωσης του/των υπό δόμηση κειμένου/ων ▪ του τρόπου ανάπτυξης και σύνδεσης των πληροφοριών του υπό δόμηση κειμένου/ων <ul style="list-style-type: none"> ▪ του ύφους ▪ (περιλαμβανομένων ιδιόλεκτων, κοινωνιόλεκτων κ.ά. στοιχείων) υπό δόμηση κειμένου/ων ▪ της έκτασης (και της χρονικής διάρκειας) υπό δόμηση κειμένου/ων ▪ των παραγωγιστικών και εξωγωγιστικών στοιχείων που αξιολογούνται ως κατάλληλα 	<ul style="list-style-type: none"> ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμένων από διάφορες κειμενικές οικογένειες, όπως: <ul style="list-style-type: none"> - βιωματικές αναδηγήσεις - καθημερινοί διάλογοι ή/και συζητήσεις μεταξύ οικείων και μη προσώπων, με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. για πρόσκληση, καθοδήγηση, προσανατολισμό, πειθώ, επεξήγηση, περιγραφή, διευκρίνιση κ.ο.κ.) - διαλογικοί αγώνες (όπως παραπάνω, δηλαδή, με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό) <ul style="list-style-type: none"> - τηλεφωνικές συνδιαλέξεις (όπως παραπάνω) - σχολικές ομιλίες (όπως παραπάνω) - επίσημες ομιλίες (όπως παραπάνω) - κείμενα λογοτεχνικού λόγου, π.χ. φανταστικές ιστορίες, παραμύθια, ποιήματα, θρύλοι, παραδόσεις, κυπριακά θεατρικά δρώμενα («σκετς»), θεατρικά έργα (αποσπάσματα) <ul style="list-style-type: none"> - κείμενα 	<ul style="list-style-type: none"> - συζητήσεις πάνω σε διαφορετικά κείμενα για: <ul style="list-style-type: none"> - το διαφορετικό τρόπο οργάνωσης πληροφοριών ανάλογα με τις αντιδράσεις των συνομιλητών/-τριών - ανάλογα με τις διαφορετικές κειμενικές κοινότητες που εντάσσονται - «παιχνίδια επιλογών», όσον αφορά ορισμένα ιδιαίτερα γνωρίσματα ενός ή περισσότερων προφορικών κειμένων - σύγκριση διαλογικών ή μη διαλογικών κειμένων για τον εντοπισμό στο διαφορετικό τρόπο οικοδόμησης ενός κειμενικού σχήματος - χαρτογράφηση κειμενικών σχημάτων που απηχούν μεικτά ή/και υβριδικά κείμενα <ul style="list-style-type: none"> - διερεύνηση και μετασχηματισμός των σχημάτων δόμησης μεικτών ή/και υβριδικών κειμένων, ανάλογα με την εκάστοτε κειμενική προφορική πραγμάτωση (από κείμενα διαλογικής μορφής σε κείμενα μη διαλογικής μορφής) - αντιπαραβολή προφορικών κειμένων, π.χ. οδηγιών προσανατολισμού, με ή χωρίς την παρουσία παραγωγιστικών και εξωγωγιστικών στοιχείων - αντιπαραβολή προφορικών κειμένων, π.χ. δελτίων καιρού, με ή χωρίς την

<p>για στήριξη/ ενίσχυση του/των υπό δόμηση κειμένου/ων</p> <ul style="list-style-type: none"> των σημειωτικών μέσων που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για στήριξη του/των υπό δόμηση κειμένου/ων, ανάλογα με τις παραμέτρους της περίπτωσης επικοινωνίας ή/και τις μεταβλητές του κοινωνικοπολιτισμικού περιβάλλοντος 	<p>δημοσιογραφικού (ραδιοφωνικού ή/και τηλεοπτικού) λόγου, π.χ. ειδήσεις, ρεπορτάζ, διαφημίσεις, δελτία καιρού, ανακοινώσεις, συνταγές</p> <ul style="list-style-type: none"> πολυτροπικά κείμενα, κείμενα, δηλαδή, που συνδυάζουν προφορικό λόγο, ήχο / μουσική και εικόνα, π.χ. διαφημίσεις, συνταγές (βλ. και παραπάνω), πολυτροπικά παραμύθια, ηλεκτρονικά παιχνίδια, πολυαισθητηριακά παιχνίδια 	<p>παρουσία πολυτροπικών στοιχείων</p>
--	---	--

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

<ul style="list-style-type: none"> καλλιέργεια της ικανότητας να βλέπουν το κείμενο όχι ως ένα σύνολο προτάσεων αλλά ως μια σταδιακά αναδύμενη δομή διεύρυνση του λεξιλογίου και συντακτικών δομών σε σχέση με το παραγόμενο κειμενικό είδος επιλογή γλωσσικών στοιχείων (λεξιλογίου, σύνταξης) ανάλογα με τις ανακύπτουσες επικοινωνιακές / κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες και ανάγκες, αξιολόγηση διαφορετικών λεξιλογικών στοιχείων και λήψη αποφάσεων, σε σχέση με τη γλώσσα υπό δόμηση κειμένου/ων, π.χ. τις γραμματικοσυντακτικές, τις λεξιλογικές, τις υφολογικές δομές, τη γλωσσική ποικιλία κτλ. που θα χρησιμοποιηθούν ανάλογα με το συγκείμενο και το πλαίσιο επικοινωνίας αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο η κάθε πληροφορία που παρουσιάζεται γλωσσικά με τη μορφή μιας πρότασης συνδέεται με τις προηγούμενες 	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> συγκέντρωση, παρουσίαση/παράθεση, ιεράρχηση, οργάνωση/κατανομή πληροφοριών, ανάλογα με τις σχέσεις που τις διέπουν (χωρικές, χρονικές, αιτιακές) και σε συνάρτηση με τη δομή του/ων υπό δόμηση κειμένου/ων προκαταρκτική διάρθρωση υπό δόμηση κειμένου/ων, μέσω κατάλληλων λεκτικών και μη ενδεικτών προκαταρκτική γλωσσική πραγμάτωση υπό δόμηση κειμένου/ων, μέσω κατάλληλων γραμματικοσυντακτικών, λεξιλογικών, υφολογικών «υλικών» χρήση λεξικού για τον εντοπισμό και αξιολόγηση διαφορετικών λεξιλογικών επιλογών πειραματισμός με τη χρήση τεχνικών προσέλευσης της προσοχής του ακροατηρίου
--	---	---

<p>- χρήση γλωσσικών μηχανισμών για τη δήλωση των σχέσεων μεταξύ των πληροφοριών</p> <p>- κρίση και λήψη αποφάσεων, σε σχέση με τα παραγλωσσικά, τα εξωγλωσσικά ή/και τα πολυτροπικά στοιχεία που μπορεί να στηρίζουν τις πληροφορίες που μεταδίδει.</p> <p>ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΣΥΝΟΜΙΛΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΜΗΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών/-τριών να επικοινωνούν με οικείους και μη οικείους συνομιλητές/-τριες που διαφέρουν ως προς το βαθμό γνώσης τους για το υπό συζήτηση θέμα - ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να συνομιλούν με πολλούς αποδέκτες για ποικίλα θέματα - κατανόηση των βασικών μηχανισμών στους οποίους στηρίζεται μια αποτελεσματική συνομιλία (εναλλαγή συνομιλητών, τήρηση θέματος κλπ.) - ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να επαναφέρουν τη συζήτηση στο βασικό θέμα μετά από παρεκκλίσεις - ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να συνεργάζονται για τη δόμηση ενός επικοινωνιακού γεγονότος (αφήγηση, περιγραφή, επιχείρημα κλπ.) - κατανόηση του ρόλου των σημάτων που παρέχουν οι συνομιλητές/-τριες κατά τη διάρκεια του επικοινωνιακού γεγονότος για την παραγωγή ενός κατανοητού κειμένου 		<p>(οι οποίες και μπορεί να σχετίζονται τη ροή ή/και τις παύσεις του λόγου, με τον τόνο, το ρυθμό, την ένταση της φωνής, τις εκφράσεις προσώπου, τις χειρονομίες, τις στάσεις, τις κινήσεις του σώματος, την αξιοποίηση της πολυτροπικότητας, τη χρήση των νέων τεχνολογιών κ.ο.κ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ασκήσεις «ελέγχου της κατάστασης ενώπιον ακροατηρίου», μέσω: <ul style="list-style-type: none"> ▪ της ετοιμότητας για ανταπόκριση στις τυχόν αντιδράσεις του ▪ της αποφυγής της φλυαρίας και του πλατειασμού ▪ της τήρησης του προκαθορισμένου χρόνου ▪ της επαναφοράς στο θέμα, μετά από διακοπή, παρέμβαση εξωτερικών παραγόντων, υποβολή δεικνυστικών ερωτήσεων κ.ο.κ.
---	--	--

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ: ΔΟΜΗΣΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ		
<ul style="list-style-type: none"> - χρήση επιλογών για τη δόμηση της ταυτότητας του συγγραφέα, του τόπου που ο συγγραφέας παρουσιάζεται (ως ξεκάθαρος, ασαφής σε κάποια ζητήματα κλπ.) - αναγνώριση του τρόπου που οι συνομιλητές χρησιμοποιούν την εναλλαγή των ομιλητών, τις παύσεις, τον επιτονισμό, την διακοπές, τις επικαλύψεις για να δηλώσουν σχέσεις εξουσίας - κατανόηση του τρόπου που οι συνομιλητές δομούν και διαπραγματεύονται τη μεταξύ τους οικειότητα ή απόσταση - μηχανισμοί που οι συνομιλητές χρησιμοποιούν για να δηλώνουν την αλληλεγγύη μεταξύ τους 	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<p>-</p>
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - (επαρκής) επίγνωση των προδιαγραφών του πλαισίου επικοινωνίας και των κοινωνικοπολιτισμικών πρακτικών, με βάση τις οποίες θα λειτουργήσει ο προφορικός λόγος - κριτική αξιολόγηση των προϊόντων πραγματώσεων (εκδοχών) προφορικών κειμενικών ειδών, με στόχο την τελική αναθεώρησή τους (και «τελειοποίησή» τους), σύμφωνα με τα νοήματα που επιδιώκουν να κατασκευάσουν, τις πραγματικότητες που θέλουν να διαμορφώσουν και τις κοινωνικές ταυτότητες και σχέσεις που προσδοκούν να αναδείξουν - (επαρκής) επίγνωση της επικοινωνιακής λειτουργίας του/των κειμένων που έχουν δομηθεί (σε συσχετισμό με την ευρύτερη, εννοιολογικά, δεξιότητα που παρατίθεται πρώτη) - αποτίμηση της αποτελεσματικότητας προφορικών κειμένων («ιδιόκτητων ή/και 	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - κριτική επεξεργασία των διαφόρων εκδοχών ενός προφορικού κειμένου, με στόχο την τελική αναθεώρησή του (και «τελειοποίησή» του) - αυτοαξιολόγηση ή και ετεροαξιολόγηση προφορικών κειμένων (και εφαρμογή ανάλογων τεχνικών, όπως είναι, για παράδειγμα, ο καταρτισμός καταλόγου κριτηρίων του παραγόμενου κειμενικού είδους, σύμφωνα με το περιεχόμενο - αναπροσαρμογές κειμένου/ων που δομήθηκαν, αναλόγως πλαισίου (επικοινωνιακού ή/και κοινωνικοπολιτισμικού) - αντιπαραβολή και σχολιασμός διαφόρων εκδοχών κειμένου/ων που έχει/ουν δομηθεί, ως προς τις γλωσσικές και υφολογικές επιλογές που τις

<p>άλλων), μέσω αυτοαξιολόγησης ή/και ετεροαξιολόγησης, δηλαδή, με κριτήρια γραμματικής ορθότητας και επικοινωνιακής καταλληλότητας / αποδεκτότητας, με στόχο την αναδόμηση και την περαιτέρω βελτίωσή τους</p> <ul style="list-style-type: none"> - εκτίμηση του ρόλου των συμφραζομένων, της γλώσσας, της παραγλώσσας, της πολυτροπικότητας, της γλωσσικής ποικιλίας και ποικιλότητας, όσον αφορά τη δόμηση αποτελεσματικών προφορικών κειμένων - 		<p>χαρακτηρίζουν</p> <ul style="list-style-type: none"> - υποβολή και εφαρμογή εισηγήσεων για περαιτέρω βελτίωση ορισμένων από τις εκδοχές κειμένου/ων, αναφορικά με το γλωσσικό και το εξωγλωσσικό περιβάλλον τους - αιτιολόγηση της επιλογής μίας από τις εκδοχές κειμένου/ων, ως αποτελεσματικότερης σε σχέση με άλλες - προκαταρκτική κριτική αξιολόγηση των ποικίλων πραγματώσεων (εκδοχών) προφορικών κειμενικών ειδών, με στόχο την αναθεώρησή τους, ατομικά ή/και ομαδοσυνεργατικά
---	--	---

Γ. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - επίγνωση του σκοπού ανάγνωσης κειμένου/ων (π.χ. ανάγνωση για πρόσκτηση πληροφοριών, επισήμανση λεπτομερειών, επίλυση προβλήματος, άσκηση κριτικής, απόλαυση λόγου κ.ο.κ.) <ul style="list-style-type: none"> - διεύρυνση και επαναπροσδιορισμός της γνώσης των μαθητών/-τριών για τις κειμενικές κοινότητες όπου μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορα κείμενα - κατάκτηση στρατηγικών αναγνώρισης των παραμέτρων που συγκροτούν το πλαίσιο κειμένου/ων (σχέση συνομιλητών/-τριών, σκοπού, χώρου, χρόνου κτλ.) - διεύρυνση των κειμενικών σχημάτων (αφηγηματικών, περιγραφικών κλπ.) που οι μαθητές/-τριες κατέχουν για αναγνώριση του κειμενικού είδους του υπό ανάγνωση κειμένου <ul style="list-style-type: none"> - ικανότητα διατύπωσης προκαταρκτικών υποθέσεων-προβλέψεων (με βάση το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο) για το υπό ανάγνωση κείμενο - επιλογή της κατάλληλης, σύστοιχης με το σκοπό της ανάγνωσης, αναγνωστικής στρατηγικής (π.χ. προσεκτική ανάγνωση, επιλεκτική ανάγνωση, συν-ολική ακρόαση κ.ο.κ. - κατάκτηση των πρώτων συσχετίσεων μεταξύ του επικοινωνιακού πλαισίου και των διαφορετικών σημειωτικών 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> - βιωματικές αναδιηγήσεις - χρηστικά κείμενα / «κείμενα του κοινωνικού χώρου», με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. για πρόσκληση, καθοδήγηση, προσανατολισμό, πειθώ, επεξήγηση, περιγραφή, διευκρίνιση κ.ο.κ.) <ul style="list-style-type: none"> - ομιλίες - κείμενα λογοτεχνικού λόγου, π.χ. φανταστικές ιστορίες, παραμύθια, ποιήματα, θρύλοι, παραδόσεις, κυπριακά θεατρικά δρώμενα («σκετς»), θεατρικά έργα (αποσπάσματα) - κείμενα έντυπου δημοσιογραφικού λόγου, π.χ. ειδήσεις, ρεπορτάζ, διαφημίσεις, δελτία καιρού, ανακοινώσεις, συνταγές - πολυτροπικά κείμενα, κείμενα, δηλαδή, που συνδυάζουν γραπτό λόγο, ήχο / μουσική και εικόνα, π.χ. διαφημίσεις, συνταγές (βλ. και παραπάνω), πολυτροπικά παραμύθια, επιτραπέζια 	<p>συζητήσεις στο πλαίσιο ομάδων αλλά και μεταξύ παιδιών και εκπαιδευτικού και συγκριτική αντιπαραβολή προφορικών κειμένων που χαρακτηρίζονται από:</p> <ul style="list-style-type: none"> - το διαφορετικό βαθμό κωδικοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης πάνω σε ένα θέμα (δηλαδή κείμενα που απευθύνονται σε ένα γενικό κοινό και κωδικοποιούν αρκετά στοιχεία για ένα θέμα σε αντίθεση με κείμενα που απευθύνονται σε εξειδικευμένο κοινό και αφήνουν υπονοούμενες κάποιες πληροφορίες) - «παιχνίδια αναγνώρισης του διαφορετικού τρόπου που επικοινωνιακές παράμετροι κειμένων (σχέση συνομιλητών, γνώση του σκοπού, χώρου, χρόνου κτλ.) επηρεάζουν τον τρόπο και το βαθμό κωδικοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης με τη μορφή κειμένου - παιχνίδια/διαγωνισμοί» προσδιορισμού πληροφοριών που στο ένα κείμενο παρουσιάζονται ως βασικές και σε άλλο ή άλλα ως μη βασικές ως απόρροια του διαφορετικού είδους της γνώσης που εκλαμβάνεται ως προϋπάρχουσα γνώση - συζητήσεις σε σχέση με τις προσδοκίες που διαμορφώνονται με βάση το

<p>μέσων που μπορούν να αξιοποιηθούν (παραγωγή μονοτροπικών ή πολυτροπικών κειμένων)</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση των διαφορετικών τύπων πολυτροπικών κειμένων (χρήση εικόνων σε αφηγήσεις, διαγραμμάτων σε κείμενα φυσικών επιστημών) - επίγνωση και αναγνώριση της λειτουργίας των λεκτικών πράξεων διαφόρων κειμένων, με βάση το περιεχόμενό τους, αλλά και την προϋπάρχουσα γνώση και εμπειρία (αν πρόκειται, δηλαδή, για παράκληση, αίτημα, προσταγή κ.ο.κ.) <ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση τυχόν στοιχείων/γνωρισμάτων από δύο ή περισσότερα κειμενικά είδη τα οποία διαπλέκονται για την πραγμάτωση του/των υπό ανάγνωση κειμένου/ων (χρήση αφηγήσεων για πειθώ) - επισήμανση τυχόν πολυτροπικών στοιχείων κειμένου/ων 	<p>παιχνίδια, ηλεκτρονικά παιχνίδια</p>	<p>πλαίσιο επικοινωνίας για το είδος του κειμενικού σχήματος, της λειτουργίας και του ύφους του κειμένου (φιλικό, επίσημο, κλπ.) –</p> <ul style="list-style-type: none"> - προκαταρκτική διερεύνηση του είδους της πολυτροπικότητας που το πλαίσιο απαιτεί - παιχνίδια, συγκρίσεις κειμένων με στόχο την αξιοποίηση στοιχείων από το επικοινωνιακό πλαίσιο για την κατανόηση υπονοούμενων πληροφοριών
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση και κατάκτηση ειδικού λεξιλογίου ανάλογα με το θέμα του κειμένου <ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση βασικών μηχανισμών συνοχής κειμένου/ων - αναγνώριση βασικών μηχανισμών για τη θεμελίωση ενός συνεκτικού κειμένου - ικανότητα επεξεργασίας της πληροφοριακής οργάνωσης των κειμένων - διάκριση κύριων πληροφοριών από δευτερεύουσες, - προσδιορισμός των σχέσεων που συνδέουν τις πληροφορίες σε αφηγηματικά, περιγραφικά, επεξηγηματικά κείμενα <ul style="list-style-type: none"> - προκαταρκτική διάκριση φανταστικών και πραγματικών 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - διατύπωση υποθέσεων, σε σχέση με το περιεχόμενο/θέμα υπό ανάγνωση κειμένου/ων - υποβολή διευκρινιστικών ερωτήσεων, σε σχέση με το περιεχόμενο/θέμα και τα μηνύματα/νοήματα κειμένου/ων - χρήση κατάλληλων πηγών και μέσων, για επαρκέστερη πρόσβαση στο θέμα / περιεχόμενο κειμένου/ων (π.χ. χρήση λεξικών, γλωσσαρίων) - χρήση οπτικών διαγραμμάτων για τον εντοπισμό του τρόπου οργάνωσης των πληροφοριών

<p>γεγονότων</p> <ul style="list-style-type: none"> - διάκριση γεγονότων από αξιολογικά σχόλια και περιγραφικό υλικό - προκαταρκτική διάκριση υποκειμενικής και αντικειμενικής άποψης 		<p>πληροφοριακής οργάνωσης του κειμένου</p> <ul style="list-style-type: none"> - ερμηνεία άγνωστων λέξεων, με βάση γραμματικές ή/και ετυμολογικές ενδείξεις, όπως είναι το γραμματικό μόρφωμα ή το θέμα τους και το γλωσσικό/εξωγλωσσικό περιεχόμενό τους - άρση νοηματικών δυσκολιών, μέσω της περικειμενικής επεξεργασίας: <ul style="list-style-type: none"> ▪ πληροφοριών ▪ γραμματοσυντακτικών δομών (Ε-Στ) ▪ μηχανισμών συνοχής <ul style="list-style-type: none"> ▪ μηχανισμών συνεκτικότητας κειμένου/ων - σχολιασμός περιεχομένου/θέματος, ύφους, δομής οργάνωσης και συνεπαγόμενων νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων, ανάλογα με τις εκάστοτε επικοινωνιακές παραμέτρους και τη γλωσσική ποικιλότητα κειμένου/ων - διερεύνηση των συμφραζομένων του κειμένου/ων - υφολογική διερεύνηση κειμένου/ω <ul style="list-style-type: none"> - αντιπαράβολή της «γλώσσας» δύο ή περισσότερων κειμένων που πραγματεύονται το ίδιο θέμα - «παιχνίδια διερεύνησης, με στόχο τη διάκριση ποιότητας πληροφοριών», τη διάκριση, δηλαδή, πληροφοριών σε ψευδείς («φανταστικές») και αληθείς («πραγματικές»), υποκειμενικές και
---	--	--

		<p>αντικειμενικές</p> <ul style="list-style-type: none"> - χρήση σημειώσεων, σχεδιαγραμμάτων, εννοιογραμμάτων, εικονικών αναπαραστάσεων, παντομίμας κ.ο.κ., δραματοποιήσεις υποδύσεις ρόλων, για διαφορετική σημειωτική απόδοση ή/και σύνοψη των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων - αφαίρεση συνοχικών ή/και συνεκτικών μηχανισμών και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά - αφαίρεση λεπτομερειών και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά - επισήμανση σημαντικών λεπτομερειών, πλαγιότιτλων, βασικών λέξεων (λέξεων-κλειδιά), κεντρικού νοήματος - πύκνωση λόγου και των νοημάτων του (πορεία «από το κείμενο στην περίληψη») <ul style="list-style-type: none"> - αντιπαραβολή μονοτροπικών και πολυτροπικών κειμένου/ων - πρόσθεση / αφαίρεση σημειωτικών μέσων επικοινωνίας σε κείμενο/α (για παράδειγμα εικονοποίηση / αποεικονοποίηση μίας συνταγής) - μετασχηματισμός μονοτροπικών κειμένων σε πολυτροπικά, και αντίστροφα
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση της προθετικότητας του/της συγγραφέα - διάκριση της οπτικής γωνίας «θέασης του κόσμου», που υιοθετεί ο/η συγγραφέας - επισήμανση περισσότερων από 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p>	<ul style="list-style-type: none"> - καταγραφή/και παρουσίαση σκέψεων, διαθέσεων, προθέσεων, κρίσεων, συναισθημάτων συγγραφέα, με ποικιλία τρόπων - αιτιολόγηση προσωπικών

<p>μίας οπτικών γωνιών «θέασης του κόσμου», σε ένα υπό ανάγνωση κείμενο</p> <ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση υπόρρητων νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων - διαμόρφωση προσωπικών θέσεων/απόψεων, έναντι των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων 		<p>θέσεων / απόψεων («συμφωνώ γιατί...», «διαφωνώ γιατί...»)</p> <ul style="list-style-type: none"> - κριτική ανάλυση/επεξεργασία ύφους, κειμενικής οργάνωσης, γλωσσικών-δομικών υλικών πραγμάτωσης κειμενικών ειδών (φωνολογικών, λεξιλογικών, μορφολογικών, συντακτικών) για τη δόμηση μιας πραγματικότητας
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - αποτίμηση αποτελεσματικότητας υπό ανάγνωση κειμένου/ων, ανάλογα με το επικοινωνιακό και το ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσió του - αποτίμηση κοινωνικοπολιτισμικής λειτουργίας κειμένου/ων - αξιολόγηση του βαθμού εγκυρότητας / αξιοπιστίας των πληροφοριών κειμένου/ων, όπως και του βαθμού καταλληλότητάς τους, όσον αφορά την αξιοποίησή τους για συγκεκριμένο σκοπό και δέκτη 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - διατύπωση αξιολογικών κρίσεων για το ρόλο των γλωσσικών, των εικονιστικών ή και άλλων σημειωτικών μέσων επικοινωνίας, ανάλογα με το/α κείμενο/α και το επικοινωνιακό-κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσió του/ς - διατύπωση αξιολογικών κρίσεων για το περιεχόμενο, τη γλώσσα, την αισθητική κειμένου/ων <ul style="list-style-type: none"> - αιτιολόγηση τρόπου προσέγγισης θέματος και ανάπτυξης περιεχομένου, ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας (το σκοπό και το δέκτη) ή/και το εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο - σχολιασμός και κριτική τοποθέτηση, έναντι μηνυμάτων/νοημάτων κειμένου/ων, με κριτήρια το περιεχόμενο, τη μορφή, τον τρόπο παρουσίασής του/ς - αντιπαραβολή/σύγκριση πληροφοριών που εμπεριέχονται σε διαφορετικά, συγκρίσιμα μεταξύ τους, γραπτά

		<p>κείμενα</p> <ul style="list-style-type: none">- αιτιολόγηση της ύπαρξης ποικίλων πραγματώσεων γραπτών κειμενικών ειδών στη σύγχρονη κοινωνία
--	--	---

Δ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - συνειδητοποίηση παραμέτρων της περιστασης επικοινωνίας, όπως είναι ο επικοινωνιακός σκοπός και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του πομπού και του δέκτη, ειδικά - - συνειδητοποίηση μεταβλητών του ευρύτερου κοινωνικοπολιτισμικού περιβάλλοντος, γενικότερα - επιλογή: του κειμενικού είδους ή/και διαπλεκόμενων κειμενικών ειδών - του τρόπου οργάνωσης υπό δόμηση κειμένου/ων - του περιεχόμενου / του θέματος υπό δόμηση κειμένου/ων <ul style="list-style-type: none"> - του ύφους των γλωσσικών στοιχείων (περιλαμβανομένων ιδιόλεκτων, κοινωνιόλεκτων κ.ά. στοιχείων) υπό δόμηση κειμένου/ων της οπτικής γωνίας υπό την οποία πρόκειται να τεθεί/ούν το/τα υπό δόμηση κείμενο/α, π.χ. ουδέτερη (αντικειμενική) οπτική, υποκειμενική οπτική, λογοτεχνική οπτική κ.ο.κ. - της έκτασης υπό 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> - βιωματικές αναδιηγήσεις - χρηστικά κείμενα / «κείμενα του κοινωνικού χώρου», με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. για πρόσκληση, καθοδήγηση, προσανατολισμό, πειθώ, επεξήγηση, περιγραφή, διευκρίνιση κ.ο.κ.) <ul style="list-style-type: none"> - ομιλίες - κείμενα λογοτεχνικού λόγου, π.χ. φανταστικές ιστορίες, παραμύθια, ποιήματα, θρύλοι, παραδόσεις, κυπριακά θεατρικά δρώμενα («σκετς»), θεατρικά έργα (αποσπάσματα) - κείμενα έντυπου δημοσιογραφικού λόγου, π.χ. ειδήσεις, ρεπορτάζ, διαφημίσεις, δελτία καιρού, ανακοινώσεις, συνταγές - πολυτροπικά κείμενα, κείμενα, δηλαδή, που συνδυάζουν γραπτό λόγο, ήχο / μουσική και εικόνα, π.χ. διαφημίσεις, συνταγές (βλ. και παραπάνω), πολυτροπικά παραμύθια, επιτραπέζια 	<ul style="list-style-type: none"> - ασκήσεις ενεργοποίησης προϋπάρχουσας γνώσης, σε σχέση με αντιδράσεις του/της συγγραφέα, έναντι ήδη οικείων του/της πλαισίων επικοινωνίας - «παιχνίδια επιλογών», όσον αφορά ορισμένα ιδιαίτερα γνωρίσματα ενός ή περισσοτέρων κειμενικών ειδών, για μία νέα κειμενική γραπτή πραγμάτωση (διαλογική ή μη), π.χ. επιλογή γνωρισμάτων οργάνωσης περιγραφών για την πραγμάτωση μίας σειράς επιχειρημάτων - χαρτογράφηση σχημάτων δόμησης μεικτών ή/και υβριδικών κειμένων - διερεύνηση και μετασηματισμός των σχημάτων δόμησης μεικτών ή/και υβριδικών κειμένων, ανάλογα με την εκάστοτε κειμενική γραπτή πραγμάτωση - αντιπαραβολή γραπτών κειμένων, π.χ. παραμυθιών, δελτίων καιρού, επιτραπέζιων παιχνιδιών, με ή χωρίς την παρουσία πολυτροπικών στοιχείων <ul style="list-style-type: none"> - ανάδειξη της πολυτροπικότητας κειμένου/ων, π.χ. μίας ευχετήριας κάρτας, μίας αφίσας, μίας διαφήμισης <ul style="list-style-type: none"> - ανάδειξη άλλων οπτικών γραφολογικών και τυπογραφικών σημειωτικών μέσων, όπως είναι, για παράδειγμα, ο τύπος και το μέγεθος της γραμματοσειράς σε πολυτροπικά κείμενα

<p>δόμηση κειμένου/ων – των κατάλληλων σημειωτικών μέσων επικοινωνίας, για στήριξη / υπό δόμηση κειμένου/ων, ανάλογα με τις παραμέτρους της περίπτωσης επικοινωνίας ή/και τις μεταβλητές του κοινωνικοπολιτισμικού περιβάλλοντος</p>	<p>παιχνίδια, ηλεκτρονικά παιχνίδια</p>	
---	---	--

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

<p>– σχεδιασμός διαγράμματος δόμησης κειμένου/ων – σχεδιασμός κειμένου/ων, μετά από διαπραγμάτευση, ανάλογα με τις ανακύπτουσες επικοινωνιακές / κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες και ανάγκες, αναφορικά με: – κρίση και λήψη αποφάσεων σε σχέση με τις γραμματικοσυντακτικές, τις λεξιλογικές, τις υφολογικές δομές, τη γλωσσική ποικιλία κτλ. που θα χρησιμοποιηθούν για την πραγμάτωση ενός κειμενικού είδους – κατάκτηση των μηχανισμών (στίξη, παραγραφοποίηση, λεξιλόγιο, συντακτικές δομές κλπ.) για τη δήλωση των ασυνεχειών σε κείμενα – κατανόηση του τρόπου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί το λεξιλόγιο για να δηλωθεί η εναλλαγή</p>	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών (βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<p>– συγκέντρωση, παρουσίαση/παράθεση, ιεράρχηση, οργάνωση/κατανομή πληροφοριών, ανάλογα με τις σχέσεις που τις διέπουν (χωρικές, χρονικές, αιτιακές) και σε συνάρτηση με τη δομή του/ων υπό δόμηση κειμένου/ων – προκαταρκτική διάρθρωση υπό δόμηση κειμένου/ων, μέσω κατάλληλων κειμενικών τεχνικών – προκαταρκτική γλωσσική πραγμάτωση υπό δόμηση κειμένου/ων, μέσω κατάλληλων γραμματικοσυντακτικών, λεξιλογικών, υφολογικών «υλικών» και, ενδεχομένως, πολυτροπικών στοιχείων – πειραματισμοί με καθοδηγημένο γράψιμο (δόμηση κειμένου/ων, με βάση εικόνες ή αυτοτελείς τίτλους ή ημιτελείς προτάσεις / παραγράφους, μέσω ιδεοθύελλας κ.ο.κ.) – πειραματισμοί με δημιουργικό γράψιμο – μετασχηματισμοί κειμένου/κειμένων σε άλλο/α (π.χ. μίας συνεχούς ιστορίας σε κόμικς, και αντίστροφα)</p>
--	---	--

<p>από θέμα σε θέμα</p> <ul style="list-style-type: none"> - κρίση και λήψη αποφάσεων, σε σχέση με τα γλωσσικά και οπτικά στοιχεία που μπορεί να αξιοποιηθούν για να αναπτύξουν τις πληροφορίες - ικανότητα αξιοποίησης των παραγλωσσικών μηχανισμών για τη μετάδοση πληροφοριών που είναι παρόμοιες ή διαφορετικές από εκείνες που μεταδίδει το γλωσσικό κανάλι - χρήση πολυτροπικών στοιχείων (διαγραμμάτων, πινάκων κλπ.) για τη στήριξη των πληροφοριών έτσι ώστε να είναι κατανοητές στους αποδέκτες. - αναγνώριση και αξιοποίηση των λεξιλογικών στοιχείων για τον εντοπισμό του είδους των σχέσεων που διέπουν τις πληροφορίες ενός κειμένου (χρονικής, αιτιακής σχέσης, αντίθεσης, σύγκρισης, κλπ.) 		
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - αντίληψη (ακριβής προσδιορισμός) των γνωρισμάτων υπό δόμηση κειμένου/ων, υπό την ήδη επιλεγμένη οπτική γωνία πραγμάτωσής του/ς - χρήση επιλογών για τη δόμηση της ταυτότητας του συγγραφέα, του τύπου που ο συγγραφέας παρουσιάζεται (ως ξεκάθαρος, ασαφής σε 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	-

<p>κάποια ζητήματα κλπ.) - αξιοποίηση διακειμενικών συνδέσεων (συσχετίσεων με άλλα κείμενα παρόντα ή με την εμπειρία και την τοπική κοινότητα των παιδιών) για την κατανόηση παρουσίαση των πληροφοριών του κειμένου με τρόπο κατανοητό</p>		
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ		
<p>- (επαρκής) επίγνωση των προδιαγραφών του πλαισίου επικοινωνίας και των κοινωνικοπολιτισμικών πρακτικών, με βάση τις οποίες θα λειτουργήσει ο γραπτός λόγος - κριτική αξιολόγηση των ποικίλων πραγματώσεων (εκδοχών) γραπτών κειμενικών ειδών, με στόχο την τελική αναθεώρησή τους (και «τελειοποίησή» τους), σύμφωνα με τα νοήματα που επιδιώκουν να κατασκευάσουν, τις πραγματικότητες που θέλουν να διαμορφώσουν και τις κοινωνικές ταυτότητες και σχέσεις που προσδοκούν να αναδείξουν - (επαρκής) επίγνωση της επικοινωνιακής λειτουργίας του/των κειμένων που έχουν δομηθεί (σε συσχετισμό με την ευρύτερη, εννοιολογικά, δεξιότητα που παρατίθεται πρώτη)</p>	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών (βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<p>- κριτική επεξεργασία των ποικίλων πραγματώσεων (εκδοχών) γραπτών κειμενικών ειδών, με στόχο την τελική αναθεώρησή τους (και «τελειοποίησή» τους) - αυτοαξιολόγηση ή και ετεροαξιολόγηση γραπτών κειμένων (και εφαρμογή ανάλογων τεχνικών, όπως είναι, για παράδειγμα, ο καταρτισμός καταλόγου κριτηρίων κάθε κειμενικής πραγμάτωσης, σύμφωνα με το περιεχόμενο - αναπροσαρμογές κειμένου/ων που δομήθηκαν, αναλόγως πλαισίου (επικοινωνιακού ή/και κοινωνικοπολιτισμικού) - αντιπαραβολή και σχολιασμός διαφόρων εκδοχών κειμένου/ων που έχει/ουν δομηθεί, ως προς τις γλωσσικές και υφολογικές επιλογές που τις χαρακτηρίζουν - υποβολή και εφαρμογή εισηγήσεων για περαιτέρω βελτίωση ορισμένων από τις εκδοχές κειμένου/ων, αναφορικά με το γλωσσικό και το εξωγλωσσικό περιβάλλον τους - αιτιολόγηση της επιλογής μίας από τις εκδοχές κειμένου/ων, ως αποτελεσματικότερης σε σχέση με άλλες</p>

<p>- αποτίμηση της αποτελεσματικότητας γραπτών κειμένων («ιδιόκτητων» ή/και άλλων), μέσω αυτοαξιολόγησης ή/και ετεροαξιολόγησης, δηλαδή, με κριτήρια γραμματικής ορθότητας και επικοινωνιακής καταλληλότητας / αποδεκτότητας, για περαιτέρω βελτίωσή τους στόχο την αναδόμηση και τη βελτίωσή τους</p> <p>- εκτίμηση του ρόλου της γλώσσας, της πολυτροπικότητας, της γλωσσικής ποικιλίας και ποικιλότητας, όσον αφορά τη δόμηση αποτελεσματικών γραπτών κειμένων</p> <p>- συνειδητοποίηση της δυναμικής και της διαφορετικής πολιτισμικής λειτουργίας προφορικού και γραπτού λόγου.</p>		
--	--	--

ΤΡΙΤΗ ΒΑΘΜΙΑ: Γυμνάσιο-Λύκειο
(τάξεις Α΄ - Γ΄ Γυμνασίου, Α΄-Γ΄ Λυκείου)

<p align="center">ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ</p>	<p align="center">ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)</p>	<p align="center">ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p>
<p align="center">ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΑΚΡΟΑΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΣΕ ΚΕΙΜΕΝΟ/Α ΠΟΥ ΑΞΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ. - επίγνωση του σκοπού ή των σκοπών ακρόασης κειμένου/ων (π.χ. ακρόαση για πρόσκτηση πληροφοριών, επισήμανση λεπτομερειών, επίλυση προβλήματος, άσκηση κριτικής, απόλαυση λόγου κ.ο.κ.) <ul style="list-style-type: none"> - επιλογή και επαναπροσδιορισμός (όταν απαιτείται) της κατάλληλης, σύστοιχης με το σκοπό της ακρόασης, ακροαματικής στρατηγικής (π.χ. προσεκτική ακρόαση, επιλεκτική ακρόαση, συνολική ακρόαση κ.ο.κ) - ικανότητα εντοπισμού των παραγόντων που συνθέτουν το στενό και ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο του υπό ακρόαση κειμένου <ul style="list-style-type: none"> - αξιοποίηση του κοινωνικοπολιτισμικού 	<p align="center">ποικίλες πραγματούσεις προφορικών κειμενικών ειδών, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> - βιοματικές αναδιηγήσεις - καθημερινοί διάλογοι ή/και συζητήσεις μεταξύ οικείων και μη προσώπων, με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. για πρόσκληση, καθοδήγηση, προσανατολισμό, πειθώ, επεξήγηση, περιγραφή, διευκρίνηση κ.ο.κ.) - διαλογικοί αγώνες (όπως παραπάνω, δηλαδή, με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό) - τηλεφωνικές συνδιαλέξεις (όπως παραπάνω) 	<p align="center">συζητήσεις στο πλαίσιο ομάδων αλλά και μεταξύ παιδιών και εκπαιδευτικού και συγκριτική αντιπαραβολή γλωσσικών, ψηφιακών κειμένων που χαρακτηρίζονται:</p> <ul style="list-style-type: none"> - από το διαφορετικό βαθμό κωδικοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης γύρω από ένα θέμα (δηλαδή κείμενα που απευθύνονται σε ένα γενικό κοινό και κωδικοποιούν αρκετές πληροφορίες σχετικά με ένα θέμα σε αντίθεση με κείμενα που απευθύνονται σε εξειδικευμένο κοινό και αφήνουν κάποιες πληροφορίες ως υπονοούμενες) - διαφορετική έκταση (κείμενα στα οποία κάποιες πληροφορίες αναπτύσσονται σε έκταση ενώ σε άλλα παρουσιάζονται συνοπτικά) <ul style="list-style-type: none"> - διαφορετική χρήση σημειωτικών μέσων - συγκρίσεις προφορικών συζητήσεων που χαρακτηρίζονται από το διαφορετικό τρόπο παρέμβασης του ακροατή (ενεργός συμμετοχή σε αντίθεση με τη χρήση

<p>πλαίσιου ως στρατηγικής για τη διατύπωση προκαταρκτικών υποθέσεων για το θέμα και το στόχο του υπό ακρόαση κειμένου</p> <ul style="list-style-type: none"> - αξιοποίηση των γλωσσικών στοιχείων που οι μαθητές/-τριες ως ακροατές/-τριες σταδιακά προσλαμβάνουν για την επιβεβαίωση των αρχικών υποθέσεων που έχουν διατυπώσει για το υπό ακρόαση επικοινωνιακό γεγονός - εντοπισμός και αξιολόγηση του τρόπου που το πλαίσιο επικοινωνίας προσδιορίζει τη συσχέτιση γλωσσικών και παραγλωσσικών στοιχείων που μπορεί να χρησιμοποιεί ο ομιλητής/η ομιλήτρια - κατανόηση του ρόλου που οι συνομιλούντες επιτελούν ως ομιλητές/-τριες και ακροατές/-τριες σε διαφορετικά επικοινωνιακά γεγονότα (σε μια συνομιλία, σε μια διάλεξη π.χ.) <p>ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΕ ΕΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση του τρόπου που οι συνομιλητές/-τριες συνεργάζονται για να διαπραγματευτούν ή να επαναπροσδιορίσουν στοιχεία του 	<ul style="list-style-type: none"> - ομιλίες από ένα άτομο σε διάφορα πλαίσια επικοινωνίας (σχολικές ομιλίες, διαλέξεις για ένα θέμα, (όπως παραπάνω)) - επίσημες ομιλίες (όπως παραπάνω) - συνομιλίες με άτομα με διαφορετικές σχέσεις μεταξύ τους (φίλοι, γνωστοί, συγγενείς) - προφορικά κείμενα σε δομημένα πλαίσια (σχολείο, - συζητήσεις σε τηλεοπτικές εκπομπές, σειρές κλπ. - κείμενα λογοτεχνικού λόγου στα οποία υπάρχει μια συγκεκριμένη μορφή 'προφορικού λόγου', π.χ. φανταστικές ιστορίες, παραμύθια [διάλογοι σ' αυτά], ποιήματα, θρύλοι, παραδόσεις, κυριακά θεατρικά δρώμενα («σκετς»), θεατρικά έργα (όχι αποσπάσματα) - κείμενα δημοσιογραφικού (ραδιοφωνικού 	<p>παραγλωσσικών μέσων μόνο) για να προσδιοριστεί η συσχέτιση των πληροφοριών που θα εκληφθούν ως γνωστές και εκείνες που θα παρουσιαστούν ως νέες πληροφορίες</p> <ul style="list-style-type: none"> - οι μαθητές/-τριες ως εθνογράφοι: ανακάλυψη των επικοινωνιακών γεγονότων που λειτουργούν σε διαφορετικές κειμενικές κοινότητες. - προκαταρκτική διερεύνηση διαφορετικών επικοινωνιακών γεγονότων που σχετίζονται με διαφορετικές συμβάσεις (σχετικά με αν ο ομιλητής μπορεί να διακόψει το συνομιλητή του, για το πώς μπορεί να παρέμβει κλπ.) - σύγκριση κειμένων που διαφέρουν ως προς το ποιος αναλαμβάνει την ευθύνη (ο ομιλητής ή/και οι ακροατές/-τριες) στον προσδιορισμό του επικοινωνιακού πλαισίου
---	---	--

<p>παραγόμενου κειμένου</p> <ul style="list-style-type: none"> - συνεχής αξιολόγηση παραμέτρων της περίπτωσης επικοινωνίας, όπως είναι: - ο επικοινωνιακός σκοπός <ul style="list-style-type: none"> - τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του αποδέκτη, στον/στην οποίο/-α θα απευθυνθεί ο ομιλητής/η ομιλήτρια με το κείμενό του - το κειμενικό σχήμα ή σχήματα που κρίνεται κατάλληλο να επιλεγεί στη δεδομένη περίπτωση - συνεχής αξιολόγηση και κατανόηση των στρατηγικών και των γλωσσικών στοιχείων που ο συνομιλητής χρησιμοποιεί για να δηλώσει τη μεταβολή του τόνου και του πεδίου σε ένα υπό εξέλιξη επικοινωνιακό γεγονός - χρήση στρατηγικών για την - εναλλαγή του τόνου (από φιλικό σε συγκρουσιακό και το αντίστροφο) - του τρόπου με τον οποίο επαναπροσδιορίζεται σταδιακά από τους δύο συνομιλητές/-τριες το ίδιο το υπό πραγμάτωση επικοινωνιακό γεγονός 	<p>ή/και τηλεοπτικού) λόγου, π.χ. ειδήσεις, ρεπορτάζ, διαφημίσεις, δελτία καιρού, ανακοινώσεις, συνταγές</p> <ul style="list-style-type: none"> - πολυτροπικά κείμενα, κείμενα, δηλαδή, που συνδυάζουν προφορικό λόγο, ήχο / μουσική και εικόνα, π.χ. διαφημίσεις, συνταγές (βλ. και παραπάνω), πολυτροπικά παραμύθια, ηλεκτρονικά παιχνίδια, πολυαισθητηριακά παιχνίδια 	
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση των παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων (όπως είναι ο επιτονισμός και το ύψος της φωνής, οι εκφράσεις του προσώπου, οι κινήσεις του σώματος 	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο</p>	<ul style="list-style-type: none"> - σύγκριση κειμένων που διαφέρουν ως προς τις: <ul style="list-style-type: none"> ▪ πληροφορίες ▪ γραμματοσυντακτικές δομές ▪ μηχανισμούς συνοχής <ul style="list-style-type: none"> ▪ μηχανισμούς

<p>κ.ά.) για τη μετάδοση πληροφοριών παρόμοιων ή διαφορετικών από εκείνες που μεταδίδει το γλωσσικό κανάλι</p> <ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση τυχόν πολυτροπικών στοιχείων κειμένου/ων και του τρόπου που συλλειτουργούν για τη μετάδοση πολλών η διαφορετικών πληροφοριών. - ικανότητα διαφοροποίησης των πληροφοριών του κειμένου σε βασικές και λιγότερο σημαντικές (ικανότητα διαφοροποίησης των πληροφοριών που (α) ο συγγραφέας αναδεικνύει ως σημαντικές-λιγότερο σημαντικές και (β) ο αναγνώστης εκλαμβάνει ως περισσότερο ή λιγότερο σημαντικές) - ικανότητα αξιολόγησης του τρόπου με τον οποίο ποικίλα σημειωτικά μέσα χρησιμοποιούνται για την ανάδειξη πληροφοριών που αποσιωπούν τα άλλα σημειωτικά σχήματα (μέσα από το γλωσσικό κείμενο, λόγου χάρη) - αξιοποίηση στοιχείων από το επικοινωνιακό πλαίσιο για την κατανόηση υπονοούμενων πληροφοριών - σύγκριση πληροφοριών για την αναγνώριση της στάσης που υιοθετεί ο συγγραφέας απέναντι στο 	<p>Επικοινωνίας)</p>	<p>συνεκτικότητας</p> <ul style="list-style-type: none"> - χρήση σημειώσεων, διαγραμμάτων κλπ. για την καταγραφή των πληροφοριών που ο ομιλητής θεωρεί ως σημαντικές για περαιτέρω αξιοποίηση από το κείμενο ή τα κείμενα που ακροάται - σύγκριση μονοτροπικών και πολυτροπικών κειμένων - Αντιπαραβολή κειμένων με στόχο τη διάκριση της ποιότητας των πληροφοριών», τη διάκριση, δηλαδή, πληροφοριών σε ψευδείς («φανταστικές») και αληθείς («πραγματικές»), υποκειμενικές και αντικειμενικές <ul style="list-style-type: none"> - χρήση σημειώσεων, σχεδιαγραμμάτων, εννοιολογισμάτων, εικονικών αναπαραστάσεων, παντομίμας κ.ο.κ. δραματοποιήσεις, υποδύσεις ρόλων κτλ., για διαφορετική σημειωτική απόδοση ή/και σύνοψη των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων - αφαίρεση συνοχικών ή/και συνεκτικών μηχανισμών και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά - αφαίρεση λεκτικών και μη ενδεικτών και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά - αφαίρεση παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά - συζητήσεις σε σχέση με τις
---	----------------------	---

<p>βαθμό εγκυρότητας ή αποδεκτότητας των πληροφοριών</p> <ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση του ρόλου που παίζουν τα παραγλωσσικά (όπως είναι ο επιτονισμός και το ύψος της φωνής, οι εκφράσεις του προσώπου, οι κινήσεις του σώματος κ.ά.) έναντι των γλωσσικών στοιχείων για τη μετάδοση [παρόμοιων ή διαφορετικών] πληροφοριών σε ένα κείμενο - συνειδητοποίηση του αν το κείμενο ακολουθεί μια κοινωνικά αναγνωρίσιμη κειμενική μορφή (κατά πόσο, πρόκειται, δηλαδή, για κείμενο που επιτελεί κατά κύριο λόγο τη λειτουργία της περιγραφής, αφήγησης, οδηγίας κ.ο.κ.) - αναγνώριση του τρόπου που τα γλωσσικά στοιχεία (λεξιλόγιο [όπως είναι οι σύνδεσμοι, οι αντωνυμίες, τα επιρρήματα, τα επίθετα κ.ά.], επαναλήψεις, παραλληλισμός κλπ.) χρησιμοποιούνται για: <ul style="list-style-type: none"> - τη δόμηση της συνοχής ενός προφορικού κειμένου - για την προβολή κάποιων πληροφοριών ως περισσότερο βασικών έναντι άλλων - αναγνώριση του τρόπου που χρησιμοποιείται το λεξιλόγιο για τη δόμηση πτυχών ενός θέματος ή 		<p>λεξιλογικές, τις γραμματικές, τις συντακτικές δομές του, π.χ. «βρίσκω τι λείπει-κάνω υποθέσεις-εντοπίζω σε άλλα κείμενα, ανακαλώ ή</p> <ul style="list-style-type: none"> - αφαίρεση λεπτομερειών και αντιπαραβολή κειμένων πριν και μετά - αντιπαραβολή μονοτροπικών και πολυτροπικών κειμένου/ων <ul style="list-style-type: none"> - μετασχηματισμός μονοτροπικών κειμένων σε πολυτροπικά, και αντίστροφα
---	--	---

<p>για την εναλλαγή από θέμα σε θέμα</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση και αξιοποίηση των λεξιλογικών στοιχείων για τον εντοπισμό της πληροφοριακής οργάνωσης του κειμένου (χρονική, αιτιακή σχέση, ιεραρχική ή παράθεση αντίθεση, σύγκριση, κλπ.) - εντοπισμός μετακειμενικών ενδεικτών (σε λίγο, παρακάτω θα υποστηρίξω δύο θέσεις, έχω δύο στόχους κλπ.) για την αναγνώριση του τρόπου με τον οποίο ο ομιλητής οργανώνει πληροφοριακά το κείμενό του - αναγνώριση του ρόλου των ασυνεχειών (σε πρόσωπα, χρόνο, θέματα, επιχειρήματα) στη μείωση της νοηματικής συνεκτικότητας ενός κειμένου - εκτίμηση της διαφοροποιητικής λειτουργίας του επιτονισμού και άλλων παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων, σε σχέση με τη μετάδοση των αντιφατικών νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων - συνειδητοποίηση της συνδυαστικής δυναμικής τυχόν πολυτροπικών στοιχείων κειμένου/ων, σε σχέση με τη μετάδοση των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων (π.χ. της 		
--	--	--

<p>συνδυαστικής δυναμικής γλωσσικών και εικονιστικών στοιχείων) για τη δήλωση πληροφοριών που βρίσκονται σε σχέση συμπληρωματική, προσθετική, κλπ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση των υπόρρητων νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων - εντοπισμός και αξιοποίηση γλωσσικών στοιχείων για την επισήμανση του πώς ο συγγραφέας κάνει τη διάκριση: <ul style="list-style-type: none"> - φανταστικού και πραγματικού γεγονότος - υποκειμενικής και αντικειμενικής άποψης <p>ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/-ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΕ ΕΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ικανότητα να παίρνουν το λόγο σε μια συζήτηση <ul style="list-style-type: none"> - ικανότητα να διατυπώνουν διευκρινιστικές ερωτήσεις για πληροφορίες που δεν έχουν κατανοήσει - επίγνωση και αναγνώριση του τρόπου που οι συνομιλητές/-τριες συνεργάζονται για να επιτελέσουν τη διαπραγματεύονται τη λειτουργία διαφόρων κειμένων, (για 		
---	--	--

<p>παραγγελία, παράκληση, αίτημα, προσταγή, διαταγή κ.ο.κ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση του τρόπου που οι συνομιλητές/-τριες συνεργάζονται για να διαπραγματευτούν ή να επαναπροσδιορίσουν στοιχεία του παραγόμενου κειμένου - χρήση στρατηγικών για να δηλώσουν τη αντίθεσή τους με τον ακροατή, σεβόμενοι/-ες τις θέσεις του - χρήση στρατηγικών για την επιτέλεση απειλητικών για το πρόσωπο του συνομιλητή τους λεκτικών πράξεων, όπως παραγγελία, παράκληση, αίτημα, προσταγή, διαταγή κ.ο.κ.) 		
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση του τρόπου με τον οποίο ο ομιλητής χρησιμοποιεί τη γλώσσα για να δηλώσει μέσα από κοινωνικά αναγνωρισμένες και συναρτώμενες με το επικοινωνιακό γεγονός κοινωνικές σχέσεις ομιλητή-ακροατή τη σχέση του με τα άλλα επικοινωνιακά γεγονότα <ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση του λειτουργικού ρόλου που διαδραματίζουν το ύφος, η δομή/οργάνωση, οι λεξικογραμματικές επιλογές στο υπό ακρόαση κείμενο στο να διαμορφώσει μια συγκεκριμένη άποψη για τον κόσμο 	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Περικείμενο)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - κριτική ανάλυση/επεξεργασία ύφους, κειμενικής οργάνωσης, γλωσσικών-δομικών υλικών πραγμάτωσης κειμενικού είδους (φωνολογικών, λεξιλογικών, μορφολογικών, συντακτικών) - αντιπαραβολή κειμένων που ενδιατρέφουν στο ίδιο θέμα αλλά προβάλλουν διαφορετικές ιδεολογίες πάνω σ' αυτό - αντιπαραβολή λογοτεχνικών και δημοσιογραφικών κειμένων που ενδιατρέφουν στο ίδιο ή σε παρόμοιο θέμα <ul style="list-style-type: none"> - αποκωδικοποίηση και καταγραφή αλληγορικών νοημάτων/μηνυμάτων - ολοκλήρωση και παρουσίαση

<ul style="list-style-type: none"> - διάκριση της οπτικής γωνίας «θέασης του κόσμου», που υιοθετεί/ούν οι ήρωες σε ένα κείμενο <ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση των στρατηγικών τρόπων διαπραγμάτευσης των διαφορών ως προς την οικοδομούμενη πραγματικότητα που μπορεί να έχουν οι συνομιλητές/-τριες. - επισήμανση περισσότερων από μίας οπτικών γωνιών «θέασης του κόσμου» σε ένα υπό ακρόαση κείμενο - κατανόηση της στάσης που ο συγγραφέας υιοθετεί απέναντι στις πληροφορίες που μεταδίδει <ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση της εναλλαγής προφορικών και γραπτών ποικιλιών και αναλλαγής κωδίκων για την οικοδόμηση και διαπραγμάτευση διαφορετικών ταυτοτήτων - επισήμανση του τρόπου που χρησιμοποιούνται γλωσσικά στοιχεία για τη δόμηση της ταυτότητας των ηρώων που δρουν σε μια ιστορία - διάκριση των κοινωνικών χαρακτηριστικών που ο ομιλητής προβάλλει στον αποδέκτη και εντοπισμός της αποδοχής τους ή μη από τους συνομιλητές και της μεταξύ τους σχέσης ως μελών μίας κειμενικής κοινότητας 		<p>με εναλλακτικούς τρόπους νοημάτων/μηνυμάτων που υποβόσκουν σε κείμενα</p> <ul style="list-style-type: none"> - αξιοποίηση διακειμενικών συνδέσεων (συσχετίσεων με άλλα κείμενα παρόντα ή της εμπειρίας και της κουλτούρας της τάξης) για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι συγγραφείς τοποθετούνται απέναντι στις πληροφορίες που μεταδίδουν - προκαταρκτική διερεύνηση του τρόπου που αξιοποιείται η γλωσσική ποικιλία από τους συνομιλητές για να δηλωθούν στοιχεία του περικειμενικού πλαισίου (άμεσου και ευρύτερου [τοπική κοινωνία, ιδεολογίες της τοπικής κοινωνίας, φλέγοντα ζητήματα για την κυπριακή διάλεκτο)
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση του τρόπου με τον οποίο μέσα από τη γλώσσα ο ομιλητής συνδιαλέγεται με την ευρύτερη ή την τοπική κοινωνία για γλωσσικά ζητήματα (πως χρησιμοποιείται η διάλεκτος και τι μηνύματα προσπαθεί να περάσει κανείς) - συνειδητοποίηση των γλωσσικών και κειμενικών μηχανισμών μέσα από τις οποίες οι συνομιλητές δομούν μέσα από το κείμενό τους καθιερωμένους ρόλους ή νέες ταυτότητες με το να παρεκκλίνουν από τις συμβάσεις <p style="text-align: center;">ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ</p> <ul style="list-style-type: none"> - διαμόρφωση προσωπικών θέσεων/απόψεων, έναντι των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων <ul style="list-style-type: none"> - εντοπισμός της κοινωνικής πραγματικότητας που ο συγγραφέας προβάλλει 		
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - αποτίμηση του βαθμού αποτελεσματικότητας του/των υπό ακρόαση κειμένου/ων, ανάλογα με το επικοινωνιακό και το ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο τους <ul style="list-style-type: none"> - αξιολόγηση της ποιότητας πληροφοριών 	<p style="text-align: center;">ποικίλες πραγματώσεις κειμενικών ειδών</p> <p style="text-align: center;">(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Περικείμενο)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - σχολιασμός και κριτική τοποθέτηση, έναντι ενός προφορικού μηνύματος, με κριτήρια το περιεχόμενο, τη μορφή, τον τρόπο παρουσίασής του - συν-κριτική (συγκριτική) αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας δύο ή περισσότερων προφορικών

<p>κειμένου</p> <ul style="list-style-type: none"> - αποτίμηση της κοινωνικοπολιτισμικής λειτουργίας του/των κειμένου/ων - επίγνωση της πολλαπλότητας των ερμηνειών που μπορεί να προσλάβει ένα υπό ακρόαση κείμενο, εντός μίας κειμενικής κοινότητας - εκτίμηση / αποτίμηση της πολυμορφίας και της πολυτυπίας που χαρακτηρίζει τον προφορικό λόγο για την αποτελεσματική μετάδοση πληροφοριών 		<p>μηνυμάτων</p> <ul style="list-style-type: none"> - αντιπαράβολή/σύγκριση πληροφοριών που εμπεριέχονται σε διαφορετικά, συγκρίσιμα μεταξύ τους, (προφορικά) κείμενα - αντιπαράβολή/σύγκριση διαφορετικών, συγκρίσιμων μεταξύ τους, πληροφοριών που μεταδίδονται από τον/την ίδιο/α πομπό/πηγή - αιτιολόγηση της ύπαρξης στοιχείων γραπτού λόγου σε προφορικά κείμενα - αιτιολόγηση της ύπαρξης ποικίλων πραγματώσεων προφορικών κειμενικών ειδών στη σύγχρονη κοινωνία
--	--	--

B. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ-ΠΕΡΙΚΕΙΜΕΝΟ		
<p>Ο ΜΑΘΗΤΗΣ ΩΣ ΟΜΙΛΗΤΗΣ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ</p> <ul style="list-style-type: none"> - εντοπισμός της κειμενικής κοινότητας εντός της οποίας θα λειτουργεί το υπό δημιουργία κείμενο - Εντοπισμός του 	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> - βιωματικές αναδιηγήσεις - καθημερινοί διάλογοι ή/και συζητήσεις μεταξύ οικείων και μη προσώπων, με 	<ul style="list-style-type: none"> - συμμετοχή σε συζητήσεις και αντιπαράβολικές συγκρίσεις κειμένων που απευθύνονται σε διαφορετικούς αποδέκτες και στα οποία παρουσιάζονται διαφορετικές πτυχές της προϋπάρχουσας γνώσης του συγγραφέα για το υπό διαπραγμάτευση θέμα - δραστηριότητες ενεργοποίησης διαφορετικών πτυχών προϋπάρχουσας γνώσης στους

<p>πλαisiού και αξιολόγηση του τρόπου που οι μεταβλητές του (πεδίο, τόνος, τρόπος) επιδρούν στο σχεδιασμό του κειμένου, ειδικότερα στην επιλογή</p> <ul style="list-style-type: none"> - του κειμενικού σχήματος <ul style="list-style-type: none"> ▪ του ύφους των γλωσσικών στοιχείων (περιλαμβανομένων ιδιόλεκτων, κοινωνιόλεκτων κ.ά. στοιχείων) υπό δόμηση κειμένου/ων <ul style="list-style-type: none"> ▪ της έκτασης (και της χρονικής διάρκειας) του/των υπό δόμηση κειμένου/ων <ul style="list-style-type: none"> ▪ των παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων που εκλαμβάνονται ως κατάλληλα για τη στήριξη/ενίσχυση του υπό δόμηση κειμένου ▪ των σημειωτικών μέσων επικοινωνίας που θεωρούνται σημαντικά για στήριξη του υπό δόμηση κειμένου/ων, ▪ της οπτικής γωνίας υπό την οποία πρόκειται να παρουσιαστούν οι 	<p>συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. για πρόσκληση, καθοδήγηση, προσανατολισμό, πειθώ, επεξήγηση, περιγραφή, διευκρίνιση κ.ο.κ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - διαλογικοί αγώνες (όπως παραπάνω, δηλαδή, με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό) <ul style="list-style-type: none"> - τηλεφωνικές συνδιαλέξεις (όπως παραπάνω) - σχολικές ομιλίες (όπως παραπάνω) - επίσημες ομιλίες (όπως παραπάνω) <ul style="list-style-type: none"> - κείμενα λογοτεχνικού λόγου, π.χ. φανταστικές ιστορίες, παραμύθια, ποιήματα, θρύλοι, παραδόσεις, κυπριακά θεατρικά δρώμενα («σκετς»), θεατρικά έργα (αποσπάσματα) <ul style="list-style-type: none"> - κείμενα δημοσιογραφικού (ραδιοφωνικού ή/και τηλεοπτικού) λόγου, π.χ. ειδήσεις, ρεπορτάζ, διαφημίσεις, δελτία καιρού, ανακοινώσεις, συνταγές - πολυτροπικά 	<p>μαθητές και τις μαθήτριες για την παραγωγή κειμένων που απευθύνονται σε διαφορετικούς αποδέκτες (εξειδικευμένο κοινό, γενικοί αναγνώστες κλπ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - χαρτογράφηση σχημάτων δόμησης προφορικών κειμένων και μεικτών ή/και υβριδικών κειμένων σε διαφορετικές συνθήκες (σε συνεργασία με τους αποδέκτες, αποκλειστικά από τον ομιλητή) <ul style="list-style-type: none"> - διερεύνηση και μετασχηματισμός των σχημάτων δόμησης μεικτών ή/και υβριδικών κειμένων, ανάλογα με το εκάστοτε πλαίσιο επικοινωνίας - αντιπαραβολή προφορικών κειμένων, π.χ. δελτίων καιρού, επιτραπέζιων παιχνιδιών, με ή χωρίς την παρουσία πολυτροπικών στοιχείων <ul style="list-style-type: none"> - σύγκριση διαφόρων πολυτροπικών κειμένων για την ανάδειξη του ρόλου των οπτικών σημάτων - «παιχνίδια επιλογών», όσον αφορά ορισμένα ιδιαίτερα γνωρίσματα ενός ή περισσοτέρων κειμενικών ειδών, για μία νέα κειμενική προφορική πραγμάτωση (διαλογική ή μη), π.χ. επιλογή γνωρισμάτων οργάνωσης περιγραφών και επιχειρημάτων για την πραγμάτωση μίας διαφήμισης - χαρτογράφηση σχημάτων οργάνωσης πληροφοριών που απηχούν μεικτά ή/και υβριδικά κείμενα - αντιπαραβολή προφορικών κειμένων, π.χ. οδηγιών προσανατολισμού, με ή χωρίς
---	--	---

<p>πληροφορίες στο υπό δόμηση κείμενο</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εντοπισμός και αξιοποίηση των γλωσσικών και παραγλωσσικών σημάτων που οι συνομιλητές/-τριες παρέχουν κατά τη διάρκεια του επικοινωνιακού γεγονότος και δηλώνουν αλλαγές του τόνου ή το πεδίο ή σχέσεις συνομιλητών/-τριών) - Αξιοποίηση των στρατηγικών που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι συνομιλητές/-τριες για τη συνδιαμόρφωση ενός μηνύματος που απηχεί το κοινωνικά αναγνωρισμένο πλαίσιο (πεδίο, τόνο, σχέσεις συνομιλητών/-τριών) - Χρήση στρατηγικών για να δηλωθεί ο βαθμός συνεργασίας των ομιλητών/-τριών με τους συνομιλητές/-τριές τους - Διεύρυνση των στρατηγικών που οι συνομιλούντες μπορούν να χρησιμοποιήσουν για τη διαπραγμάτευση μεταβλητών του ευρύτερου κοινωνικοπολιτισμικού περιβάλλοντος - Συνεχής αξιολόγηση και κατανόηση των 	<p>κείμενα, κείμενα, δηλαδή, που συνδυάζουν προφορικό λόγο, ήχο / μουσική και εικόνα, π.χ. διαφημίσεις, συνταγές (βλ. και παραπάνω), πολυτροπικά παραμύθια, ηλεκτρονικά παιχνίδια, πολυαισθητηριακά παιχνίδια</p>	<p>την παρουσία παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων</p> <ul style="list-style-type: none"> - αντιπαραβολή προφορικών κειμένων, π.χ. δελτίων καιρού, με ή χωρίς την παρουσία πολυτροπικών στοιχείων
--	---	--

<p>στρατηγικών και των γλωσσικών στοιχείων που οι συνομιλητές/-τριες χρησιμοποιούν για να δηλώσουν τη μεταβολή του τόνου και του πεδίου στο υπό διαμόρφωση κείμενο</p>		
--	--	--

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

<p>ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Λήψη αποφάσεων σε σχέση με τις γραμματικοσυντακτικές, τις λεξιλογικές, τις υφολογικές δομές, τη γλωσσική ποικιλία κτλ. που θα χρησιμοποιηθούν για την πραγμάτωση ενός επικοινωνιακού στόχου <ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση και επαναπροσδιορισμός του τρόπου οργάνωσης των πληροφοριών σε σχέση με το σταδιακά εξελισσόμενο συγκείμενο - αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο η κάθε γλωσσική μονάδα (με τη μορφή μιας πρότασης) μπορεί να συνδεθεί με τις προηγούμενες <ul style="list-style-type: none"> - χρήση γλωσσικών μηχανισμών κειμενικής συνοχής, για τη δήλωση των σχέσεων μεταξύ των πληροφοριών: <ul style="list-style-type: none"> - μέσα στην ίδια και σε - διαφορετικές θεματικές ενότητες - αξιολόγηση και λήψη αποφάσεων, σε σχέση με τα παραγλωσσικά, τα 	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - συγκέντρωση, παρουσίαση/παράθεση, ιεράρχηση, οργάνωση/κατανομή πληροφοριών από διάφορα γλωσσικά και ψηφιακά κείμενα - μετασχηματισμός πληροφοριών σε σχήματα που χαρακτηρίζονται από διαφορετικές σχέσεις (χωρικές, χρονικές, αιτιακές) - προκαταρκτική διάρθρωση υπό δόμηση κειμένου/ων, μέσω κατάλληλων λεκτικών και μη ενδεικτών - προκαταρκτική γλωσσική πραγμάτωση υπό δόμηση κειμένου/ων, μέσω κατάλληλων γραμματικοσυντακτικών, λεξιλογικών, υφολογικών, οπτικών «υλικών» - πειραματισμός με τη χρήση τεχνικών προσέλκυσης της προσοχής του ακροατηρίου (οι οποίες και μπορεί να σχετίζονται τη ροή ή/και τις παύσεις του λόγου, με τον τόνο, το ρυθμό, την ένταση της φωνής, τις εκφράσεις προσώπου, τις
--	---	---

<p>εξωγλωσσικά ή/και τα πολυτροπικά στοιχεία που μπορεί να στηρίζουν τις πληροφορίες που μεταδίδονται μέσα από το γλωσσικό κανάλι.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χρήση μηχανισμών (μετακειμενικών ενδεικτών όπως) για την οργάνωση των πληροφοριών με στόχο να διευκολυνθεί η κατανόηση των πληροφοριών από το συνομιλητή <p>ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΣΥΝ-ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ ΕΝΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χρήση γλωσσικών στοιχείων για την προσέλκυση της προσοχής ακροατηρίου - Χρήση στρατηγικών για τον έλεγχο των αντιδράσεων του ακροατηρίου <ul style="list-style-type: none"> - ικανότητα να χρησιμοποιούν συνομιλιακούς μηχανισμούς (εναλλαγή συνομιλητών/-τριών, παύσεις, δυναμικός, αναδικός επιτονισμός κλπ.) για να επικοινωνούν με τους συνομιλητές/-τριές τους σε μια συζήτηση - Κατάκτηση γλωσσικών στοιχείων και κειμενικών μηχανισμών που δηλώνουν τη συνεργασία με το συνομιλητή για τη δόμηση του επικοινωνιακού γεγονότος <ul style="list-style-type: none"> - Συνειδητοποίηση του 		<p>χειρονομίες, τις στάσεις, τις κινήσεις του σώματος, την αξιοποίηση της πολυτροπικότητας, τη χρήση των νέων τεχνολογιών κ.ο.κ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ασκήσεις «ελέγχου της κατάστασης ενώπιον ακροατηρίου», μέσω: <ul style="list-style-type: none"> ▪ της ετοιμότητας για ανταπόκριση στις τυχόν αντιδράσεις του ▪ της αποφυγής της φλυαρίας και του πλατειασμού ▪ της τήρησης του προκαθορισμένου χρόνου ▪ της φυσικότητας και της λογικότητας του λόγου ▪ της επαναφοράς στο θέμα, μετά από διακοπή, παρέμβαση εξωτερικών παραγόντων, υποβολή διευκρινιστικών ερωτήσεων κ.ο.κ.
---	--	--

<p>τρόπου με τον οποίο γλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία αξιοποιούνται από τον συνομιλητή ή τους/τις συνομιλητές/-τριες για το συνεχή επανασχεδιασμό της πληροφοριακής οργάνωσης ενός κειμένου (ιεράρχηση πληροφοριών κλπ.)</p> <p>- διεύρυνση των στρατηγικών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να δηλωθεί η αλλαγή θέματος ή η επαναφορά σε ένα θέμα μετά από περιόδους ασυνεχειών</p>		
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ: ΔΟΜΗΣΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ		
<p>- χρήση γλωσσικών στοιχείων για τη δόμηση της ταυτότητας του συγγραφέα (του τρόπου που ο συγγραφέας επιθυμεί να παρουσιαστεί: ως μέλος μιας κειμενικής κοινότητας έναντι μιας άλλης)</p> <p>- αναγνώριση του τρόπου που οι συνομιλητές/-τριες χρησιμοποιούν την εναλλαγή των ομιλητών, τις παύσεις, τον επιτονισμό, την διακοπές, τις επικαλύψεις για να δηλώσουν σχέσεις εξουσίας</p> <p>- κατανόηση του τρόπου που οι συνομιλητές/-τριες δομούν και διαπραγματεύονται τη μεταξύ τους οικειότητα ή απόσταση</p> <p>- μηχανισμοί που οι</p>	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<p>- Σύγκριση κειμένων που απηχούν διαφορετικές ταυτότητες του ομιλητή (πως κανείς γράφοντας για περιβαλλοντικά θέματα, λόγου χάρη, παρουσιάζεται ως ειδικός ή ως απλός παρουσιαστής πληροφοριών)</p> <p>- σύγκριση κειμένων που δηλώνουν το διαφορετικό τρόπο με τον οποίο ο συγγραφέας ευθυγραμμίζεται με διαφορετικές κοινότητες</p>

<p>συνομιλητές χρησιμοποιούν για να δηλώνουν την αλληλεγγύη μεταξύ τους</p>		
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ		
<p>- (επαρκής) επίγνωση των προδιαγραφών του πλαισίου επικοινωνίας και των κοινωνικοπολιτισμικών πρακτικών, με βάση τις οποίες λειτουργούν τα διάφορα είδη προφορικών κειμένων</p> <p>- κριτική αξιολόγηση διαφορετικών εκδοχών ενός προφορικού κειμένου είδους, με στόχο να αναδειχθούν οι διαφορές στα νοήματα που επιδιώκουν να μεταδώσουν, τις πραγματικότητες που επιθυμούν να διαμορφώσουν και τις κοινωνικές ταυτότητες και σχέσεις που προσδοκούν να αναδείξουν</p> <p>- (επαρκής) επίγνωση της επικοινωνιακής λειτουργίας του/των κειμένων που έχουν δομηθεί (σε συσχέτισμό με την ευρύτερη, εννοιολογικά, δεξιότητα που παρατίθεται πρώτη)</p> <p>- αποτίμηση του τρόπου που λεξιλογικές, γραμματικές και συντακτικές επιλογές απηχούν το πεδίο, τον τόνο</p> <p>- εκτίμηση του ρόλου που η πληροφοριακή οργάνωση</p>	<p>ποικίλες πραγματώσεις προφορικών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<p>- κριτική επεξεργασία των διαφόρων εκδοχών ενός προφορικού κειμενικού είδους, με στόχο την τελική αναθεώρησή τους (και «τελειοποίησή» τους ανάλογα με το πλαίσιο)</p> <p>- αυτοαξιολόγηση ή και ετεροαξιολόγηση προφορικών κειμένων (και εφαρμογή ανάλογων τεχνικών, όπως είναι, για παράδειγμα, ο καταρτισμός καταλόγου κριτηρίων του παραγόμενου προφορικού λόγου, σύμφωνα με το περικείμενο</p> <p>- αναπροσαρμογές κειμένου/ων που δομήθηκαν, αναλόγως πλαισίου (επικοινωνιακού ή/και κοινωνικοπολιτισμικού)</p> <p>- αντιπαραβολή και σχολιασμός διαφόρων εκδοχών κειμένου/ων που έχει/ουν δομηθεί, ως προς τις γλωσσικές και υφολογικές επιλογές τους με κριτήρια γραμματικής ορθότητας και επικοινωνιακής καταλληλότητας/ αποδεκτότητας, με στόχο την αναδόμηση και την περαιτέρω βελτίωσή τους</p> <p>- υποβολή και εφαρμογή εισηγήσεων για περαιτέρω</p>

<p>(η ανάπτυξη των διαφόρων πτυχών ενός θέματος) επιτελεί στη δόμηση ενός αποτελεσματικού κειμένου</p> <ul style="list-style-type: none"> - του ρόλου των συμφραζομένων, της γλώσσας, της παραγλώσσας, της πολυτροπικότητας, της γλωσσικής ποικιλίας και ποικιλότητας, όσον αφορά τη δόμηση αποτελεσματικών προφορικών κειμένων - συνειδητοποίηση της δυναμικής και της διαφορετικής πολιτισμικής λειτουργίας προφορικού και γραπτού λόγου 		<p>βελτίωση ορισμένων από τις εκδοχές κειμένου/ων, αναφορικά με το γλωσσικό και το εξωγλωσσικό περιβάλλον τους</p> <ul style="list-style-type: none"> - αιτιολόγηση της επιλογής μίας από τις εκδοχές κειμένου/ων, ως αποτελεσματικότερης σε σχέση με άλλες
--	--	--

Γ. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΚΕΙΜΕΝΟ		
<ul style="list-style-type: none"> - επίγνωση του σκοπού ανάγνωσης κειμένου/ων (π.χ. ανάγνωση για πρόσκτηση πληροφοριών, επισήμανση λεπτομερειών, επίλυση προβλήματος, άσκηση κριτικής, απόλαυση λόγου κ.ο.κ.) - επιλογή και επαναπροσδιορισμός (όταν απαιτείται) της 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> - βιωματικές αναδιηγήσεις - χρηστικά κείμενα / «κείμενα του κοινωνικού χώρου», με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. για πρόσκληση, 	<ul style="list-style-type: none"> - δραστηριότητες εντοπισμού των στοιχείων της κειμενικής κοινότητας εντός της οποίας χρησιμοποιούνται διαφορετικά κείμενα (π.χ. επιχειρήματα σε σχολικές κοινότητες, ακαδημαϊκές, εργασιακές). - σύγκριση κειμένων για την κατανόηση του διαφορετικού τρόπου αξιοποίησης γνωστών πληροφοριών - σύγκριση κειμένων με χρήση και έλλειψη προοργανωτών κειμένου/ων - σύγκριση διαφορετικών

<p>κατάλληλης, σύστοιχης με το σκοπό της ανάγνωσης, αναγνωστικής στρατηγικής (π.χ. προσεκτική ανάγνωση, επιλεκτική ανάγνωση, συν-ολική ανάγνωση κ.ο.κ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ικανότητα να εντοπίζει και να χρησιμοποιεί τα διάφορα αναγνωστικά μονοπάτια που μπορεί να υπάρχουν σε ένα πολυτροπικό κείμενο - ικανότητα εντοπισμού των παραγόντων που συνθέτουν το στενό και ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο του υπό ακρόαση κειμένου <ul style="list-style-type: none"> - αξιοποίηση του κοινωνικοπολιτισμικού υ πλαισίου ως στρατηγικής για τη διατύπωση προκαταρκτικών υποθέσεων για το θέμα και το στόχο του υπό ακρόαση κειμένου - αξιοποίηση των πληροφοριών που οι μαθητές/-τριες ως αναγνώστες σταδιακά προσλαμβάνουν για την επιβεβαίωση των αρχικών υποθέσεων που έχουν διατυπώσει για το υπό ανάγνωση κείμενο - αναγνώριση του κειμενικού είδους ή των κειμενικών ειδών που πραγματώνονται στο υπό ανάγνωση 	<p>καθοδήγηση, προσανατολισμό, πειθώ, επεξήγηση, περιγραφή, διευκρίνιση κ.ο.κ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ομιλίες - κείμενα λογοτεχνικού λόγου, π.χ. φανταστικές ιστορίες, παραμύθια, ποιήματα, θρύλοι, παραδόσεις, κυπριακά θεατρικά δρώμενα («σκετς»), θεατρικά έργα (αποσπάσματα) - κείμενα έντυπου δημοσιογραφικού λόγου, π.χ. ειδήσεις, ρεπορτάζ, διαφημίσεις, δελτία καιρού, ανακοινώσεις, συνταγές - πολυτροπικά κείμενα, κείμενα, δηλαδή, που συνδυάζουν γραπτό λόγο, ήχο / μουσική και εικόνα, π.χ. διαφημίσεις, συνταγές (βλ. και παραπάνω), πολυτροπικά παραμύθια, επιτραπέζια παιχνίδια, ηλεκτρονικά παιχνίδια 	<p>κειμένων για διερεύνηση του τρόπου που η πολυτροπικότητα αξιοποιείται σε κείμενα που εντάσσονται σε διαφορετικές κειμενικές κοινότητες και σε διαφορετικά πλαίσια εντός μιας κοινότητας (οπτικά μηνύματα σε ρόλο συμπληρωματικό του γλωσσικού κειμένου, διακοσμητικό, παραπληρωματικό κλπ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - σύγκριση πολυτροπικών κειμένων για τη διερεύνηση των οπτικών και κειμενικών στοιχείων που διαπλέκονται για την πραγμάτωση μεικτών ή υβριδικών - αντιπαραβολική σύγκριση κειμένων για διερεύνηση του ρόλου που το πλαίσιο καθορίζει τη χρήση γλωσσικής ποικιλίας σε κείμενα
---	---	--

<p>κείμενο</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση τυχόν στοιχείων/γνωρισμάτων από δύο ή περισσότερα κειμενικά είδη τα οποία διαπλέκονται μιας ή πολλών λειτουργιών - προκαταρκτικές υποθέσεις σε σχέση με την επίδραση που ασκεί η κειμενική κοινότητα στην επιλογή των καναλιών επικοινωνίας/ μορφή του κειμένου (μονοτροπική, πολυτροπική) - επιλογή της κατάλληλης, σύστοιχης με το σκοπό της ανάγνωσης, αναγνωστικής στρατηγικής (π.χ. προσεκτική ανάγνωση, επιλεκτική ανάγνωση, συν-ολική ακρόαση κ.ο.κ. - προκαταρκτική συσχέτιση περιεχομένου/θέματος, ύφους, δομής/οργάνωσης υπό ανάγνωση κειμένου/ων με το επικοινωνιακό και το ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο του - αναγνώριση της λειτουργίας των λεκτικών πράξεων διαφόρων κειμένων, με βάση το περικείμενό τους, 		
--	--	--

<p>αλλά και την προϋπάρχουσα γνώση και εμπειρία (αν πρόκειται, δηλαδή, για παράκληση, αίτημα, προσταγή κ.ο.κ.)</p>		
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ		
<ul style="list-style-type: none"> - αναγνώριση του λειτουργικού ρόλου που διαδραματίζουν το ύφος, η δομή/οργάνωση, οι λεξικογραμματικές επιλογές στο υπό ανάγνωση κείμενο - εκτίμηση της προθετικότητας του/της συγγραφέα - διάκριση της οπτικής γωνίας «θέασης του κόσμου», που υιοθετεί ο/η συγγραφέας <ul style="list-style-type: none"> - επισήμανση περισσότερων από μίας οπτικών γωνιών «θέασης του κόσμου», σε ένα υπό ανάγνωση κείμενο - επισήμανση υπόρρητων νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων - διαμόρφωση προσωπικών θέσεων/απόψεων, έναντι των νοημάτων/μηνυμάτων κειμένου/ων 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p>	<ul style="list-style-type: none"> - κριτική ανάλυση/επεξεργασία ύφους, κειμενικής οργάνωσης, γλωσσικών-δομικών υλικών πραγμάτωσης κειμενικού είδους (φωνολογικών, λεξιλογικών, μορφολογικών, συντακτικών) - ιεράρχηση πληροφοριών, με βάση το βαθμό σημαντικότητάς τους <ul style="list-style-type: none"> - σύνοψη κειμένου/ων - επαναναδόμηση προϋπάρχοντος/προϋπαρχόντων κειμένου/ων, μέσω της τεχνικής «επεκτείνω την περίληψη» ή «πορεία πό την περίληψη στο κείμενο» - ελεύθερη απόδοση του κεντρικού νοήματος προϋπάρχοντος/προϋπαρχόντων κειμένου/ων - αποκωδικοποίηση και καταγραφή αλληγορικών νοημάτων/μηνυμάτων - ολοκλήρωση και καταγραφή νοημάτων/μηνυμάτων που υποβόσκουν
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - αποτίμηση αποτελεσματικότητας υπό ανάγνωση κειμένου/ων, ανάλογα με το επικοινωνιακό και 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - διατύπωση αξιολογικών κρίσεων για το ρόλο των γλωσσικών, των εικονιστικών ή και άλλων σημειωτικών μέσων

<p>το ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο του</p> <ul style="list-style-type: none"> - αποτίμηση κοινωνικοπολιτισμικής λειτουργίας κειμένου/ων - αξιολόγηση του βαθμού εγκυρότητας / αξιοπιστίας των πληροφοριών κειμένου/ων, όπως και του βαθμού καταλληλότητάς τους, όσον αφορά την αξιοποίησή τους για συγκεκριμένο σκοπό και δέκτη - επίγνωση της πολλαπλότητας/της δυναμικότητας των ερμηνειών που μπορεί να προσλάβει ένα υπό ανάγνωση κείμενο, εντός μίας κειμενικής κοινότητας - εκτίμηση / αποτίμηση της πολυμορφίας και της πολυτυπίας που χαρακτηρίζει το γραπτό λόγο - συνειδητοποίηση των μεικτών / υβριδικών πραγματώσεων κειμενικών ειδών 	<p>Επιλογή)</p>	<p>επικοινωνίας, ανάλογα με το/α κείμενο/α και το επικοινωνιακό-κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο του/ς</p> <ul style="list-style-type: none"> - διατύπωση αξιολογικών κρίσεων για το περιεχόμενο, τη γλώσσα, την αισθητική κειμένου/ων - αιτιολόγηση τρόπου προσέγγισης θέματος και ανάπτυξης περιεχομένου, ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας (το σκοπό και το δέκτη) ή/και το εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο - σχολιασμός και κριτική τοποθέτηση, έναντι μηνυμάτων/νοημάτων κειμένου/ων, με κριτήρια το περιεχόμενο, τη μορφή, τον τρόπο παρουσίασής του/ς - αντιπαραβολή/σύγκριση πληροφοριών που εμπεριέχονται σε διαφορετικά, συγκρίσιμα μεταξύ τους, γραπτά κείμενα - αιτιολόγηση της ύπαρξης ποικίλων πραγματώσεων γραπτών κειμενικών ειδών στη σύγχρονη κοινωνία
---	-----------------	--

Δ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ (προτείνονται ενδεικτικά)	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ-ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ		
<p>- εντοπισμός της κειμενικής κοινότητας εντός της οποίας λειτουργεί το κείμενο</p> <p>- συνειδητοποίηση της επίδρασης που ασκούν οι μεταβλητές του ευρύτερου κοινωνικοπολιτισμικού περιβάλλοντος στην επιλογή:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ των διαύλων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ή/και να συνδυαστούν για τη μετάδοση των 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών που εντάσσονται σε διαφορετικές κειμενικές οικογένειες, όπως:</p> <p>αφηγηματική, επιχειρηματολογική, και υβριδικές κειμενικές οικογένειες</p> <ul style="list-style-type: none"> - βιωματικές αναδιηγήσεις - χρηστικά κείμενα / «κείμενα του κοινωνικού χώρου», με συγκεκριμένο θέμα και για συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. για πρόσκληση, 	<p>- σύγκριση κειμένων που απευθύνονται σε διαφορετικούς αποδέκτες και στα οποία παρουσιάζονται διαφορετικές πτυχές της προϋπάρχουσας γνώσης του συγγραφέα για το υπό διαπραγμάτευση θέμα</p> <ul style="list-style-type: none"> - δραστηριότητες ενεργοποίησης διαφορετικών πτυχών προϋπάρχουσας γνώσης στους μαθητές και τις μαθήτριες για την παραγωγή κειμένων που απευθύνονται σε

<p>πληροφοριών (αν το κείμενο θα είναι μονοτροπικό ή πολυτροπικό)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ του κειμενικού σχήματος ή/και των κειμενικών σχημάτων που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν ▪ του τρόπου ανάπτυξης του περιεχόμενου / του θέματος ▪ του ύφους (περιλαμβανομένων ιδιόλεκτων, κοινωνιόλεκτων κ.ά. στοιχείων) ▪ της οπτικής γωνίας υπό την οποία πρόκειται να τεθεί/ούν το/τα υπό δόμηση κείμενο/α, π.χ. ουδέτερη (αντικειμενική) οπτική, υποκειμενική οπτική, λογοτεχνική οπτική ή συνδυασμός αυτών κ.ο.κ. ▪ της έκτασης υπό δόμηση κειμένου/ων ▪ κατανόηση του τρόπου που το πλαίσιο καθορίζει την επιλογή άλλων οπτικών γραφολογικών και τυπογραφικών σημειωτικών μέσων, όπως είναι, για παράδειγμα, ο τύπος και το μέγεθος της γραμματοσειράς σε πολυτροπικά κείμενα 	<p>καθοδήγηση, προσανατολισμό, πειθώ, επεξήγηση [από την επιχειρηματολογική κειμενική οικογένεια], περιγραφή, διευκρίνιση κ.ο.κ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ομιλίες - κείμενα λογοτεχνικού λόγου, π.χ. φανταστικές ιστορίες, παραμύθια, ποιήματα, θρύλοι, παραδόσεις, κυπριακά θεατρικά δρώμενα («σκετς»), θεατρικά έργα (αποσπάσματα) - κείμενα έντυπου δημοσιογραφικού λόγου, π.χ. ειδήσεις, ρεπορτάζ, διαφημίσεις, δελτία καιρού, ανακοινώσεις, συνταγές - πολυτροπικά κείμενα, κείμενα, δηλαδή, που συνδυάζουν γραπτό λόγο, ήχο / μουσική και εικόνα, π.χ. διαφημίσεις, συνταγές (βλ. και παραπάνω), πολυτροπικά παραμύθια, επιτραπέζια παιχνίδια, ηλεκτρονικά παιχνίδια 	<p>διαφορετικούς αποδέκτες (εξειδικευμένο κοινό, γενικοί αναγνώστες κλπ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - χαρτογράφηση σχημάτων δόμησης μεικτών ή/και υβριδικών κειμένων - διερεύνηση και μετασχηματισμός των σχημάτων δόμησης μεικτών ή/και υβριδικών κειμένων, ανάλογα με το εκάστοτε πλαίσιο επικοινωνίας - αντιπαραβολή γραπτών κειμένων, π.χ. παραμυθιών, δελτίων καιρού, επιτραπέζιων παιχνιδιών, με ή χωρίς την παρουσία πολυτροπικών στοιχείων - σύγκριση διαφόρων πολυτροπικών κειμένων για την ανάδειξη του ρόλου των οπτικών γραφολογικών και τυπογραφικών σημειωτικών μέσων, όπως είναι, για παράδειγμα, ο τύπος και το μέγεθος της γραμματοσειράς στη μετάδοση πληροφοριών
---	---	--

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

<ul style="list-style-type: none"> - ικανότητα προ-οργάνωσης (pre-planning) των πληροφοριών που ο συγγραφέας επιθυμεί να μεταδώσει - προκαταρκτικές αναπροσαρμογές του αρχικού σχεδιασμού του κειμένου/ων, αναλόγως του συγκεκριμένου - ικανότητα επιλογής και σύνθεσης πληροφοριών από διαφορετικά κείμενα: σύγκριση και ιεράρχηση συλλεχθέντων πληροφοριών, ανάλογα με τις ανακύπτουσες επικοινωνιακές ανάγκες και κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες. - συνεχής αξιολόγηση αποφάσεων, σε σχέση με τις γραμματικοσυντακτικές, τις λεξιλογικές, τις υφολογικές δομές, τη γλωσσική ποικιλία κτλ. που θα χρησιμοποιηθούν για την πραγμάτωση του επικοινωνιακού στόχου - κρίση και λήψη αποφάσεων, σε σχέση με τα οπτικά στοιχεία που μπορεί να αξιοποιηθούν για να στηρίξουν τις πληροφορίες σε υπό διαμόρφωση - συνεχής αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο η κάθε γλωσσική μονάδα (με τη μορφή μιας πρότασης) μπορεί να συνδεθεί με τις προηγούμενες - διεύρυνση των γλωσσικών μηχανισμών κειμενικής 	<p align="center">ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p align="center">(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Περικείμενο)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - εμπλοκή σε δραστηριότητες όπου χρησιμοποιούνται ποικίλες τεχνικές προ-οργάνωσης κειμένου/ων, π.χ. της ιδεοθύελλας. - σύγκριση κειμένων που διαπραγματεύονται το ίδιο θέμα με στόχο τη συγκέντρωση, παρουσίαση/παράθεση, ιεράρχηση, οργάνωση/κατανομή πληροφοριών, - σύγκριση κειμένων με στόχο την αναδιατύπωση πληροφοριών (από κείμενα στα οποία οι πληροφορίες διέπονται από χωρικές, χρονικές, αιτιακές σχέσεις σε κείμενα των οποίων οι πληροφορίες χαρακτηρίζονται από κυκλικές σχέσεις, σχέσεις εγκιβωτισμού κτλ.): - πειραματισμοί με σχήματα δόμησης κειμένων, όπως είναι, για παράδειγμα, οι λογοτεχνικές φόρμες (ομοιοκατάληκτη ποίηση, ποίηση «χαϊκού» κ.ο.κ.) - πειραματισμοί με δημιουργικό γράψιμο - συγγραφικές δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται από: <ul style="list-style-type: none"> - μετασηματισμούς κειμένου/κειμένων από τη μια κειμενική οικογένεια σε μια άλλη - μετασηματισμούς πληροφοριών αξιοποιώντας διαφορετικά σημειωτικά μέσα
---	---	---

<p>συνοχής, για τη δήλωση των σχέσεων μεταξύ των πληροφοριών μέσα στην ίδια αλλά και σε διαφορετικές θεματικές ενότητες</p> <ul style="list-style-type: none"> - εφαρμογή γραμματικών (μορφολογικών / συντακτικών) κανόνων - αξιολόγηση και λήψη αποφάσεων, σε σχέση με τα πολυτροπικά στοιχεία που μπορεί να στηρίζουν τις πληροφορίες που μεταδίδονται - χρήση μετακειμενικών ενδεικτών (όπως) για την οργάνωση των πληροφοριών με στόχο να διευκολυνθεί η κατανόησή τους από τους/τις αναγνώστες/-στριες - χρήση λέξεων ή λεξικών σχημάτων που λειτουργούν αναφορικά και καταφορικά (θα διατυπώσω μια άποψη, τα παραπάνω συγκροτούν μια θέση κλπ.) σε ένα κείμενο 		<p>(μετατροπές μονοτροπικών σε πολυτροπικά κείμενα και το αντίστροφο)</p> <ul style="list-style-type: none"> - μετασχηματισμούς κειμένων που ανήκουν στην ίδια κειμενική οικογένεια αλλά απευθύνονται σε διαφορετικά ακροατήρια (π.χ. ενός επιχειρήματος διατυπωμένου σε κόμικς [και απευθύνεται σε παιδιά] σε δημοσιογραφικό άρθρο που απευθύνεται σε ενήλικες και αντίστροφα) - σύγκριση κειμένων που διαφέρουν ως προς το βαθμό συνεκτικότητας (μεταξύ διαδοχικών προτάσεων, διαδοχικών θεματικών ενοτήτων) - σύγκριση κειμένων που διαφέρουν ως προς την ποσότητα των μετακειμενικών ενδεικτών
---	--	---

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

<ul style="list-style-type: none"> - χρήση γλωσσικών στοιχείων για τη δόμηση της ταυτότητας του συγγραφέα (του τρόπου που ο συγγραφέας επιθυμεί να παρουσιαστεί: ως μέλος μιας κειμενικής κοινότητας έναντι μιας άλλης) - κατανόηση του τρόπου που ο συγγραφέας κατασκευάζει εκδοχές μιας πραγματικότητας (έμφαση σε 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - σύγκριση κειμένων που παραπέμπουν σε διαφορετικές κειμενικές κοινότητες - σύγκριση κειμένων για τον τρόπο που η ιδεολογία δομείται μέσα από τη διαπλοκή ποικίλων σημειωτικών μέσων σε ένα πολυτροπικό κείμενο
--	--	--

<p>ονοματοποιήσεις, γραμματική μεταφορά, αποσιώπηση δραστών, ανάδειξη διαδικασιών, κλπ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - μηχανισμοί που ο συγγραφέας χρησιμοποιεί για να δηλώσει το πώς οι ήρωες δομούν και διαπραγματεύονται τρόπους θέασης του κόσμου - μηχανισμοί που οι συνομιλητές/-τριες χρησιμοποιούν για να δηλώσουν την ευθυγράμμισή τους με συγκεκριμένα συμφέροντα και απόψεις - λεξιλογικές κλπ.. επιλογές μέσα από τις οποίες οι ήρωες μιας ιστορίας δομούν έμφυλες ταυτότητες, στοιχεία σεξιστικού ή ρατσιστικού λόγου 		
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ		
<ul style="list-style-type: none"> - κατάρκτηση των προδιαγραφών του πλαισίου επικοινωνίας και των κοινωνικοπολιτισμικών πρακτικών στις οποίες εντάσσεται και λειτουργεί ένα γραπτό κείμενο - κριτική αξιολόγηση διαφορετικών εκδοχών ενός γραπτού κειμενικού είδους, με στόχο να αναδειχτούν οι διαφορές στα νοήματα που επιδιώκουν να μεταδώσουν, τις πραγματικότητες που επιθυμούν να 	<p>ποικίλες πραγματώσεις γραπτών κειμενικών ειδών</p> <p>(βλ. Επίπεδο 1: Κείμενο και Πλαίσιο Επικοινωνίας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - κριτική επεξεργασία των ποικίλων πραγματώσεων (εκδοχών) γραπτών κειμενικών ειδών, με στόχο την τελική αναθεώρησή τους (και «τελειοποίησή» τους) - αυτοαξιολόγηση ή και ετεροαξιολόγηση γραπτών κειμένων (και εφαρμογή ανάλογων τεχνικών, όπως είναι, για παράδειγμα, ο καταρτισμός καταλόγου κριτηρίων κάθε κειμενικής πραγμάτωσης, σύμφωνα με το περιεχόμενο - αναπροσαρμογές

<p>διαμορφώσουν και τις κοινωνικές ταυτότητες και σχέσεις που προσδοκούν να αναδείξουν</p> <ul style="list-style-type: none"> - αξιολόγηση της ιδεολογίας που προβάλλεται μέσα από ρητά και άρρητα στοιχεία (αποσιώπηση πληροφοριών, ανάδειξη συγκεκριμένων απόψεων ως αντικειμενικών ή δίκαιων κλπ.) - αποτίμηση του τρόπου που λεξιλογικές, γραμματικές και συντακτικές επιλογές απηχούν το πεδίο, τον τόνο - εκτίμηση του ρόλου που η πληροφοριακή οργάνωση (η ανάπτυξη των διαφόρων πτυχών ενός θέματος) επιτελεί στη δόμηση ενός αποτελεσματικού κειμένου - αποτίμηση του ρόλου των συμφραζομένων, της γλώσσας, της παραγλώσσας, της πολυτροπικότητας, της γλωσσικής ποικιλίας και ποικιλότητας, όσον αφορά τη δόμηση περισσότερο ή λιγότερο αποτελεσματικών προφορικών κειμένων - συνειδητοποίηση της δυναμικής και της διαφορετικής πολιτισμικής λειτουργίας των στρατηγικών προφορικού λόγου σε ένα γραπτό κείμενο 		<p>κειμένου/ων που δομήθηκαν, αναλόγως πλαισίου (επικοινωνιακού ή/και κοινωνικοπολιτισμικού)</p> <ul style="list-style-type: none"> - αντιπαράβολή και σχολιασμός διαφόρων εκδοχών κειμένου/ων που έχει/ουν δομηθεί, ως προς τις γλωσσικές και υφολογικές επιλογές που τις χαρακτηρίζουν - υποβολή και εφαρμογή εισηγήσεων για περαιτέρω βελτίωση ορισμένων από τις εκδοχές κειμένου/ων, αναφορικά με το γλωσσικό και το εξωγλωσσικό περιβάλλον τους - αιτιολόγηση της επιλογής μίας από τις εκδοχές κειμένου/ων, ως αποτελεσματικότερης σε σχέση με άλλες
--	--	---

ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΟΡΩΝ

γλωσσική ικανότητα (linguistic competence): η διαισθητική (ή και συνειδητή) γνώση της δομής της γλώσσας, που επιτρέπει στους φυσικούς ομιλητές και ομιλήτριες να παράγουν και να κατανοούν γραμματικά ορθές προτάσεις.

γλωσσική ποικιλία (linguistic variety): η μορφή μιας γλώσσας που μιλιέται σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή ή από συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες.

γλωσσική ποικιλότητα (linguistic variation): η φωνολογική, μορφολογική, συντακτική και λεξιλογική διαφοροποίηση που χαρακτηρίζει κάθε ζωντανή γλώσσα και προσδιορίζεται από γεωγραφικές, κοινωνικές και καταστασιακές παραμέτρους.

γλωσσική λειτουργία (language function): η πράξη που επιτελεί η γλώσσα σε σχέση με τον πομπό, τον αποδέκτη, την εξωγλωσσική πραγματικότητα κτλ. Βασικές λειτουργίες είναι οι:

αναφορική ή περιγραφική λειτουργία (referential/descriptive function): η γλώσσα αναφέρεται στην εξωγλωσσική πραγματικότητα (περιγραφή, αφήγηση)

βιωματική λειτουργία (emotive function): η γλώσσα εκφράζει στάσεις, συναισθήματα και βιώματα του πομπού

κατευθυντική λειτουργία (conative function): η γλώσσα κατευθύνει τον αποδέκτη σε συγκεκριμένου είδους δράσεις (πράκλιση, προτροπή, πειθώ κτλ.)

φατική λειτουργία (phatic function): η γλώσσα χρησιμοποιείται για να ανοίξει, να διατηρήσει ανοιχτό ή να κλείσει το δίαυλο επικοινωνίας (χαιρετισμοί, αποχαιρετισμοί, ενδείξεις ότι ο συνομιλητής παρακολουθεί τα λεγόμενα του ομιλητή κτλ.)

μεταγλωσσική λειτουργία (metalinguistic function): η χρήση της γλώσσας για σχολιασμό της ίδιας της γλώσσας (περιγραφή της δομής της γλώσσας, αξιολόγηση της καταλληλότητάς της κτλ.)

ποιητική λειτουργία (poetic function): η χρήση της γλώσσας για αισθητικούς σκοπούς.

γραμματισμός (literacy): σύνολο δεξιοτήτων και πρακτικών χρήσης ποικίλων κειμένων που επιτρέπουν στο άτομο να διαχειρίζεται την κοινωνική του ζωή μέσα από τη συμμετοχή του σε τομείς κοινωνικής δραστηριότητας.

γραμματισμός οπτικός/εικονιστικός (visual literacy): σύνολο δεξιοτήτων και πρακτικών σχετικών με την παραγωγή και κατανόηση μηνυμάτων που μεταδίδονται μέσα από εικόνες και διαγράμματα, εντεταγμένων στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

γραμματισμός κριτικός (critical literacy): προσέγγιση που δίνει έμφαση στην ανάδειξη και κατανόηση του ρόλου που παίζει η γλώσσα στην κατασκευή, αναπαραγωγή και επιβολή μιας ιδεολογικά διαμορφωμένης κοινωνικής πραγματικότητας.

σχολικοί γραμματισμοί (school literacies): οι γλωσσικές, επικοινωνιακές και πολυτροπικές δεξιότητες παραγωγής και επεξεργασίας των νοημάτων που παράγονται μέσα από τα κείμενα που χρησιμοποιούνται σε διάφορα μαθήματα για τη διαπραγμάτευση της γνώσης και την επικοινωνία μαθητών/-τριών και εκπαιδευτικού στη σχολική κοινότητα.

γραμματισμός ψηφιακός (digital literacy): σύνολο δεξιοτήτων και πρακτικών σχετικών με τα κείμενα που το άτομο παράγει μέσω της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών ή αναζητά και παράγει στο διαδίκτυο για να συμμετέχει στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

γραμματισμού αποπλαισιωμένη δεξιότητα (decontextualized literacy skills): δεξιότητες παραγωγής και επεξεργασίας μηνυμάτων που δεν μελετώνται σε σχέση με το κοινωνικό περιβάλλον διαμόρφωσής τους.

- γραμματισμού αυτόνομο μοντέλο** (autonomous model of literacy): πλαίσιο αρχών για την κατανόηση και διδασκαλία του γραπτού λόγου και το οποίο προσεγγίζει την ανάγνωση και τη γραφή ως γνωστικές διαδικασίες που δεν επηρεάζονται από τα κοινωνικά συμφραζόμενα.
- επικοδομισμός** (constructivism): θεωρία που υποστηρίζει ότι η νέα γνώση οικοδομείται σταδιακά πάνω σε προηγούμενη γνώση ή και ότι η γνώση συνοικοδομείται μέσα από διαδικασίες κοινωνικής αλληλεπίδρασης.
- επικοινωνιακή ικανότητα** (communicative competence): η διαισθητική (ή και συνειδητή) γνώση των επικοινωνιακών κανόνων μιας γλώσσας που κατέχουν οι ομιλητές και οι ομιλήτριες της, κανόνες οι οποίοι τους επιτρέπουν να προσαρμόζουν τον λόγο τους στις εκάστοτε συνθήκες και περιστάσεις επικοινωνίας
- επικοινωνιακό γεγονός** (speech event): μονάδα ανάλυσης της επικοινωνίας σε μια τοπική κοινότητα που συνοικοδομείται από δύο ή περισσότερα άτομα τα οποία πραγματώνουν κάποιον κοινωνικά αναγνωρίσιμο στόχο.
- κειμενικά είδη** (genres): λέγονται και είδη λόγου προσδοκίες ως προς τα χαρακτηριστικά δομής, μορφής και περιεχομένου που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε κείμενα έτσι ώστε αυτά (τα κείμενα) να αντικατοπτρίζουν τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών περιστάσεων μέσα στις οποίες παράγονται.
- κειμενική κοινότητα** (discourse community): σύνολο σχέσεων που δομούνται μεταξύ ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με συγκεκριμένους ρόλους (μαθητή-δασκάλου, π.χ.) και επικοινωνούν μέσα από συγκεκριμένα κείμενα και κειμενικές πρακτικές.
- κειμενικές πρακτικές** (textual practices): τρόποι αλληλεπίδρασης ατόμων μέσα από τη συμμετοχή τους σε συγκεκριμένες, ιδεολογικά επενδυμένες δραστηριότητες παραγωγής και επεξεργασίας κειμένων.
- κοινωνική-σημειωτική λειτουργία της γλώσσας** (social-semiotic function of language): η συμβολική κωδικοποίηση και παραπομπή σε κοινωνικές πραγματικότητες μέσα από μορφές γλώσσας, κειμενικά είδη κτλ. Η δόμηση και διατήρηση ή ανατροπή αυτών των πραγματικοτήτων από τη γλώσσα.
- λεκτική πράξη** (speech act): η επιτέλεση μιας ενέργειας με τη γλώσσα. Οι λεκτικές πράξεις πραγματώνονται με εκφωνήματα με τα οποία οι άνθρωποι διαπραγματεύονται σχέσεις, πράξεις, συμφωνίες κτλ. Αποτελούν μέρος της κάθε επικοινωνιακής δραστηριότητας και ορίζονται με βάση τις προθέσεις των ομιλητών και τα αποτελέσματα που πετυχαίνουν.
- λεξιλόγιο** (vocabulary): τομέας της Γλωσσολογίας που αποτελεί υποσύνολο της σημασιολογίας και αναφέρεται στις σημασίες των λέξεων.
- μορφολογία** (morphology): τομέας της Γλωσσολογίας που εξετάζει και μελετά τα μορφήματα, ως προς την υφή τους, τα χαρακτηριστικά τους και τις δυνατότητες συνδυασμού που έχουν για να συγκροτήσουν τις λέξεις, καθώς και με τις μορφές που παίρνουν αυτές με την Κλίση, με την Παραγωγή και τη Σύνθεση.
- πεδίο** (field): μια κοινωνικά θεσμοθετημένη δραστηριότητα που συνδέεται με συγκεκριμένους κοινωνικούς ρόλους και μορφές γλώσσας (επίπεδο ύφους, λεκτικές πράξεις/γλωσσικές λειτουργίες, κειμενικά είδη κτλ.)
- πληροφορικότητα** (informativity): μια από τις ιδιότητες που συγκροτούν ένα σύνολο προτάσεων σε αποδεκτό κείμενο και η οποία απαιτεί να παρέχει το κείμενο αυτό στους αποδέκτες του γνωστές αλλά και καινούργιες πληροφορίες.
- πολυγραμματισμοί** (multi-literacies): σύνολο παιδαγωγικών αρχών που υποστηρίζουν την ποικιλία των μορφών γραμματισμού που λειτουργούν στις σύγχρονες κοινωνίες (οπτικός, εικονιστικός γραμματισμός κλπ.).
- πρότυπη γλώσσα** (standard language): η γλωσσική μορφή που ορίζεται ως επίσημη μορφή της γλώσσας ενός κράτους και χρησιμοποιείται κυρίως στην εκπαίδευση και στη διοίκηση.

- σημειωτικοί πόροι** (semiotic resources): οι δίαυλοι (γλώσσα, εικόνα κλπ.) που διαπλέκονται για να δημιουργήσουν τα διάφορα πολιτισμικά προϊόντα που αποτελούν πηγές νοημάτων.
- συνεκτικότητα** (coherence): χαρακτηριστικό του κειμένου που αναφέρεται στην αλληλουχία σημασιών, με την οποία καθιστά ένα κομμάτι λόγου κατανοητό ως κείμενο.
- σύνταξη** (syntax): τομέας της Γλωσσολογίας που μελετά και εξετάζει τους κανόνες που διέπουν τους τρόπους με τους οποίους σχηματίζονται οι προτάσεις σε μια γλώσσα.
- συνυποδήλωση** (connotation): η επιπρόσθετη βιωματική ή κοινωνική σημασία μιας λέξης, πέρα από το βασικό αναφορικό νόημά της.
- συνοχή** (cohesion): χαρακτηριστικό του κειμένου που αναφέρεται στα γλωσσικά μέσα με τα οποία συνδέονται μεταξύ τους τα εκφωνήματα (οι προτάσεις ενός κειμένου) ώστε να αποτελέσουν μεγαλύτερες ενότητες λόγου.
- συγχρονική γραμματική περιγραφή**: η μορφοσυντακτική περιγραφή μιας γλώσσας σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο.
- τόνος** (tenor): οι διαπροσωπικές σχέσεις ομιλητών και ακροατών μέσα σε ένα πεδίο (π.χ. σχέσεις ισότητας/ανισότητας, οικειότητας ή απόστασης), που εκφράζονται με συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές.
- τρόπος** (mode): γλωσσικές επιλογές που παραπέμπουν σε συγκεκριμένα πεδία και τόνους: επιλογή δίαυλου επικοινωνίας, κειμενικού είδους, γλωσσικής ποικιλίας, επιπέδου ύφους κτλ.)
- υβριδική γλωσσική μορφή**: γλωσσική μορφή που περιέχει στοιχεία από διαφορετικές υφολογικές ποικιλίες (προφορικού και γραπτού λόγου, λόγου χάρη).
- υφολογική επιλογή**: γλωσσικά στοιχεία που προσδιορίζουν το ύφος ενός κειμένου.
- υπονόημα** (implicature): η υπονοούμενη σημασία ενός εκφωνήματος που συμπεραίνεται από τους/τις συνομιλητές/-τριες με βάση τις αρχές της επικοινωνιακής συνεργασίας.
- φωνολογία** (phonology): ο τομέας της Γλωσσολογίας που μελετά, περιγράφει και αναλύει τα φωνήματα μιας γλώσσας και τις μεταξύ τους σχέσεις.